

A.T.V
3150

ÉVANGILE

SELON

SAINT MATTHIEU

Traduit par

LICARRAGUE, 1571

Reédite par

W. J. VEAUX EYS

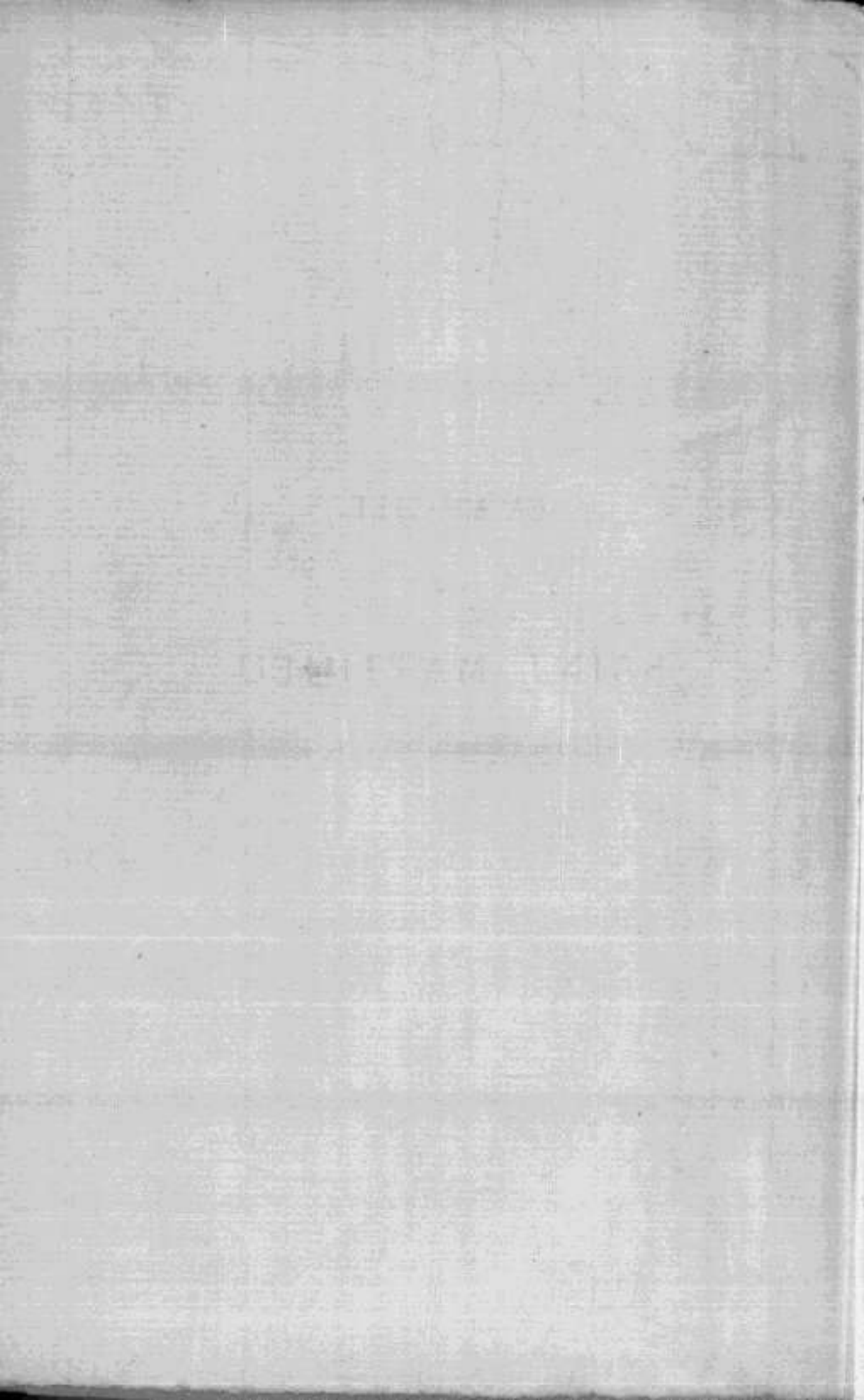
PARIS

MAISONNEUVE ET C^o. ÉDITEURS

25, QUAI VOLTAIRE, 25

1877

ATV
3150

ÉVANGILE

SAINT MATTHIEU

LE ÉVANGILE

SELON

SAINT MATTHIEU

PARIS

MAISONNEUVE ET COMPAGNIE

15, RUE MONTMARTRE, 15

EVANGELIUM

SANCTI MATTHEI

M-10499
R-4709

ÉVANGILE

SELON

SAINT MATTHIEU

Traduit par

LIÇARRAGUE, 1571

Réédité par

W. J. VAN EYS

PARIS

MAISONNEUVE ET Cie, ÉDITEURS

25, QUAI VOLTAIRE, 25

—
1877

THE NEW YORK

PUBLIC LIBRARY

ASTENOR LENOX

TENNENT

ASTENOR LENOX

AVANT-PROPOS

EN commençant la réimpression du Nouveau Testament, traduit par Licarrague, notre espoir était de pouvoir reproduire peu à peu ce volume aussi précieux que difficile à trouver; mais des circonstances indépendantes de notre volonté ont empêché la réalisation de ce projet.

Nous avons tâché de rendre l'original aussi exactement que possible, en corrigeant, toutefois, ce qui était évidemment des erreurs typographiques; par exemple, au Chapitre premier, San Matheuen est écrit avec un t, tandis que, partout ailleurs, on trouve deux t. Au verset 22 du même Chapitre, on lit cieola pour cioela. Chap. II, v. 8, ieçadacue pour ieçadaçue. Chap. XIII, les versets 28 et 29 ont etsayac, et le verset 34 a etzayac. Chap. XX, v. 25, gaincan et gaynean. Chap. XXIV, v. 31, bazterrererano pour bazterrerano. Chap. XXVII, v. 6, citeçen pour citecen. Chap. XXVI, v. 36, Jesushequin pour Jesus hequin, et quelques autres erreurs de ce genre.

A notre grand regret, il est resté un assez grand nombre de fautes qui ne se trouvent pas dans l'original et que nous avons laissé échapper, les corrections ayant été faites d'une façon très-irrégulière par suite des mêmes circonstances dont nous avons déjà parlé (voyage et déménagement).

Ayant quitté Londres pour San-Remo, c'est même une main amie qui a bien voulu se charger de la révision des deux derniers feuillets qui n'ont fait qu'y gagner.

W. J. VAN EYS.

San-Remo, mars, 1877.

IESVS CHRISTEN

EVANGELIO SAINDVA

S. MATTHEVEN ARAVRA

CAP. I.

*1 Iesus Christen burhaffo eta haraguiaren arauçco aitzincoaco.
18 Nola hura Spiritu fain tuaganic concebituric, Maria virgina
Iosephen emasteaganic iayo içan den. 21 Cergatic iuen eman
çayón Iesus. 23 Emmanuel.*

- 1 **I**ESVS-CHRIST Daud-en seme- Luc. 1. 24.
aren, Abrahamen semearen gene-
rationeco Liburuä.
- 2 *Abrahamec engendra ceçan Isaac. Gen. 21. 2.
*Eta Isaac ec engendra ceçan Iacob. Gen. 25. 24.
*Eta Iacob-ec engendra citzan Iuda eta haren anayeac. Gen. 29. 35.
- 3 *Eta Iudac engendra citzan Phares eta Zara Tha- Gen. 38. 27.

1. Chro. 2. 5. marganic. * Eta Pharefec engendra ceçan Efrom. Eta
Ruth. 4. 18. Efromec engendra ceçan Aram.
- 4 Eta Aramec engendra ceçan Aminadab. Eta Ami-
nadab-ec engendra ceçan Naaffon. Eta Naaffonec en-
gendra ceçan Salmon.
- 5 Eta Salmonec engendra ceçan Booz Rachabganic.
1. Sam. 17. * Eta Boozec engendra ceçan Obed Ruthganic. Eta
12. Obed-ec engendra ceçan Ieffe.
- 6 * Eta Ieffec engendra ceçan Daudid reguea. * Eta
2. Sam. 12. Daudid regueac engendra ceçan Salomon Vriaſen *emaſte*
1. Reg. 11. 43. *içanaganic.*
- 7 * Eta Salomonec engendra ceçan Roboam. Eta Robo-
1. Chron. 3. 10. amec engendra ceçan Abia. Eta Abiac engendra ceçan Afa.
- 8 Eta Aſac engendra ceçan Ioſaphat. Eta Ioſa-
phatec engendra ceçan Ioram. Eta Ioramec engendra
ceçan Ozias.
- 9 Eta Oziafec engendra ceçan Ioatham. Eta Ioatha-
mec engendra ceçan Achaz. Eta Achazec engendra ceçan
Ezechias.
- 10 * Eta Ezechiafec engendra ceçan Manaffe. Eta
2. Reg. 20. 21. 21. Manaffec engendra ceçan Amon. Eta Amonec engendra
18. ceçan Ioſias.
1. Chron. 3. 13.
- 11 * Eta Ioſiafec engendra ceçan Iacim. Eta Iacimec
5. Reg. 23. 24. engendra ceçan Iechonias eta haren anayec, Baby-
34. 1. lonerat eraman içan ciradenean.
2. Reg. 24. 6.
- 12 Eta Babyloonerat eraman içan ciraden ondoan,
1. Chron. 3. 16. * Iechoniafec engendra ceçan Salathiel. * Eta Salathielec
1. Eſdr. 5. 2. engendra ceçan Zorobabel.

13 Eta Zorobabelec engendra ceçan Abiud. Eta Abiud-ec engendra ceçan Eliacim. Eta Eliacimec engendra ceçan Azor.

14 Eta Azorec engendra ceçan Sadoc. Eta Sadoc-ec engendra ceçan Achim. Eta Achimec engendra ceçan Eliud.

15 Eta Eliud-ec engendra ceçan Eleazar. Eta Eleazarec engendra ceçan Mathan. Eta Mathanec engendra ceçan Iacob.

16 Eta Iacob-ec engendra ceçan Ioseph Mariaren senharra, *ceinaganic iayo içan baita Iesus, cein erraiten baita Christ.

ceinaganic
Mariaganic.

17 Bada Abrahamganic Daidgananoco generatione guciac, *dirade* hamalaur generatione. Eta Daidganic Babylonerat eraman içan ciraden arteranocoac, hamalaur generatione. Eta Babylonerat eraman içan ciradenetic Christgananocoac, hamalaur generatione.

18 Bada Iesus Christen fortzea hunela içan da. * Ecen Maria haren ama Iosephequin fedatua cela, hec elkargana gabe, içorra eriden cedin Spiritu sainduaganic.

Luc. 1. 27.

19 Orduan bere senhar Iosephec, ceren iusto baitzen eta ezpaitzuen hura *diffamatu nahi, secretuqui vtzi nahi vkan çuen.

Deut. 24. 1.

20 Baina gauça hauc gogoan cerabiltzala, huná, Iaunaren Aingueruá aguer cequion ametsetaric, cioela, Ioseph Daid-en semeá, ezaicela beldur eure emazte Mariaren hartzera : ecen hartan concebitu dena, Spiritu sainduaganic duc.

S. MATTHEV.

Luc. 1. 31. 21 Eta erdiren duc seme batez *eta deichuren duc
 Mat. 4. 12. haren icena Iesus. Ecen hanc *saluaturen dic bere popu-
 lua hayen bekatuetaric.

22 Bada haur gucia eguin ičan da, Jaunac Prophetáz
 erran vkan çuena compli ledinçat, cioela,

Mat. 7. 14. 23 *Huná, virginabar içorra ičanen da, eta erdiren da
 seme batez, eta deichuren duté haren icena Emmanuel,
 cein erran nahi baita hambar nola, Jaincoa gurequin.

24 Lotaric iratzarturic bada Iosephec eguin ceçan
 Aingueruäc manatu ceraucan beçala, eta har ceçan bere
 emaztea.

25 Eta etzeçan hura eçagut, bere lehen semeaz erdi
 cedino : eta deiceçan haren icena Iesus.

CAP. II.

*1 Christ Bethlehemen iayo. 11 eta Orientetic ethorri Çuhurreç
 adoratu. 13 Guero Iosephec hala manamendu vkanic Iesus eta
 haren ama Maria harturic Egyptera ihes eguiten. 16 Herode-
 sec haour chipiac hiltzen. 21 Ioseph ama-semequin Egyptetic
 itzuliric, Nazarethera ethortu.*

1

AYO cenean bada Iesus Bethlehem
 Iudeacoan regue Herodesen dem-
 borán, huná, Çuhurac Orientetic
 ethor citecen Ierusalemra,

2

Cioitela, Non da Iuduén regue iayo
 dena, ecen ikusli dugu haren içarra Orientean, eta
 ethorri gara hura adora deçagunçat.

3 Bada regue Herodes ençunic *hori* trubla cedin, eta Ierufaleme gucia harequin.

4 Eta bilduric Sacrificadore principal guciac eta populuaren Scribác, informa cedin hetaric non Christ fortzeco cen.

5 Eta hec erran cieçoten, Bethlehem Iudeacoan, ecen hunela scribatua duc Prophetáz,

6 *Eta hi Bethlehem Iudaco lurrá', ezaiz Iudaco gobernadorén arteco chipiena, ecen hireganic ilkiren duc, Israel ene populua bazcaturen duen gobernadora.

Mich. 5. 2.
Iuan. 7. 42.

7 Orduan Herodes secretuqui Çuhurrac deithuric informa cedin hetaric diligentqui, içarra aguertu içan çayen demboráz :

8 Eta hec Bethlehemerat igorriric, erran cieçén, Ioanic informa çaitexte diligentqui haourtchoaz : eta eriden duqueçuenean, iaquin eraci ieçadaçue, nic-ere ethorriric adora deçadan hura.

9 Hec bada reguea ençunic parti citecen : eta huná, Orientean ikussi vkan çuten içarra hayén aitzinean ioaiten cen, haourtchoa cen lekuaren gainera ethorriric gueldi cedino.

10 Eta içarra ikuffiric bozcario handiz boz citecen haguitz.

11 Eta etchera farthuric eriden ceçaten haourtchoa bere ama Mariarequin : eta ahozpez adora ceçaten hura, eta bere thesaurac deşplegaturic presenta cierzoten estrenác, vrrhe, encensu, eta myrrha.

12 Eta diuinoqui ametsetan aduertitu iñanic ezliten Herodesgana itzul, berce bidez retina citecen bere comarcarát.

13 Bada hec retiratu eta, huná, Iaunaren Aingueruá aguertzen çayó Iosephi, dioela, Iaiquiric har itzac haourtchoa eta haren ama, eta ihes eguic Egyp-tera : eta aicén han *nic* darraqueadano : ecen Herodesec bilhaturen dic haourtchoa hiltzeco.

14 Iosephec bada iratzarri eta, har citzan haourtchoa eta haren ama gauaz, eta retina cedin Egyp-tera.

15 Eta egon cedin han Herodesen finerano, Iaunac
Ose. 12. 1. Prophetáz erran çuena compli ledinçát, *cioela Egyp-teric deithu vkan dut neure Semea.

16 Orduan Herodesec ikuffiric nola Çuhurréz enganatu iñan cen, asferre cedin haguitz : eta *bere gendea* igorric hil citzan Bethlehemén eta haren aldiri gucietan ciraden haour bi vrthetaco eta behereco guciac, Çuhurretaric diligentqui informatu iñan cen demboraren araura.

17 Orduan compli cedin Iaunac Hieremias Prophe-
táz erran vkan çuena, cioela,

Hier. 31. 15. 18 *Voza Rhaman ençun iñan da, deithore eta nigargar eta auhen handi. Rachel bere haourragatic nigarez egon, eta ezta consolatu nahi iñan, ceren ez tiraden.

19 Baina Herodes hil eta, huná, Iaunaren Aingueruá aguer cequión ametsetan Iosephi Egypten,

20 Cioela, iaiquiric har itzac haourtchoa eta haren ama eta ioan adi Israeleco lurrerát, ecen haourtchoaren arimaren ondoan çabiltzanac hil içan dituc.

21 Harc bada iratzarri eta, har citzan haourtchoa eta haren ama, eta ethor cedin Israeleco lurrera.

22 Baina ençunic ecen Archelaufec regnatzen çuela Iudean bere aita Herodesen lekuan, beldur cedin hara ioaitera : eta ametsetan diuinoqui aduertituric retira cedin Galileaco bazterretarát.

23 Eta *hara* ethorriric habita cedin Nazareth deitzen den hirian : Prophetéz erran içan cena compli ledinçat, ecen Nazareno deithuren cela.

CAP. III.

1 Ioannesec penitentlá eta Christen ethortea predicatzen. 4 Ioannesen veztidurá eta viandá. 6 Bekatuén confessionsa. 7 Ioannesec Pharisecac reprotchatzen. 8 Penitentiaçco fructuac. 9 Abrahamen haour. 10 Aiçcorá arbore erroan. 11 Vrez eta Spiritu fainduaçco Baptismoa. 12 Bahea escuan, lastoa furaco, eta bihia granereraco. 13 Christ batheyatu.

1

*ADA dembora hartan ethor cedin loannes baptista, predicatzen çuela Iudeaco defertuan :

Marc. 1. 4.
Luc 3. 3.

2

Eta cioela, Emenda çaitetze : ecen cerüetaco resumá hurbil da.

3 Ecen haur da Esaias Prophetáz erran içan cena, cioela, *Defertuan oihuz dagoenaren voza *da*, Appain

Esa. 40. 3.
Marc. 1. 3.
Luc. 3. 4.
Ioan. 1. 23.

a iiij

- eçaque, Iaunaren bidea, çucen itzaque haren bidescâc.
 Marc. 1. 6. 4 *Ioannes hunec bada çuen bere abillamendua camellu biloz, eta larruzco guerricoa bere guerruncean inguru : eta haren viandâ cen othiz eta bassa eztiz.
- Marc. 1. 5. 5 *Orduan ethor cedin harengana Ierufaleme eta Iudea gucia, eta Iordanaren inguruco comarca gucia.
 Luc. 3. 7. 6 Eta batheyatzen ciraden harenganic Iordanean, bere bekatuac confessatzen cituztela.
- 7 Ikuffiric bada anhitz Phariseuetaric eta Sadduceuetaric ethorten ciradela haren baptismora, erran ciecén,
 Berriz. 12. 34. *Vipera castâ, norc auifatu çaituzte hira ethortecoari
 eta 23. 33. ihes daguioçuen?
 Luc. 3. 7. 8 Eguin itzaque bada fructuac emendamenduaren digneac.
- 9 Eta ezteçaquela presumi ceuroc baithan erraitera,
 Ioan. 8. 39. *Abraham dugu aita : ecen badiotfuet, Iaincoac harri
 Añ. 13. 27. hautaric-ere Abrahami haour fuscita ahal dieçaqueola.
- Berriz. 7. 19. 10 Bada ia aizcorâ arborén errora eçarria da : *beraz arbore fructu onic eguiten eztuen gucia piccatzen da eta fura egoizten.
- Marc. 1. 8. 11 *Eguia da, nic batheyatzen çaituztet vrez emendamendutara : baina ene ondoan ethorten dena, ni baino borthitzago da, ceinen çapatén ekarteco ezpainaiz digne : hanc batheyaturen çaituzté Spiritu fainduaz eta fuz.
 Luc. 3. 16.
 Ioan. 1. 26.
 Añ. 1. 5.
- Luc. 3. 7. 12 *Bere bahea bere escuan du, eta garbituren du bere larraina : eta bilduren du bere oguibihia granerera : baina lastoa choil erreren du behinere hiltzen ezten fuan.

13 * Orduan ethor cedin Iesus Galileatic Iordanera Ioannefgana, harenganic batheya ledinçát.

Luc. 3. 21.
Marc. 1. 9.

14 Baina Ioannefec haguitz empatcharzen çuen hura, cioela, Nic behar diat hireganic batheyatu, eta hi ethorten aiz enegana?

15 Eta ihardeften çuela Iesufec erran cieçón, Vtzac oraingotz: ecen hunela complitu behar diagu iustitia gucia. Orduan vtzi ceçan *eguitera*.

16 Eta Iesus batheyatu cnean, bertan ilki cedin vretic: eta huná, irequi içan çaizcan ceruäc, eta ikus ceçan laincoaren Spiritua vffo columba baten guiffán iautfen eta haren gainera ethorten.

17 Eta huná vozbat cerutic, cioela, * Haur da ene Seme maitea, ceinetan neure arseguin ona hartzen baitut.

2. Pier. 1.
17. Coloff.
1. 13.

CAP. III.

1 *Christi desertuan barus eguin ondoan Salancz tentata. 11 Eta Ainguernöz cerbitçatu. 17 Predicatzen hafl. 18 Guero Pierris eta Andriu, Iaques eta Ioannes delthuric. 23 Euangelioa da Galilean predicatzen eta eri anhitç fendatzen.*

1 *

RDUAN Iesus eramán cedin Spirituaz defertura, deabruaz tenta ledinçát.

Marc. 1. 12.
Luc. 4. 1.

2

Eta barurtu cituenean berroguey egun eta berroguey gau, finean goffe cedin.

3 Eta ethorriric harengana tentaçaleac erran ceçan,

Baldin Iaincoaren Semea bahaiz, errac harri hauc ogui eguin ditecen.

4 Baina hanc ihardetten çuela erran ceçan, Scribatua duc, * Ezta guiçona ogui beretic vicico, baina Iaincoaren ahotic ilkiten den hitz orotaric.

5 Orduan hura du eramaiten deabruac Ciuitate faindura, eta du eçarten templeco pinacle gainean.

6 Eta diotfó, Baldin Iaincoaren Semea bahaiz, egortzac eure buruä beherera : ecen scribatua duc, * Ecen cargu emanen drauëla hiçaz bere Aingueruëy, eta bere efcuetan eramannen autela, eure oinaz harrian behaztopa ezadinçat.

7 Erran cieçon Iesufec, Berriz scribatua duc, * Eztuc tentaturen eure Iainco Iauna.

8 Berriz hura du eramaiten deabruac gucizco mendi gora batetara, eta eracusten drautza munduco refuma guciac eta hetaco gloriá :

9 Eta diotfó, Hauc gucioc emanen drauzquiat, baldin ahozpez adora baneçac.

10 Orduan diotfó Iesufec, Habil Satan, ecen scribatua duc : * Eure Iainco Iauna adoraturen duc, eta hura bera cerbitzaturen duc.

11 Orduan vtziten du hura deabruac : eta huná. Aingueruäc ethor citecen, eta cerbitzatzen çuten hura.

12 * Eta ençun vkan çuenean Iesufec, ecen Ioannes prefonér cela, retina cedin Galileara.

13 Eta vtziric Nazareth, ethor cedin eta habita

Capernaum itfas aldecoan, Zabulongo eta Nephthalingo bazterretan :

14 Compli ledinçát Efaias Prophetáz erran içan cena, cioela,

15 * Zabulongo lurrá eta Nephthalingo lurrá itfassoraco bide *aldean* Iordanaz berce aldetic, Gentilén Galileá : Efa. 9. 1.

16 Populu ilhumbean cetzanac argui handi ikuffi vkan du : eta herioaren regionean eta itzalean ceunçaney argui altchatu içan çaye.

17 * Orduan-danic has cedin Iesus predicatzen, eta erraiten, Emenda çaitetze : ecen hurbil da ceruètaco refumá. Marc. 1. 15.

18 * Eta Iesufec Galileaco itfas aldean çabilala, ikus citzan bi anaye, Simon, Pierris erraiten dena, eta Andriu haren anayea, egoizten çutela fareá itfflora (ecen pefcadore ciraden). Marc. 1. 16.

19 Eta diofte, Çatozte ene ondoan, eta eguinen çaituztet guiça pefcadore.

20 Eta hec bertan vtziric fareac iarreiçui içan çaiçcan.

21 Eta handic aitzinago iraganic, ikus citzan berçeric bi anaye, Iaqués Zebedeoren *femea*, eta Ioannes haren anayea, vnci batetan bere aita Zebedeorequin, bere farén adobatzen ari ciradela : eta dei citzan.

22 Eta hec bertan vncia eta bere aita vtziric iarreiçui içan çaiçcan.

23 Eta inguratzen çuen Galilea gucia Iesufec, hayén synagoguetan iracaften ari cela, eta refumaco Euan-

gelioa predicatzen çuela, eta sendatzen çuela eritassun mota gucia, eta langore mota gucia populuaren artean.

24 Orduan io ceçan haren famác Syria gucia : eta presenta cietzoten gaizqui ceuden guciac, eritassun diuersez eta tormentaz eduquiac, eta demoniatuac, eta lunaticoac eta paralyticoac : eta sendatzen cituen.

25 Eta gendetze handi iarreiqui cequión Galileatic, eta Decapolistic, eta Ierufalemetic, eta Iudeatic, eta Iordanaz berce aldetic.

CAP. V.

3 Dohatsnac cein diraden. 13 Apostuluac deitzen lurreco gatç eta munduco argui. 14 Mendi gaineco ciuitatea cein estal, eta nehore ez candela vicia gaitzurupuan eçarten. 16 Obra onac. 17 Christ certara ethorri. 19 Fidelén eguimbidea. 21 Hilitzeoç, gaitzeriteaç, adullerioaç. 29 Efcuineco begulaç eta efcuaç. 31 Senhar emazten separationeaç. 33 Ez iniuriatzeo. 39 Iniuria sufriltzeo. 44 Etsayac onhesteco, eta persecutatzeleacgatic otholtç eguteco. 48 Perfectionea.

1

ESUS bada ikulliric gendetzeac, igan cedin mendi batetara : eta iarri cenean hurbildu içan çaizean bere discipuluac.

2

Eta bere ahoa irequiric iracasten cituen, erraiten çuela.

Luc. 6. 20.

3 * Dohatsu *dirade* spirituz paubreac : ceren hayén baita ceruëtaco refumá.

- 4 * Dohatfu *dirade* nigarrez daudenac : ceren hec Luc. 21. 6.
 consolaturen baitirade.
- 5 * Dohatfu *dirade* emeac : ceren hec lurra hereta- Efa. 61. 2.
 turen baiture.
- 6 * Dohatfu *dirade* iusticiaz goffe eta egarri dira- Pfal. 37. 11.
 denac : ceren hec asferen baitirade. Pfal. 24. 4.
Efa. 55. 1.
- 7 Dohatfu *dirade* misericordiofoac : ceren hæy mi-
 fericordia eguinen baitzaye.
- 8 * Dohatfu *dirade* bihotzez chahu diradenac : ceren Pfal. 24. 4.
 hec Iaincoa ikussiren baituté.
- 9 Dohatfu *dirade* baquea procuratzen dutenac : ceren
 hec Iaincoaren haour deichuren baitirade.
- 10 * Dohatfu *dirade* iustitiagatic persecutatzen dira- 1. Pier. 3. 14.
 denac : ceren hayén baita ceruétaco refumá. eta 4. 14.
- 11 Dohatfu içanen çarete nehorc iniuria erran drau-
 queçuenen, eta persecutatu çaitaqueztenean, eta hitz
 gaichto gucia erran duqueitenean çuen contra, gueçur-
 rez ene caulaz.
- 12 Boz eta aleguera çaitetzte, ceren çuen saria handi
 baita ceruétan : ecen hala persecutatu vkan dituzté
 çuen aitzineco Prophetác.
- 13 * Çuec çarete lurreco gatza : eta baldin gatza Marc. 9. 50.
 gueçat badadi, cerçaz gacituren da? ezta guehiagoric Luc. 14. 34.
 deusgay camporat iraitteco eta guiçonéz ohondicatu
 içateco baicen.
- 14 Çuec çarete munduco arguia. Ecin estal daite
 ciuicate mendi gainean iarria. Marc. 4. 21.
- 15 * Eta ezcute iraiçequiten candelá eta hura eçarten Luc. 8. 16.
eta 11. 33.

gaitzurupean, baina candelerean, eta argui eguiten draue etheco guciey.

1. Pier. 2. 12. 16 *Hala argui begui çuen arguiac guiçonén aitzinean, çuen obra onac ikus ditzatençat, eta glorifica deçaten çuen Aita ceruétan dena.

17 Eztuçuela vste ecen Leguearen edo Prophetén abolitzera ethorri naicela : eznaiz ethorri abolitzera, baina complitzera.

Luc. 16. 17. 18 *Ecen eguiaz diotfuet, iragan daiteno ceruã eta lurra, iotabat edo punctu hutfbar ezta Leguetic iraganer, gauça guciac eguin diteno.

Iac. 2. 10. 19 *Norc-ere beraz hautfiren baitu manamendu chipién hautarie bat, eta iracatsiren baititu hunela guiçonac, chipién deithuren da *hura* ceruétaco refumán : baina norc-ere eguinen baititu eta iracatsiren, *hura* handi deithuren da ceruétaco refumán.

Luc. 11. 39. 20 Ecen erraiten drauçuet, baldin abundofago ezpada çuen iustitia *Scribena eta Phariseuena baino, çuec etzaretela farthuren ceruétaco refumán.

21 Ençun vkan duçue nola erran içan çayen lehenagocoey, *Eztuc hilen : eta norc-ere hilen baitu, *hura* iudicioz punitu içateco digne date.

^A Exo. 20. 13.
Deut. 5. 17.

22 Baina nic erraiten drauçuet, ecen nor-ere afferretzen baitzayo bere anayeri causa gabe, iudicioz punitu içateco digne datela : eta norc-ere erranen baitrauca bere anayeri, *Raká*, *hura* confeilluz punitu içateco digne datela : eta norc-ere erranen baitrauca, *Erhoá*, fuzco gehennaz punitu içateco digne datela.

23. Beraz baldin eure oblationea eramaiten baduc aldarera, eta han orhoit bahadi ecen hire anayec baduela cerbait hire contra,

24 Vtzi eçac han eure oblationea aldare aitzinean, eta habil : lehen appointadi eure anaycrequin, eta orduan ethorriric presenta eçac eure oblationea.

25 *Aicén adifquide eure partida contraftarequin fitetz, Luc. 12. 58. harequin bidean aiceno, ezemón eure partida contraftac iugeari, eta iugeac ezemón fargeantari, eta prefoinean eçar ezadin.

26 Eguiaz erraiten drauat, ezaiz ilkiren handic, renda diroano azquen pelata.

27 Ençun vkan duçue ecen lehenagocoéy erran içan çayela, *Eztuc adulterioric iauquiren. Exo. 20. 14.

28 Baina nic erraiten drauçuet, Norc-ere beguieften baitu emazteric, hura guthicia deçançat, hambatez adulteraru duqueela harequin bere bihotzean.

29 *Bada baldin eure begui efcuinac trebuca eraciten bahau, idoqui eçac hura, eta iraitzac eureganic : ecen hobe duc hiretaco, gal dadin hire membroctaric bat, eta eztadin hire gorputz gucia egotz gehennara. Berris. 18. 8.
Marc. 9. 47.

30 Eta baldin eure efcu efcuinac trebuca eraciten bahau, trenca eçac hura, eta iraitzac eureganic : ecen hobe duc hiretaco, gal dadin hire membroctaric bat, eta eztadin hire gorputz gucia egotz gehennara.

31 Halaber erran içan da, *Norc-ere vtziren baitu bere emaztea, bemó separationeco letrá : Berriz. 19. 7.
Deut. 24. 1.
Marc. 16. 4.
Luc. 10. 18.

32 Baina nic diotfuet, ecen norc-ere vtziren baitu 1. Cor. 7. 10.

bere emaztea, salbu paillardicaren causaz, adulterio eguin eraciten draucala : eta nor-ere vtziarequin ezconduren baira, hanc adulterio iauquiten duela.

Leuit. 19. 12.
Exod. 20. 7. 33 Ençun vkan duçue, ecen lehenagocoey erran içan çayela, *Ezaiz desperiuraturen, baina rendaturen drautzac Iaunari eure iuramendu promettatuac.

34 Baina nic diotluet ezteçaçuen iura batre, ez ce-ruáz, ecen Iaincoaren thronoa da.

35 Ezeta Lurraz, ecen haren oinctaco alkia da : ez eta Ierufalemez, ecen regue handiaren ciuitatea da.

36 Halaber eure buruáz eztuc iuraturen, ecen bilo-
bat churi ezpa beltz ecin daidic.

Iac. 5. 12. 37 *Baina biz çuen hitza bay, bay : ez, ez : eta hau-
çaz goiticoa gaichtotic da.

Exo. 21. 24.
Leuit. 24.
17. Deu. 19.
11. 38 Ençun vkan duçue, ecen erran içan dela, *Beguia
beguiagatic, eta hortza hortzagatic.

Luc. 6. 29.
Rom. 12. 17.
1. Cor. 6. 7. 39 Baina nic erraiten drauçuet, *Eztiçoçuela refisti
gaizquiari : baina baldin norbeitet io baheça eure escui-
neco mathelán, itzul ieçoc bercea-ere.

40 Eta hiri auci eguin nahi drauanari, eta eure
iaccá edequi, vtzi ieçoc mantoa-ere.

41 Eta norc-ere nahi vkanen baibau bortcharu le-
coa baten *eguitera*, albetindoa harequin biga.

Deut. 15. 8. 42 *Escatzen çayanari emóc : eta hireganic maille-
batu nahi duena ezteçála iraitz.

Leuit. 19. 18. 43 Ençun vkan duçue ecen erran içan dela, *On erit-
ziren draucac eure hurcoari, eta gaitz eritziren draucac
eure etfayari.

44 Baina nic erraiten drauquet, Onhets itzaque çuen etfayac, benedicaitzaque maradicatzen çaituztenac, vngui eguiçue gaitz daritzuëney: *eta othoitz eguiçue oldartzen çaitzquiçuenacgatic, ere persecutatzen çaituztenacgatic.

Luc. 23, 34.
Act. 7, 60.
1. Cor. 4.
13.

45 Çuen Aita ceruëtan denaren haour çaretencat : ecen *harc* ilki eraciten du bere iguzquia gaichtoén eta onén gainera, eta igorten du vria iustoén eta iniustoén gainera.

46 *Ecen baldin çuey on daritzuëney on badarizteque, cer fari vkanen duçue? eztute publicanoec-ere hori bera eguiten ?

Luc. 6. 32.

47 Eta baldin çuen anayey solament beguitharte eguiten badraueque, cer guehiago eguiten duçue? eztute publicanoec-ere horrela eguiten ?

48 Çaretan bada çuec perfect, çuen Aita ceruëtan dena perfect den beçala.

CAP. VI.

1 Elemofynaz 5 Othoitaz. 14 Elkarri noia barkatzeo. 16 Baruraz. 19 Thefour eguiteaz. 24 Jaincoa eta abraflafunac ccin cerbitza. 25 Vicilze temporalaz artharie ez vkaiteco. 33 Jaincoaren refumã eta hartaraco eguimbidea lehenic bilhatzeo.

1 **B**EGUIRAUÇUE çuen elemofyná eztaguiçuen guiçonén aitzinean beçaz ikus caiteztençat : ezpere fariric eztaque vkanen çuen Aita ceruëtan dena baichan.

2 *Bada elemofyna eguiten duanean, ezteçála trom-

Rom. 12. 8.

pettá io eraci eure aitzinean, hypocritéc eguiten duten beçala synagoguetan eta carriquetan, guiçonéz estima ditecençat : eguiaz diotfuet recibitzen dutela bere faria.

3 Baina hic elemosyna eguiten duanean, ezalbeilequi hire ezquerrac, cer eguiten duen hire escuinac.

4 Hire elemosyná secretuan dençat : eta eure Aita secretuan dacuffanac, rendaturen drauc aguerrian.

5 Eta othoitz eguiten duanean, ezaicela hypocritéc beçala : hæy laket ciayec congregationetan eta carrica cantoinetan çutic daudela othoitz eguitea, guiçonéz ikus ditecençat : eguiaz erraiten drauçuet ecen recebitzen dutela bere faria.

6 Baina othoiz eguiten duanean, far adi eure gamberratchoan, eta eure borthá ertiric, othoitz eguióc eure Aita secretuan denari : eta eure Aita secretuan dacuffanac rendaturen drauc aguerrian.

7 Bada othoitz eguiten duçuenen, ezteçaçuela anhitz edas Paganoéc beçala : ecen vste dute bere anhitz edasteaz ençunen diradela.

8 Etzaretela beraz hetarát irudi : ecen badaqui çuen Aitac ceren behar çareten, esca çaquizquióten baino lehen.

Luc. 11. 12. 9 Hunela beraz çuec othoitz eguiçue, *Gure Aita ceruëtuan aicena, sanctifica bedi hire icena :

10 Ethor bedi hire refumá. Eguin bedi hire vorondatea ceruän beçala lurrean-ere.

11 Gure eguneco oguia iguc egun.

12 Eta quitta ietzaguc gure çorrac, nola guc-ere gure çordunéy quittatzen baitrauegu.

13 Eta ezgaitzála sar eraci tentationetan, baina deliura gaitzac *gaichtotic. Ecen hirea duc refumá, eta Hebriz. 13. 19. puiffañcá, eta gloriá fecularcotz. Amen.

14 * Ecen baldin barka badietzeçue guiconey bere Marc, 11. 25. faltác, barkaturen drauçue çuey-ere çuen Aita cerucoac.

15 Baina baldin barka ezpadietzeçue guiconey bere faltác, çuen Aitac-ere eztrauzquiçue barkaturen çuen faltác.

16 Guehiago, barur daguiçuenean etzaretela itchura tristetaco hypocritác beçala : ecen defguifatzen dituzté bere beguithartec, barur diradela guiconey agueri diradençat : eguiaz erraiten drauçuet, ecen recebitzen dutela bere faria.

17 Baina hic barur eguiten duanean vnçta eçac eure buruá, eta ikuz eçac eure beguithartea :

18 Guiconey barur aicela agueri ezaquiençát, baina eure Aita fecretuan denari : eta eure Aita fecretuan daccuffanac rendaturen drauc aguerrian.

19 Eztitzaçuela eguin çuen thefaurac lurrean, non cerrenac eta herdoillác goaftatzen baitiru, eta non ohoinéc çulhatzen eta ebailten baitituzté.

20 * Baina eguin itzaçue çuen thefaurac ceruán, non ez Luc. 12. 33. cerrenec ez herdoillac ezpaitu goaftatzen, eta non ohoi- 1. Tim. 6. 19. nec ezpaitute çulhatzen ez ebailten.

21 Ecen non baita çuen thefaura, han içanen da çuen bihotza-ere.

Luc. 11. 34. 22 *Gorputzaren arguia da beguia, beraz baldin hire beguia simple bada, hire gorputz gucia argui datec :

23 Baina baldin hire beguia gaichto bada hire gorputz gucia ilhun datec : beraz baldin hitan den arguia ilhumbe bada, ilhumbe hura cein handi date?

Luc. 16. 13. 24 *Nehorc bi nabuffi ecin cerbitza ditzaque : ecen edo batari gaitz eritziren drauca, eta berceari on : edo batarequin eduquiren du eta bercea menospreciaturen. Ecin cerbitza ditzaqueçue Iaincoa eta abrañassunac.

Luc. 12. 23. 1. Pier. 5. 7. Pfal. 55. 23. Philip. 4. 6. 1. Tim. 6. 8. 25 *Halacotz erraiten drauçuet, eztaçuen artharic çuen vicitzeaz, cer ianen duçuen eta cer edanen : ezeta çuen gorputzaz, cerçaz veztituren çareten : ezta vicia viandá baino guehiago, eta abillamendua baino gorputza?

26 Consideraitzaque ceruco choriac, ecen eztute creiten, ez errequeitatzen, ezeta graneretara biltzen, eta çuen Aita cerucoac hatzen ditu hec : etzarete çuec anhitzez hec baino excellentago?

27 Eta norc çuetaric artha vkanez eratchequi, ahal dieçaqueo bessobat bere handitassunari?

28 Eta veztiduráz cergatic çarete arthatsu? ikas eçaque nola landaco floreat handitzen diraden : ez nekaten dirade, ez iruten duté.

29 Baina erraiten drauçuet are Salomon-ere bere gloria guciarequin eztela veztitu içan hetaric bat beçala.

30 Bada baldin landaco egun belhar dena, eta bihar

labean eçarten dena, Iaincoac hala inguru veztitzen badu : eza çuec anhitzez areago, fede chipitacoac?

31 Eztuçuela beraz artharic erraiten duçuela, Cerianen dugu, edor cer edanen dugu, edo cerçaz veztiturren gara?

32 (Ecen gauça hauc guciac Paganoéc bilhatzen dituzté) ecen badaqui çuen Aita cerucoac, ecen gauça hauen gución beharra baduçuela.

33 Baina bilha eçaçue lehenic Iaincoaren refumá eta haren iustitiá, eta gauça hauc guciac emanen çaiçquique gaineraco.

34 Etzaretela bada arthatfu biharamunaz : ecen biharamunac beretaco artha vkanen du : egunac asco du bere afflictioneaz.

CAP. VII.

1 Ez iudicatzeo. 6 Gauça faindua oreç eçemaiteco. 7 Eçcatzeo, bilhatzeo, bulkatzeo. 12 Scripturaren sommariaa. 13 Bortha herßia eia çabala. 15 Propheta falsuac. 16 Arborearen fructua. 21 Aita cerucoaren vorondatea eguinen duena saluaturen. 22 Miraculu falsu eguiléz. 24 Hartoea edo sable gaineco etcheaz.

1* **E**ZTEÇAÇUELA iudica, iudica etzaitzençát. Luc. 6. 17.
Rom. 2. 1.
1. Cor. 4. 3.

2 **E**cen cer iugemenduz iudicaturen baituçue, iudicaturen çarete : * eta Marc. 14. 24.
Luc. 6. 38.
cer neurritz neurthuren baituçue,
aldiz neurthuren çaiçue.

3 Eta cergatic behatzen duc eure anayeren beguico fitsera, eta eure beguico gapirioari ezatzayo ohartzen?

Luc. 6. 41.

4 * Edo, nola diotfóc eure anayeri, Vztae idoqui deçadan fitfa hire beguitic, eta horrá, gapirioa hire beguian?

5 Hypocritá, idocac lehenic gapirioa eure beguidc, eta orduan behaturen duc, idoqui deçán fitfa eure anayeren beguitic.

6 Ezteyeçuela gauça faindua orez, eta eztizaçuela egotz, çuen perlác vrdén aitzinera : bere oinéz ohondica eztizaten, eta itzuliric çathica etzaitzaten çuec.

Berriz. 21. 22.

Mat. 11. 24.

Luc. 11. 9.

Ioan. 14. 13.

eta 16. 14.

Jac. 1. 6.

7 * Eſca çaitetzte eta emanen çaiçue : bilha eçaçue, eta eridenen duçue : bulka eçaçue, eta irequiren çaiçue.

8 Ecen eſcatzen den guciac, recebitzen du : eta bilhatzen duenac, erideiten du : eta bulkatzen duenari, irequiren cayó.

9 Ecen nor da çuetaric guiçona, baldin bere ſemea ogui eſca badaquió, harri emanen draucana?

10 Eta, baldin arrain eſca badaquió, ala fugebat emanen drauca?

11 Beraz çuec gaichto çaretelari baldin badaquiçue gauça onén çuen haourrey emaiten : cembatez areago çuen Aita ceruütan denac emanen drauzte gauça onac eſcatzen çaiçquioney?

Luc. 6. 31.

Iob. 4. 16.

12 * Bada guiçonéc çuey eguin dietzaçuen nahi dituçuen gauça guciac, eguin ietzeçue çuec-ere hæy halaber : ecen haur da Leguca eta Prophetác.

Luc. 13. 24.

13 * Sar çaitetzte bortha herſſitic : ecen bortha largoa

eta bide çabala da perdicionetara irioiten duena, eta anhitz dirade hartaric sartzen diradenac.

14 Ecen bortha herflia eta bide herflia vicitzera eramaiten duena : eta guti dirade hura erideiten dutenac.

15 Beguirauçue bada propheta falsuetaric, cein ethorten baitirade çuetara ardi abiturequin : baina barnean otso harrapari dirade.

16 Bere fructuetaric eçaguturen dituçue hec. *Ala biltzen duté elhorrietaric mahatfic, edo karduetaric ficoric? Luc. 6. 44.

17 Hala arbore on guciac fructu onac eguiten ditu, eta arbore gaichtoac fructu gaichtoac eguiten ditu.

18 Arbore onac fructu gaichtoric ecin daidi, eta arbore gaichtoac fructu onic ecin daidi.

19 *Fructu onic eguiten ezten arbore gucia picca- Lehen. 3. 10. tzen da eta fura egoizten.

20 Bere fructuetaric beraz eçaguturen dituçue hec.

21 *Niri Iauna, Iauna, erraiten drautan gucia ezta farthuren ceruëtaco refumán, baina ene Aita ceruëtan denaren vorondatea eguiten duena. Rom. 2. 13. Luc. 1. 22.

22 Anhitzec erranen draut egun hartan, Iauna, Iauna, eztugu hire icenean prophetizatu, eta ezitugu hire icenean deabruac egotzi campora, eta eztugu hire icenean verchute anhitz eguin?

23 Eta orduan erranen drauet claroqui, *Egundano etzaituztet eçagutu : parti çaitetzte eneganic iniquitate eguiten duçuenóc. Luc. 13. 26, 27. Psal. 6. 9.

Luc. 6. 47. 24 *Norc-ere bada ençuten baititu ene hitz hauc, eta hec eguiten, hura dut comparaturen guiçon çuhur bere etchea arroca gain batetan edificatu duenarequin :

25 Eta erori içan da vria, eta ethorri içan dirade vr fobernác, eta eraunfi vkan duté haicéc, eta io vkan dute etchearen contra : eta ezta erori içan : ecen arroca gainean fundatua cen.

26 Eta norc-ere ençuten baititu ene hitz hauc, eta ezpaítitu eguiten, comparaturen da guiçon erho bere etchea sable gainean edificatu duenarequin.

27 Eta erori içan da vria, eta ethorri içan dirade vr fobernác, eta haicéc eraunfi vkan duté, eta io vkan duté etche haren contra, eta erori içan da, eta haren defeguitea handi içan da.

Marc. 1. 22.
Luc. 4. 32. 28 *Eta guerta cedin propos hauc acabatu cituenean Iesufec, populua miraz baitzëgoen haren doçtrináz.

29 Ecen iracasten cituen autoritate çuenac beçala eta ez Scribéc beçala.

CAP. VIII.

2 Sorhaya. 5 Centeneraren muthil eria eta fedea. 11 Gentilén yocationea eta Iuduén iraiñtea. 13 Sinhestea. 14 Pierrisen ama guinharrebá, bayeta anhitz demoniatu eta eri fendatu. 19 Christi iarreiquiteco vorondate çuen Scribá. 21 Bere aita ohoitze beharreç cogit esquez cegoen discipulua. 24 Ilfaffoco tempestatea Christec cessa eraciten. 28 Eta bi demoniatu fendaturic, deabrucy vrdetara ioaitera cogit emaiten.

1

TA menditic iautsi cenean gendetze handi iarreiqui cequiön.

2

*Eta huná, forhayo batec ethorric adora ceçan hura, cioela, Iauna, baldin nahi baduc, chahu ahal niroc.

Marc. 1. 40.
Luc. 5. 17.

3 Eta escua hedaturic hunqui ceçan hura Iesufec, cioela, Nahi diat, aicén chahu. Eta bertan çahu cedin haren forhayotaffuna.

4 Orduan diotfó Iesufec, Beguirauc nehorì ezterroán: baina habil, eta eracuts ieçoc eure buruá Sacrificadoreari, eta presenta eçac *Moysefec ordenatu duen oblationea, hæy testimoniagetan dençat.

Leuit. 11. 3.

5 *Eta farchu cenean Iesus Capernaumen, ethor cedin harengana Centenerbat othoitz eguiten ceraucala,

Luc. 7. 2.

6 Eta cioela, Iauna, ene muthilla diatzac etchean paralytico, gaizqui tormentatua.

7 Eta diotfó Iesufec, Nic ethorric fendaturen diat hura.

8 Eta ihardeffen çuela Centenerac erran ceçan, Iauna, eznauc digne ene atharbean far adin : baina errac folament hitza, eta fendaturen baita ene muthilla.

9 Ecen ni-ere guiçon nauc *berceren* meneco, ditudalaric neure azpico gendarmefac, eta erraiten diarocat huni, Oha, eta ioaiten duc : eta berceari, Athor, eta ethorten duc : eta neure cerbitzariari, Eguic haur, eta eguiten dic.

10 Eta *haur* ençunic Iesufec mirets ceçan : eta diofte çarreizcorey, Eguiaz erraiten drauçuet, eztudala Ifraelen-ere hain fede handiric eriden.

11 Baina badiotsuet ecen anhitz Orientetic eta Occidentetic ethorriren diradela, eta iarriren diradela Abrahamequin Ifaac-equin eta Iacob-equin ceruëtaco resumán :

12 Eta resumaco femeac egotziren diradela campoco ilhumbera : * han içanen da nigar eta hortz garraf-cots.

13 Eta erran cieçón Iesufec Centenerari, Ohá eta sinhetfi duán beçala eguin bequic. Eta senda cedin haren muthilla ordu hartan berean.

Marc. 1. 29.
Luc. 4. 38. 14 * Eta Iesufec Pierrifen etchera ethorriric, ikus ceçan haren ama-guinharreba ohean cetzala, eta helgaitzac çaducala.

15 Eta hunqui ceçan haren escua, eta vtzi ceçan helgaitzac, eta iaiqui cedin, eta cerbitza citzan.

Marc. 1. 32.
Luc. 4. 40. 16 * Eta arratfa ethorri cenean, presenta cieçoten

anhitz demoniatu : eta egotz cietzen campora spirituaic hitzaz, eta gaizqui ceuden guciac fenda citzan :

17 Compli ledinçat Esaias prophetáz erran içan cena, cioela, *Harc gure langoreac hartu vkan ditu, eta gure eritaffunac ekarri vkan ditu.

Esai. 53. 4.
1. Pier. 2.
24.

18 *Eta ikulliric Iesufec gendetze handi bere inguruån, mana citzan *discipuluac* ioan litecen berce aldera.

Luc. 9. 37.

19 Eta hurbilduric Scriba batec erran cieçon, Magistruá, iarreiquiren natzaic hiri, norat-ere ioanen baitaiz.

20 Eta diotzó Iesufec, Aceriec çulhoac citié eta ceruco choriéc ohatzeac, baina guiçonaren Semeac eztic non bere buruá repofa deçan.

21 Guero bere discipuluetaric, berce batec erran cieçon, Iauna, permiti ieçadac behin ioan nadin neure aitaren ohorztera.

22 Eta Iesufec erran cieçon, Arreit niri, eta vzquic hilac bere hilén ohorztera.

23 *Eta vncian sarthu cenean iarreiqui içan çaizcan bere discipuluac.

Marc. 4. 23.
Luc. 8. 22.

24 Eta huná, tormenta handibat altcha cedin icfalloan, hambat non vncia bagaz estaltzen baitzen : baina bera lo cetzan.

25 Eta hurbilduric bere discipuluéc iratzar ceçaten, ciotela, Iauna, beguira gaitzac, galdu guihoaçac.

26 Eta diofte, Cergatic çarete ici fede chipitacoac ? Orduan iaiquiric mehatcha citzan haiceac eta icfalloa : eta fossagu handia eguin cedin.

27 Orduan gendéc mirets ceçaten, ciotela, Ceric da haur non haicec-ere eta itfalloac obeditzen baitute?

Marc. 5. 1.
Luc. 8. 26.

28 *Eta iragan cenean berce aldera, Gergefenén regionera, aitzinera ethorri içan çaiçcan bi demoniatu thumbetariç ilkiric, guciçco terribleac, hambat non nehor ecin iragan baitzaiten bide hartaric.

29 Eta huná, heyagora eguin ceçaten, cioitela, Cer da gure eta hire artean, Iesus laincoaren Semea? ethorri aiz huna ordu baino lehen gure tormentatzera?

30 Eta cen hetaric vrrun vrdalde handibat alha cenic :

31 Eta deabruac othoiztez çaiçcan, cioitela, Baldin campora egoizten bagaituc, permiti ieçaguc vrdalde hartara ioaitera.

32 Eta diofte, Çoazte. Hec bada ilkiric ioan citecen vrdaldera : eta huná, vrdalde hura gucia oldar cedin garaitic behera itfalloa, eta hil citecen vretan.

33 Orduan vrdainéc ihes eguin ceçaten : eta ethorri-ric hirira, conta citzaten gauça guciac, eta cer demoniatuey heldu içan cayen.

34 Eta huná, hiri gucia ilki cequiön Iefusi aitzinera : eta ikuffi çutenean hura, othoitz eguin cieçoten retina ledin hayen comarquetaric.

CAP. IX.

2 Iesufec paralyticoa sendatzen. 9 Mattheu delitzen. 12 Phari-
seuey ihardeffen. 14 Bayeta Johannefen discipuluey. 22 Odola
çariòn emaxtea sendatzen. 27 Ifu bi arguitzen. 32 Demoniatu
mutua sendatzen. 35 Hor emen ari predicatzen eta sendatzen.
38 Guero du Euangelioaren anançamendutan othoiltz eguilera
exhortatzen.

1

RDUAN farthuric vncira iragan
cedin berce aldera, eta ethor cedi-
bere hirira.

2

* Eta huná, presenta cieçoten Marc. 2. 1.
Luc. 5. 18.
paralyticobat ohean cetzanic : eta

ikuffiric Iesufec hayén fedea, erran cieçón paralytico-
ari, Auc bihotz on, semé, barkatu çaiçquic eure beka-
tuac.

3 Eta huná, Scribetarie batzuc erraiten çuten bere
baichan, Hunec blasphematzan du.

4 Eta ikuffiric Iesufec hayén pensamenduac, erran
ceçan, Cergatic gaichtoqui pensatzen duçue çuen bihotz-
etan?

5 Ecen cein da erratchago, erraitea, Barkatu çaiç-
quic eure bekatuac : ala erraitea, Iaiqui adi eta ebil
adi?

6 Daquiçuençat hada ecen guiçonaren Semeac ba-
duela autoritate lurrean bekatuén barkatzeco (orduan

diotsó paralyticoari) Iaiqui adi, har eçac eure ohea, eta habil eure etcherát.

7 Orduan iaiquiric ioan cedin bere etcherát.

8 Eta gendetzéc *hori* ikuffiric mirets ceçaten, eta glorifica ceçaten laincoa, ceince eman vkan baitraue halaco autoritatea guicooney.

Marc. 7. 14.
Luc. 5. 27.

9 *Eta handie iragaiten cela Iesufec ikus ceçan guicombat peage lekuan iarria Mattheu deitzen cenic, eta diotsó, Arreit niri. Eta iaiquiric iarrei qui cequión.

10 Eta guertha cedin Iesus *haren* etchean mahainean iarriric cegoela, huná, anbitz publicano eta vicitze gaichtotacoric ethorriric, iar baitzitecen mahainean Iesufequin eta *haren* discipuluequin.

11 Eta *hori* ikuffiric Pharifeuéc erran ciecen *haren* discipuluey, Cergatic publicanoequin eta vicitze gaichtotacoequin iaten du çuen magistruac?

12 Orduan Iesufec *hori* ençunic erran ciecen, Oso diradenéc eztute medicuren beharric, baina eri diradenéc.

Oie. 6. 6.
Berr. 12. 7.

13 Baina çoazte, eta ikas eçacue cer den, *Misericordia nahi dut eta ez sacrificio. Ecen eznaiz ethorri iustoen deitzera *, baina bekatorén, emendamendutara.

1. Tim. 1. 15.

Marc. 2. 28.
Luc. 5. 33.

14 *Orduan ethor citecen harengana Ioannesen discipuluac, ciottela. Cergatic guc eta Pharifeuéc barur eguiten dugu maiz, eta hire discipuluéc ezpaitute baruric eguiten?

15 Eta erran ciecen Iesufec, Ezconduaren gamberaco gendéc doluric ekar ahal dirote, ezcondua hequin deno?

Baina ethorriren dirade egunac edequiren baitzaye ezcondua eta orduan barur eguinen baituqueite.

16 Halaber nehorc eztrauca eratchequiten oihal pedacu latzbat abillamendu çar bati : ecen compligarri eratchequiac edequiten du abillamendutic, eta gaitzquitzenago da ethendurá.

17 Eta eztute eçarten mahatfarno berria çahagui çarretan : ezpere lehertzen dirade çahaguiac, eta mahatfarno ia ifurten, eta çahaguiac galtzen : baina mahatfarno berria çahagui berrietan eçarten duté, eta biac beguiratzen dirade.

18 *Gauça hauc bæy erraiten cerauztela, huná, iaun Marc. 5. 22.
bateg ethorriric adora ceçan hura, cioela, Ene alaba Luc. 8. 41.
orain hil içan duc : baina ethorriric eçarrac eure efcua haren gainean, eta vicico baita.

19 Eta iaiquiric Iefus iarreiqui cequión, eta haren discipuluac.

20 (Eta huná, hamabi vrthez odol iariatzez eri cen emazte bateg guibeletic ethorriric hunqui ceçan haren abillamendu ezpaina.

21 Ecen erraiten çuen bere baithan, Baldin folament hunqui badeçat haren abillamendua, fendaturen naiz.

22 Orduan Iefusec itzuliric eta hura ikusiric erran ceçan, Aun bihotz on, alabá, eure fedec saluatu au. Eta senda cedin emaztea ordu berean).

23 Eta Iefusec ethorriric iaun haren etchera eta ikusiric foinulariac, eta gendetzea tumultu ari cela.

24 Diofte, Retira çaitetze, ecen ezta hil nescatchá : baina lo datza. Eta truffatzen ciraden harçaz.

25 Eta idoqui içan cenean gendetzea, farchuric, har ceçan haren escua : eta iaiqui cedin nescatchá.

26 Eta laster ceguian fama hunec lur hartan gucian.

27 Eta Iesus handic iragaiten cela, iarreiqui içan çaiçcan bi itfu oihuz ceudela, eta cioitela, Auc pietate guçaz Daud-en semeá.

28 Eta ethorri cenean etchera, ethor citecen haren-gana itfuoc, eta diofte Iesufec, Sinhelten duçue hori ahal daididala? Diofote, bay Iauna.

29 Orduan hunqui citzan hayén beguiac, cioela, Çuen fedearen araura eguin bequiçue.

30 Eta irequi citecen hayén beguiac, eta debeta citzan mehatchurequin Iesufec, cioela, Beguirauçue nehorc eztaquian.

31 Baina hec ilkirie barreya ceçaten haren famá herri hartan gucian.

Berr. 12. 22.
Luc. 11. 14.

32 *Eta hec ilkiten ciradela, huná, presenta cieçoten guicon mutu demoniatubat.

33 Eta deabrua campora egotzi içan cenean, minça cedin mutua : eta mirets ceçaten gendetzéc, cioitela, Egundano ezta aguertu hunelaco gauçaric Israelen.

Berriz. 12. 24
Marc. 5. 22.

34 *Baina Phariseuéc erraiten çuten, Deabruén princearen partez campora egoizten ditu deabruac.

Luc. 11. 15.
Marc. 6. 6.
Luc. 13. 22.
Lehen. 4. 23.

35 *Eta inguratzen cituen Iesufec hiri eta burgu guciac, iracasten ari cela hayén synagoguetan, eta predicatzen

çuela refumaco Euangelioa eta fendatzen çuela critafun mota gucia eta langore mota gucia populuan.

36* Eta ikuffiric Iefufec gendetzeac, *compassione* Marc. 6. 34. har ceçan heçaz, ceren baitziraden errebelatuac eta barreyatuac ardi artzainic eztutenac beçala.

37 Orduan diofle bere discipuluey, *Segur vztá handi Luc. 10. 2. dá, haina languile guti. Ioan. 4. 35.

38 Othoitz eguiocue bada vzta Iabeari, irion ditzan languileac bere vztara.

CAP. X.

1 Sendatzeco dohatnac. 2 Apostoluén contua eta icenac. 7 Hec igorri predicatzera. 11 Baquea hayen recibitzalén. 16 Çuhur eta simple içateco. 17, 21 Perfeccionéz. 20 Spiritu saindua Apostoluetan minço. 27 Ilhumbean eta beharrira errana. 28 Noren nehor beldur içateco den. 29 Bi parra-chori. 30 Gure biloac contatuac. 32 Christen aboatzeaz edo vkatzeaz. 34 Baqueaz, ezpataz. 35 Diffentionéz. 37 Ahaidey baluo Christi hobe eritziteco. 38 Nore bere erutzea hartzeco eta Christi iarreiquiteco. 39 Viciaren galtzea edo beguiratzea. 40 Prophetén recibitza.

1*

ORDUAN bere hamabi discipuluac Marc. 5. 13. beregana deithuric, eman ciecén Luc. 9. 1. bothere spiritu satluén contra, hayén campora egoizteco, eta eritassun mota guciaren eta langore mota guciaren fendatzeco.

2 Bada hamabi Apostoluén icenac dirade hauc : lehena, Simon erraiten dena Pierris, eta Andriu, haren anayea :

Iaques Zebedeoren semea, eta Ioannes haren anayea.

3 Philippe eta Bartholomeo : Thomas eta Matheu publicanoa : Iaques Alpheoren *semea* eta Lebeo, icen goiticoz Thaddeo.

4 Simon Cananeo, eta Iudas Iscariot, hura traditu-ere çuena.

5 Hamabi hauc igor citzan Iesufec, eta eman ciccén manamendu, cioela, Gentiletarát etzoaztela, eta Samari-tanoén hiritan etzaitzela far :

6 Bainaitzitic çoazte* Israeleco etheco ardi galduetara.

Añ. 13. 46. 7 Bada partitu eta, predica eçaque, erraiten duçuela, *Ceruétaco refumá hurbil da.

Luc. 9. 2. 8 Eriac senda itzaque, forhayac chahu itzaque, hilac refuscita itzaque, deabruac campora egotz itzaque : dohainic recibitu duque, eta dohainic emaque.

Marc. 6. 8. Luc. 9. 3. 9* Eztaguiçuela prouisioneric vrrhez, ez cilharrez, ez cobrez çuen guerricoetan :

10 Ezeta maletaz bidecotzát, ez birá arropaz, ez çapataz, ez vhez, *ecen languilea bere viciaren digne da.

Luc. 10. 7. 1. Tim. 5. 18. Luc. 10. 10. 11* Eta cein-ere hiritan edo burgutan farthuren baitzarete, informa çaitzte nor den hartan digneric, eta Çaudete han parti çaitzeten.

12 Eta cembeit etchetan farthuren çaretenean, saluta eçaque hura.

Marc. 6. 11. Luc. 9. 5. Ad. 13. 51, eta 18. 6. 13 Eta baldin ethea digne bada, ethor bedi çuen baquea haren gainera : baina baldin digne ezpada, çuen baquea çuetara itzul bedi.

14* Eta norc-ere recibituren ezpaitzaitzte, eta ez

çuen hitzey behaturen, etche edo hiri hartarié ilkitean iharros albeitzineçate çuen oinetaco errhautfa.

15 Eguiaz erraiten drauçuet, emequiago tractaturen diradela Sodomaco eta Gomorrhaco lurreçeoac iudiciofo egunean, ecen ez hiri hura.

16* Huná, nic igorten çaituztet çuec, ardiac otfoén Luc. 10. 3. artera beçala : çareten bada çuhur fugueac beçala, eta simple vffo columbác beçala.

17 Eta beguira çaiteste guiçonetarié : ecen liuraturen çaituzte confistorioctara, eta bere synagoguetan açotaturén çaituzte.

18 Eta gobernadorectara eta reguetaera eramanen çarete ene caufaz, hec eta Gentiléç testimoniage *haur dutençat*.

19* Baina liura çaitetzenean, eztuçuela artharié nola Marc. 11. 11
Luc. 12. 11. edo cer minçaturen çareten : ecen ordu hartan berean emanen çaiçue cer minça çaitetzueten.

20 Ecen etzarete çuec minço çaretenac, baina çuen Aitaren fpiritu çuetan minço dena.

21* Eta liuraturen du anayec anayea heriotara, eta Luc. 21. 16. aitác haourra : eta alchaturen dirade haourrac aita-amén contra, eta hil eraciren dituzté.

22 Eta guciéz gaitzediac içanen çarete, ene icenegatic : *baina norc-ere perfeueraturen baitu finerano hura Ber. 24. 13. faluaturen da.

23 Eta perfeçutaturen çaituztenean hiri hartan, ibes eguiçue berce batetara : ecen eguiaz erraiten drauçuet, ezituçue inguraturen Ifraçleco hiri guciac, non ethor eztadin guiçonaren Semea.

- Luc. 6. 40.
 Ioan. 13. 16,
 eta 15. 20. 24* Ezta discipulua magistraren gaineco, ezta cerbitzaria bere iaunaren gaineco.
- Ber. 12. 24. 25 Asco du discipulua bere magistrua beçala den : eta cerbitzariac. bere iauna beçala : *baldin Aita familiá bera Beelzebub deithu baduté, cembatez guehiago haren domesticoac?
- Marc. 4. 22.
 Luc. 8. 17,
 eta 12. 2. 26 Etzaretela beraz hayén beldur : *ecen ezta deus estalaric aguerturen eztenic, ezta deus secreturic iaquinen eztenic.
- 27 Ilhumbean erraiten drauqedana, erraçue arguiari : eta beharrira ençuten duçena, predica eçaçue ethe gaineran.
- 28 Eta etzaretela beldur gorputza hiltzen dutenén, eta arimá ecin hil deçaquetenen : bainaitzitic çareten beldur arimá eta gorputza gehennán gal ahal dirzaquenaren.
- 29 Bi parra-chori eztirade dirutcho batetan saltzen? eta hetaric bat ezta lurrera eroriren, çuen Aita gabe.
1. Sam. 14.
 45. 30* Etare çuen buruco bilo guciac contatuac dirade.
- 31 Etzaretela beraz beldur : parra-choriéc baino çuec guehiago valio duçue.
- Marc. 8. 38.
 Luc. 9. 26,
 eta 12. 8.
 2. Tim. 2.
 12. 32* Bada norc-ere aboaturen bainau guiçonén aitzinean, aboaturen dut nic-ere hura ene Aita ceruëtan denaren aitzinean.
- 33 Baina norc-ere vkaturen bainau guiçonén aitzinean vkaturen dut nic-ere hura ene Aita ceruëtan denaren aitzinean.
- Luc. 12. 51. 34* Ezuçuela vite ecen baquearen eçartera, ethorri

naicela lurrera : eznaiz ethorri baquearen eçartera, baina ezpataren.

35* Ecen ethorri naiz guiçonaren bere aitaren contra Mich. 7. 6. gudutan eçartera, eta alabáren bere amaren contra, eta errenaren bere ama-guinharrebaren contra.

36 Eta guiçonaren etfay beraren domesticoac *içanen dirade.*

37* Aita edo ama ni baino maiteago duena, ezta ene Luc. 14. 26. digne : eta semea edo alabá ni baino maiteago duena, ezta ene digne.

38* Eta bere crutzea hartzen eztuena, eta niri ondotic Ber. 16. 24. eztarreitana, ezta ene digne. Marc. 8. 14. Luc. 9. 23. eta 14. 27.

39* Bere vicia beguiraturen duenac, galduren du Ber. 10. 25. hura : eta bere vicia galduren duenac ene caufaz, beguiraturen du hura. Marc. 8. 35. Luc. 9. 24. eta 17. 33.

40* Çuec recebitzen çaituztenac, ni recebitzen nau : Ioan. 12. 25. eta ni recebitzen nauenac, ni igorri nauena recebitzen du. Luc. 10. 16. Ioan. 13. 20.

41 Prophetaren icenean Prophetabat recebitzen duenac, Prophetaren faria recebituren du : eta iustloaren icenean iustfobat recebitzen duenac, iustforen faria recebituren du.

42* Eta norc-ere edatera emanen baitrauca beirebat Marc. 9. 41. vr hozz huts chipi hautaric bati discipuluren icenean : eguiaz diotfuet, eztuela bere faria galduren.

CAP. XI.

2 *Ioannes Baptistae Christiana igorten.* 3 *Haren mandatalgoa.*
 13 *Leguea eta Prophetac.* 14 *Elias.* 16 *Merkatuan iarriric*
dauden haourrac 18 *Christeço eta Ioanneseço reputationea.*
 20 *Chorazini, Bethsaidari, eta Capernaumi eguiten çayen*
reprochua eta mehatchua. 24 *Sodoma.* 25 *Chipiey Euangelioa*
declaratu. 26 *Nekatuac eta cargatuac Christee beregana deitzen.*
 29 *Haren vtarrria.*

UERO guertha cedin Iesufec bere hamabi discipuluey manamendu emaita acabatu çuenean, parti baitzedin handie iracats eta predica leçançat hayén hirietan.

Luc. 7. 18.

2* *Eta Ioannefec prefoindeguian ençunic Christen obrac, igorriric bere discipuluetaric biga,*

3 *Erran cieçon, Hi aiz ethorteco cen hura, ala berce baten beguira gaude?*

4 *Eta ihardesten çuela Iesufec erran cieçén, Çoazte eta conta ierzoçue Ioannesi, ençuten eta ikusten dituçuen gauçac :*

5 *Itfuec ikuftea recrubatzen duté, eta mainguac bada-biltza, forhoyoac chahurzen dirade, eta gorréc ençuten duté, hilac refuscitatzen dirade, eta Euangelioa paubrey denuntiatzen çaye.*

6 *Eta dohatfu da scandalizaturen eztena nitan.*

7 *Eta hec ioaiten ciraden beçala, has cedin Iesus errai-*

ten populari Ioanneſez, Ceren ikuſtera ilki ičan çarete defertura? haiceaz erabilten den canabera baten?

8 Baina ceren ikuſtera ilki ičan çarete? guiçon abil-lamendu precioſoz veſtitu baten? huná, abillamendu precioſoac ekarten dituztenac, reguén etchetan dirade.

9 Baina ceren ikuſtera ilki ičan çarete? Propheta baten? bay diotſuet eta Propheta bainoagoaren.

10 Ecen haur da ceinez ſcribatua baita,* Huná, nic Mal. 3. 1. igorten diat neure mandataria hire beguitharte aitzinean, ceinec hire bidea appainduren baitu hire aitzinean.

11 Eguiaz erraiten drauçuet, ezta ilki emaztetic iayo diradenén artean nehor, Ioannes Baptiſta baino handiagoric : guciagatic-ere ceruétaco refumaco chipiena hura baino handiago da.

12* Eta Ioannes Baptiſtaren egunetic oraindrano, Luc. 16. 16. ceruétaco refumari hortcha eguiten çayo, eta keichuéc harrapatzen dute hura.

13 Ecen Propheta guciéc eta Legueac Ioanneſganano prophetizatu vkan duté.

14 Eta, baldin nahi baduçue recebitu,* haur da Elias Mala. 4. 5. ethorteco cena.

15 Ençuteco beharric duenac, ençun beça.

16* Baina norequin comparaturen dut generatione Luc. 7. 31 haur? Merkatuan iarriric dauden, eta bere laguney oihuz dagozten haourtchoac beçalaco da,

17 Ceinéc baitioite, Chirula foinu eguin drauçuegu, eta etzarete dançatu : erelliz cantatu drauçuegu, eta eztuçue deithoreric eguin.

18 Ecen ethorri da Ioannes iaten ez edaten eztuela, eta erraiten duté, Deabrua du.

19 Ethorri da guiçonaren Semea iaten eta edaten duela, eta dioite, Horra, guiçon gormanta eta hordia, publicanoén eta vicitze gaichtoracoén adifquidea. Baina iustificatu ičan da sapientiá bere haourréz.

Luc. 10. 11. 20* Orduan has cequién *hanela* reprochatzen haren verthuteric anhitz eguin ičan cen hiriey, ceren emendatu etziraden :

21 Malediçtione hiri Corazin, malediçtione hiri Bethsaída : ecen baldin Tyren eta Sidonen eguin ičan balirade çuec baithan eguin ičan diraden verthuteac, aspaldi çacurequin eta hautsequin emendatu ciratequeen.

22 Etare diotfuet, Tyr eta Sidon iudicioco egunean çuec baino emequiago tractatuac içanen diradela.

23 Eta hi Capernaun cerurano altchatu ičan aicena iffernurano beheraturen aiz : ecen baldin Sodomán eguin ičan balirade hi baithan eguin ičan diraden verthuteac, egungo egunerano egon çateán.

24 Etare badiotfuet, ecen Sodomacoac hi baino emequiago tractatuac içanen diradela iudicioco egunean.

Luc. 10. 21. 25* Dembora hartan ihardeften çuela Iesufec erran ceçan, Aita, ceruco eta lurreco launá, esquerrac rendatzen drauzquiát, ceren estali baitrauztec gauça hauc çuhurrey eta adituey, eta manifestatu baitrauztec haour chipiey.

26 Bay Aitá, ceren hala ičan baita hire placer ona.

Ioan. 3. 35. 27* Gauça guciac niri neure Aitaz eman çaiçquit :

*eta nehore eztu eçagutzen Semea Aitác baicen : ezeta Ioan. 6. 26.
Aita nehore eztu eçagutzen Semeac baicen, eta nori-ere
Semeac manifestatu nahi vkanen baitrauca.

28 Çatozte enegana fatigatuac eta cargatuac çareten
guciác, eta nie pauffu emanen drauçuet çuey.

29 Har eçaçue ené vztarria çuen gainera, eta ikas
eçaçue eneganic ecen eme naicela eta bihotzez humil :
*eta çuen arimençat pauffu eridenen duçue. Hier. 6. 16.

30* Ecen ene vztarria aisit da, eta ene cargá arin. 1. Ioan. 5. 3.

CAP. XII.

1 Discipuluac Sabbath egunean buruca idoquiten ari. 7 Misericordia eta Sacrificioa. 8 Sabbathoa. 13 Efcu cyharduna fendatu. 11 Ardi leccera eroria. 15 Chriftec ertac fendatzen. 21 Gentilén sperañçá. 22 Demoniatua fendatu. 24, 31 Blasphemioa. 25 Refuma çathitua. 28 Iaincoaren spiritua. 33 Arbore ona edo gaichtoa. 39 Ionafen signoa. 41 Niniuacoac. 42 Ega-erdi aldeco reguiná. 43 Spiritu gaichtoac. 49 Christen eguiaçco ahaideac cein.

1* **D**EMBORA hartan ioaiten cen Iesus Marc. 2. 23.
Luc. 6. 1.
Dent. 27. 25.
ereincetan gaindi Sabbath egun
batez : eta haren discipuluac cira-
den goffe, eta has citecen buruca
idoquiten, eta iaten.

2 Eta Pharifeuec ikuffiric erran cieçoten, Horrá, hire
discipuluéc eguiten dié Sabbathoan eguin fori eztena.

3 Baina harc erran cieçén, Eztuçue iracurri *Dauid-ec 1. Sam. 21. 6.
goffez eguin çuena eta harequin ciradenec?

4 Nola farthu içan cen Iaincoaren ethean, eta propositionezco oguiac ian cituen : hetaric iatea ez haren, ez harequin ciradenén, * Sacrificadorén baicen fori etzelaric ?

Exo. 29. 33.
Leuit. 1. 37.
eta 24. 9.

5 Edo eztuçue iracurri Leguean, nola Sabbath *egunetan* Sacrificadoréc templean Sabbath eguna hauften dutén, eta hoguen-gabe diraden ?

6 Bada erraiten drauçuet, ecen templea baino handiagobat hemen dela.

Ose. 6. 6. 7 Eta baldin bacinaquite cer den, * Misericordia nahi dut eta ez sacrificio, etzintuquezten condemnatu hoguen-gabeac.

8 Ecen Sabbathoaren-ere Iaun da guiçonaren Semea.

Marc. 3. 2.
Luc. 6. 6. 9 * Eta handi partituric hayén synagogara ethor cedin.

10 Eta huná, cen *han* guiçombat efcua cyhar çuenic : eta interroga ceçaten, ciotela, Sori da Sabbath *egunean* sendatzea ? *haur ciotén*, hura acusa leçatençat.

11 Eta harc erran cieçén, Nor içanen da çuetaric guiçona, ardibat duenic : eta, baldin hura Sabbathoan leçera eror badadi, harturen eta altchaturen eztuena ?

12 Eta cembatez da guiçona ardia baino guehiago ? Beraz fori da Sabbathoetan vngui eguitea.

13 Orduan diotfó guiçon hari, Heda eçac eure efcua. Eta heda ceçan, eta bercea beçain senda cedin.

14 Eta Pharifeuéc ilkiric har ceçaten confeillu haren contra, nolatan hura hil leçaqueten.

15 Baina Iesufec *hori* eçagaturic leku eguin ceçan

handic : eta iarreiqui cequi6n gendalde handia, eta hec guciac fenda citzan.

16 Eta mehatchurequin debeta citzan ezleçaten manifesta.

17 Compliledinçat Elaias prophetáz erran içan cena, cioela,

18* Huná, ene cerbitzari elegitu dudana, ene maitea, Esa. 42. 1.
ceinetan hartzen baitu bere atlequin ona ene arimác : eçarriren dut neure Spiritua haren gainean, eta iugemendu Gentiley predicaturen drauc.

19 Eztu iharduquiren ezeta oihuric eguinen, eta nehore eztu carriquetan haren voza ençunen.

20 Canabera çarthatua eztu chehaturen, eta kea dari6n lihoa eztu iraunguiren : iugemendua victoriantan ilki eraci diroeno,

21 Eta haren icenean Gentilec sperança vkanen dute.

22* Orduan presentatu içan çay6 demoniatu itlu eta Lehen. 9. 32.
Luc. 11. 14.
mutubat : eta fenda ceçan hura, halaco maneraz non itlu eta mutu *cena* minço baitzen eta ikusten baitzuen.

23 Eta spanca cedin populu gucia, eta erraiten çuen, Ezta haur Dauid-en Semea?

24 Baina Phariseuc *hori* ençunic, erraiten çuten :
* Hunec ezçitu deabruac campora egoizten Beelzebub Lehen. 9. 34.
Marc. 3. 22.
Luc. 11. 15.
deabruen princearen partez baicen.

25 Baina Iesufec eçaguturic hayen pensamenduac, erran cieçen, Bere contra partitua den refuma gucia, defeguinen da : eta bere contra partitua den hiric edo ethec, eztu iraunen.

26 Eta baldin Saranec Satan campora egoizten badu, bere contra partitua da : nolatan beraz irauen du haren refumác?

27 Eta baldin nic Beelzebub-en partez campora egoizten baditut deabruac, çuen feméc noren partez campora egoizten dituzte? Halacotz hec çuen iuge içanen dirade.

28 Baina baldin nic Iaincoaren Spirituaz campora egoizten baditut deabruac, beraz ethorri da çuetara Iaincoaren refumá.

29 Ezpa nolatan nehor far ahal daite borthitz baten etchera, eta haren ofstillamendua pilla, baldin lehen estecca ezpadeça borthitza? eta orduan haren etchea pillaturen duque.

30 Enequin eztena ene contra da, eta enequin biltzen ari eztena barreyatzen ari da.

Marc. 3. 24.
Luc. 12. 10.
1. Ioan. 5.
13.

31^e Halacotz erraiten drauçuet, bekatu eta blasphemio gucia barkaturen çaye guiçoney : baina Spirituaren *contretaco* blasphemioa barkaturen etzaye guiçoney.

32 Eta nor-ere minçaturen baita guiçonaren femearen contra, barkaturen çayo hari : baina nor-ere minçaturen baita Spiritu fainduaren contra, etzayo barkaturen hari ez secula hunetan, ez ethorteco denean :

33 Edo eguiçue arbore ona, eta haren fruçtua on : edo eguiçue arbore vstela, eta haren fruçtua ustel : ecen fruçtutic arborea eçagutzen da.

34 Viperén castá, nolatan vngui minça ahal çaitetz-

quete gaichto çaretelariç? * ecen bihotzeco abundantiatiec Luc. 6. 45.
ahoa minço da.

35 Guiçon onac bihotzeco thefaur onetic idoquiten
ditu gauça onac : eta guiçon gaichtoac thefaur gaichto-
tic idoquiten ditu gauça gaichtoac.

36 Baina badiotfuet, ecen guiconéc erran duqueiten
hitz alfer guciáz, contu rendaturen dutela iudicioco
egunean.

37 Ecen eure hitzetaric iustificaturen aiz, aita eure
hitzetaric condemnaturen aiz.

38 Orduan ihardets ceçaten Scribetaric eta Phari-
feuctaric batzuc, cioitela, Magiftruá, * nahi guendiquec Berriz. 16. 1.
Luc. 11. 29.
1. Cor. 1.
22.
hireganic cembeit signo ikuffi.

39 Baina harc ihardeften çuela erran ciecén, Nazione
gaichtoa eta adulteroa signo efquez dago : baina signo-
ric etzayo emanen, Ionas prophetaren signoa baicen.

40 * Ecen hala nola Ionas balenaren fabelean hirur Ionas. 2. 2.
egun eta hirur gau ičan baitzén : hala ičanen da gui-
çonaren Semea lurraren bihotzean, hirur egun eta
hirur gau.

41 Niniuaco guiçonac iaiquiren dirade iudicioan na-
tione hunequin, eta condemnaturen dute haur : *ceren Ionas. 3. 5.
hec emendatu baitziraden Ionasen predicationera, eta
huná, Ionas bainoagoa hemen.

42 * Egu-erdico reguiná iaiquiren da iudicioan nazione 1. Reg. 10. 1.
1. Chro. 9.
1.
hunequin, eta *harc* condemnaturen du haur : ceren
ethor baitzedin lurraren bazterretic Salomonen fapien-
tiaren ençutera, eta huná, Salomon bainoagoa hemen.

Luc. 11. 24. 43* Bada spiritu fatfua ilki denean guiçonaganic, leku leihorréz dabila, pauffu bilha, eta eztu erideiten.

44 Orduan erraiten du, Itzuliren naiz neure ilki naicen etchera. Eta ethorri denean, erideiten du hursa, efcobaturic eta appainduric.

3. Pier. 2. 20.
Heb. 6. 4.
eta 10. 26. 45 Orduan ioaiten da, eta hartzen ditu berequin ber-
ceric çazpi spiritu bera baino gaichtoagoac, eta farchu-
ric habitatzen dirade han,* eta guiçon haren fina hatfea
baino gaichtoago da : hala natione gaichto huni-ere
helduren çayó.

Marc. 5. 11.
Luc. 8. 20. 46* Eta hura oraino populuari minço çayola, huná,
haren ama eta anayec ceuden lekorean, harequin min-
çatu nahiz.

47 Eta cembeitec erran cieçón, Hará, hire ama eta
hire anayec lekorean diaudec, hirequin minçatu nahiz.

48 Baina harc ihardeften çuela erran cieçón *hura*
erran cionari, Nor da ene ama, eta nor dirade ene
anayec?

49 Eta hedaturic bere efcua bere discipuluén gai-
nera, erran ceçan. Huná ene ama eta ene anayec.

50 Ecen norc-ere eguinen baitu ene Aita ceruétan
denaren vorondatea, hura da ene anaye, eta arreba,
eta ama.

CAP. XIII.

3 *Haci ereillearen comparationea* 18 *Haren declarationea*, 10,
14 *Cergatic Christ comparationez minço den*, 31 *Persecutionea*.
22 *Mundua, abraßaffunac*. 24 *Hiracaren comparationea*, 31
Mustarda bihiarena. 33 *Alchagarriarena*. 44 *Thefaur landán*
gordearena. 43 *Perlena*. 47 *Itsaßora egotzi sarena*. 54 *Christ*
bere herrian menospreciatu.

1*

2

GUN hartan berean Iesus etchetic Marc. 4. 1.
Luc. 8. 5.
ilkiric, iar cedin itías costán.

Eta bil cedin harengana gendetze
anhitz, hambat non vnci batetara
farthuric iar baitzedin : eta gen-
detze gucia itías costán cegoen.

3 Eta erran ciccén anhitz gauça comparationez, cioela,
Huná, ereillebat ilki cedin ereitera.

4 Eta ereitean *hacitic* batzu eror citecen bide baz-
terrera : eta choriac ethorri içan dirade, eta iretí vkan
dituzte hec.

5 Eta batzu erori içan dirade leku harricuetara, non
ezpaitzuten heuragui lurric : eta bertan ilki citecen,
ceren ezpaitzuten lur barneric.

6 Guero iguzquia goratu eta, erre içan dirade, eta
ceren ezpaituten erroric, eyarthu içan dirade.

7 Eta batzu erori içan dirade elhorri artera : eta
handitu içan dirade elhorriac, eta itho vkan dituzte
hec.

8 Eta batzu erori ičan dirade lur onera : eta fructu renda ceçaten, batac ehun, berceac hiruroguey, eta berceac hoguey eta hamar.

9 Ençuteco beharriric duenac, ençun beça.

10 Orduan hurbilduric discipuluéc erran cieçoten, Cergatic comparationez minço atzaye?

11 Eta harc ihardesten çuela erran cieçén, Ceren çuey eman baitzaïque ceruëtaco resumaco secretuén eçagutzea, baina hæy etzaye eman.

Berriz, 25. 29. 12* Ecen norc-ere baitu, hari emanen çayó, eta hambatez guehiago vkanen du : baina norc-ere ezpaitu, hari duena-ere edequiren çayó.

13 Halacotz comparationez mintço natzaye : ceren dacuffatelaric ezpaitute ikusten, eta ençuten dutelariç ezpaitute ençuten, ez aditzen.

Efa. 6. 9.
Marc. 4. 12.
Luc. 8. 10.
Ioan. 12. 40.
Ad. 28. 26.
Rom. 11. 8.

14* Hala complitzen da hetan Esaiafen prophetiá, ceinec baitió, Ençutez ençunen duçue, eta ez adituren : eta dacuffaçuela ikuffiren duçue eta etzaizquiote ohar-turen.

15 Ecen guicendua da populu hunen bihotza, eta biharriéz gogorqui ençun vkan duté, eta beguiac ertfi vkan dituzté : beguicz ikus, eta beharriéz ençun, eta bihotzaz adi ezteçaten, eta conuerti eçtitecen, eta fenda eçtitzadan.

16 Bada dohatfu dirade çuen beguiac, ecen ikusten duté : eta çuen beharriac, ecen ençuten duté.

Luc. 10. 34. 17* Ecen eguiaz erraiten drauçuet, anhitz Prophetac eta iustoc desiratu vkan dutela ikuffera çuec ikusten

dituquen gauçén, eta ezpaitituzte ikuffi : eta ençutera, ençuten dituquen gauçén, eta ezpaitituzte ençun.

18* Çuec bada ençuçue erreillearen comparationea. Marc. 4. 15.

19 Noiz-ere nehorc ençuten baitu refuma hartaco hitza, eta ez aditzen, ethorten da Gaichto hura, eta harrapatzen du haren bihotzean erein ceha : haur da bide bazterrean hacia recebitu duena.

20 Eta leku harriçuetara hacia recebitu duena, haur da, hitza ençuten, eta hura bertan bozcarioequin recebitzen duena :

21 Baina eztu erroric bere baithan, halacotz da iraute gutitaco : eta tribulationeric edo persecutioneric hitzagatic heltzen denean, bertan scandalizatzen da.

22 Eta elhorri artera hacia recebitu duena, haur da hitza ençuten duena, baina mundu hunetaco arthác, eta abrañaffunezco enganioac ithotzen duté hitza, eta fructuric eztu eguiten.

23 Baina lur onera hacia recebitu duena, haur da hitza ençuten eta aditzen duena, ceinec fructu ekarten baitu eta eguiten, barac ehun, eta berceac hiruroguey, eta berceac hoguey eta hamar.

24 Berce comparationebat propofa cieçén, cioela, Comparatu da ceruétaco refumá haci oná bere landán erein duen guiçonarequin.

25 Baina guiçonac lo ceunçala, ethor cedin haren etfaya, eta erein ceçan hiraca, ogui artean : eta ioan cedin :

26 Eta handitu cenean belharra, eta fructu eguin çuenean, orduan aguer cedin hiraca-ere.

27 Orduan ethorric aita-familiaren cerbitzariéc erran cieçoten, Iauna, eztuc haci ona erein eure landán? nondic du beraz hiraca?

28 Eta harc erran cieçén, Guiçon etfayac hori eguin du. Eta cerbitzariéc erran cieçoten, Nahì duc bada goacen eta bil deçagun hura?

29 Eta harc erran cieçén, Ez : hiracaren biltzean oguia-ere idoqui ezteçaquen harequin batean.

30 Vtzitzaque biac elkarrequin handitzera vzta-arterano : eta vzta demborán, erranen drauet biltzaley, Bil eçaque lehenic hiracá, eta hers eçaque açautoz erratze-cotzat : baina oguia bil eçaque ene granerera.

Marc. 4. 30.
Luc. 13. 28.

31* Berce comparationebat propofa cieçén, cioela, Comparatu da ceruètaco refumá, mustarda bihi guiçon batec harturic bere landán erein duenarequin.

32 Cein baita hacia guciètaco chipiena, baina handitu denean, berce belharrac baino handiago da : eta arbore bilhatzen da, hambat non ethorten baitirade ceruco choriac, eta ohatzeac eguiten baitituzte haren adarretan.

Luc. 13. 26.

33* Berce comparationebat erran cieçén, cioela, Comparatu da ceruètaco refumá altchagarriarequin, cein emazte batec harturic hirur neurri irinen barnean gorde vkan baitu, gucia altcha dadin arterano.

Marc. 4. 33.

34* Gauça hauc guciac erran cietzén Iesufec comparationez gendetzey, eta comparatione gabe etfayen minçatzen.

35 Compli ledençát Prophetáz erran içan dena,

ciocla, *Irequiren dut comparationez neure ahoa : de- Pfal. 78. 2.
claraturen ditut munduaren fundatzetic gorderic egon
içan diraden gauçac.

36 Orduan vtziric populua ethor cedin etchera
Iefus; eta ethorri içan çaiçcan bere discipuluac, cioi-
tela, Declara ieçaguc landaco hiracaren compara-
tionea.

37 Eta harc ihardeften çuela érran cieçán, Haci ona
ereiten duena da guiçonaren Semea.

38 Eta landá da mundua : eta haci ona, refumaco
haourrac dirade : eta hiracá, Gaichtoaren haourrac
dirade :

39 Eta hura erein duen etfaya, da deabrua : *eta Apoc. 14. 15.
Joel. 3. 13.
vzta munduaren fina da : eta vzta biltzaleac, Aingue-
ruác dirade.

40 Bada hala nola biltzen baitute hiracá, eta fuan
erratzen, hala içanen da mundu hunen finean.

41 Igorriren ditu guiçonaren Semeac bere Aingue-
ruác, eta bilduren dituzte haren refumatic scandalo
guciac, eta iniquitate eguiten dutenac.

42 Eta egotziren dituzte labe daichecanera : han
içanen da nigar eta hortz garrafcots.

43* Orduan iustoéc arguituren duqueite iguzqui Sap. 3. 7. Da-
niel. 12. 3.
beçala, beren Aitaren refumán. Ençuteco beharric
duenac ençun beça.

44 Berriz comparatu da ceruétaco refumá thesaur
landa batetan gorderic dagoenarequin, hura eridenic
guiçon batec estali vkan du : eta harçazco bozcarióz io-

aiten da, eta duen gucia faltzen du, eta lauda hura erosten.

45 Berriz comparatu da ceruëtaco refumá guizon marchant perla ederrén bilha dabilanarequin.

46 Ceinec precio handitaco perlabat eriden çuenean, ioanic sal baitzeçan çuen gucia eta eros baitzeçan hura.

47 Berriz comparatu da ceruëtaco refumá fare itfallora egotzi batequin, eta *gauça* mota gucietaric biltzen duenarequin :

48 Cein bethe içan cenean idoqui baitzeçaten vr çpondara : eta iarriric bil citzaten onac vncietara, eta gaichtoac camporát iraitz citzaten.

49 Hala içanen da munduaren finean : ethorriren dirade Aingueruác, eta separaturen dituqueizte gaichtoac iustoén artetic.

50 Eta egotziren dituqueizte labe daichecanera : han içanen da nigar eta hortz garrafçots.

51 Erraiten drauc Iesufec, Aitu dituçue gauça hauc guciac? Diotçate, Bay Iauna.

52 Eta harc erran ciccén, Halacotz Scriba ceruëtaco refumán iracatçia den gucia, comparatu da ceimbeit aita-familia bere thesauretic gauça berriric eta çaharric idokuiten duten batequin.

53 Eta guertha cedin comparatione hauc acabatu cituenean, Iesus iragan baitzedin handic.

Marc. 6. 1.
Luc. 4. 16.

54ª Eta ethorri cenean bere herrira, iracasten cituen hec berén Synagoguetan : *hámbat* non spantatuac bait-

zeuden eta erraiten baitzuten, Nondic huni sapientia-
haur eta verthuteac?

55 Ezta haur charpanter-feme? ezta horren ama
Maria deitzen, *eta horren anayeac Jacques eta Ioses eta Ioan. 6. 41.
Simon eta Iuda?

56 Eta horren arrebác ez tirade guciac gu baithan?
nondic bada huni gauça hauc gucioc?

57 Eta scandalifatzen ciraden hartan. Eta Iesufec
erran ciecen, *Ezta Prophetaric ohore gabe bere herrian Marc. 6. 4.
Luc. 4. 24.
Ioan. 4. 44.
eta bere etchean baicen.

58 Eta etzeçan eguin han verthute anhitic, hayén in-
credulitatearen caufaz.

CAP. XIII.

*2 Herodesec Christez duen opinioea. 3, 10 Ioannes Baptistaren
hatzamaiteco eta hiltzecco causá. 13 Christ desertura retiratzen.
17 Borç oguieçco eta bi arrainezco miraculua. Mendian Chris-
tec oiholtz eguiten. 26 Eta ifsas gainez çabilala, 30 Pierris
hundatzeitic beguiratzen. 31 Fedea duda gabe içateco.*

1^a **D** EMBORA hartan euçun ceçan He- Marc. 6. 14.
Luc. 9. 7.
rodes Tetrarchac Iesufen famá :

2 **D** Eta erran ciecen bere cerbitzariey,
Haur Ioannes Baptistá da, hura
refuscitatu içan da hiletaric, eta

halacotz verthutéc obratzen duté hunetan.

3ª Eçen Herodesec hatzamanic Ioannes esteca ceçan, Marc. 6. 17.
Luc. 9. 10.

eta presoindeguien eçar, Herodias haren anaye Philip-
peren emaztearen caufaz.

4 Ecen erraiten ceraucan hari Ioannesec, Eztuc fori
hori duán.

5 Eta hura hil nahi çuelaric populuaren beldur cen,
Ber. 21. 26. *ceren Propheta beçala baitzaducaren hura.

6 Bada Herodesen for eguneco bestá eguiten cenean,
dança cedin Herodiasen alabá artean : eta Herodesen
gogara eguin ceçan.

7 Nondic iuramendurequin prometta baitzieçon, ema-
nen ceraucala cer-ere efca bailedi.

8 Harc bada aitzinetic amáz instruitu içanic, Indac
(dio) hemen platean Ioannes Baptistaren burua,

9 Eta triste cedin regue : baina cinaren, eta harequin
mahainean iarrerit ceudenén caufaz, mana ceçan eman
lequion.

10 Eta igor ceçan Ioanesi presoindeguien buruären
edequi eracitera.

11 Eta ekarri içan da haren buruá platean, eta
eman cequion nescatchari, eta harc presenta cieçón bere
amari.

12 Guero ethor citecen haren discipuluac, eta era-
man ceçaten haren gorputza, eta ohortz ceçaten : eta
ioanic conta cieçoten Iesufi.

Marc. 6. 32. 13* Eta hori ençunic Iesus parti cedin handic vnci
Luc. 9. 10. batetan leku desertu batetara appart : eta ençunic gen-
detzeac oinez iarreiqui içan çaizcan hirietaric.

14 Eta ilkiric Iesufec ikus ceçan gendetze handibat eta

compaffione har ceçan heçaz, eta hayén arteco eriac lenda citzan.

15 Eta arrats aldean ethorri içan çaiçcan bere difcipuluac, cioitela, Leku defertua duc haur, eta ordua ia iragan, eyec congít gendetzey, burguëtarát ioanic iateco eros deçatençat.

16 Baina Iefufec erran ciecén, Eztute ioaiteco men-goaric, eyeçue ceuroc iatera.

17 Eta hec diotfote, *Eztiagu hemen borz ogui eta bi Marc. 6. 38.
Luc. 9. 13.
Ioan. 6. 5. airain baicen.

18 Eta harc erran ciecén, Ekaztaçue huna.

19 Eta populua belhar gainean iartera manaturic, eta borz oguiac eta bi arrainac harturic, beguiac cerurat goitituric, gratia, renda citzanceta hautiric eman cietzen difcipuluey oguiac, eta difcipuluéc gendetzey.

20 Eta ian ceçaten guciéc, eta reffafia citecen : eta goiti citzaten çathi foberatuëtaric hamabi fafqui be-theric.

21 Eta ian çutenac ciraden borz milla guiçonen in-guruã, emazteac eta haourrac gabe.

22 Eta bertan Iefufec bortcha citzan bere difcipuluac vncian fartzera eta haren aitzinean berce aldera iragai-tera : populuari congít lemon bizquitartean.

23 Eta congít emanic populuari, igan cedin mendira bereciqui, othoitz eguin leçançat. *Eta arraztu cenean Marc. 6. 47
Ioan. 6. 16. ber-bera cen han.

24 Eta vncia ia itfaffoaren artean cen, baguéz tor-mentatua : ecen haice contra cen.

25 Eta gauären laurgarren veillán ioan cedin hetara Iesus, itfas gainez çabilala.

26 Eta hura ikuffiric itfas gainez çabilala, discipuluac trubla citecen, erraiten çutela, Fantosmabat da, eta beldurtiz oihu eguin ceçaten.

27 Baina bertan minça cequién Iesus, cioela, Sporça çaitetzte : ni naiz etzaretela beldur.

28 Eta ihardesten ceraucala Pierrifec erran ceçan, Iauna, baldin hi bahaiz, mana neçac hiregana ethortera vr gainez.

29 Bada harc erran ceçan, Athor. Eta iautfiric vncitic Pierris ioan cedin vr gainez, Iesusgana ethor ledinçat.

30 Baina haicea fendo ikuffiric, icit cedin : eta hundatzen haffi cenean oihu eguin ceçan, cioela, Iauna, falua neçac.

31 Eta bertan Iesus efcua hedaturic lot cequiön, eta diotló, O fede chipitacoa, cergatic dudatu duc?

32 Eta farthu ciradenean vncira, foffega cedin haicea.

33 Orduan vncian ciradenéc ethorriric adora ceçaten hura, cioitela, Eguiazqui Iaincoaren Seme aiz.

Marc. 6. 53. 34* Eta berce aldera iraganic ethor citecen Genesaretco lurrera.

35 Eta hura eçagutu vkan çutenean leku hartaco guiçonéc, igor ceçaten inguruco aldiri guciatara, eta presenta cietzoten eri ciraden guciac.

36 Eta othoitz eguiten ceraucaten folament hunqui

leçaten haren abillamendu ezpaina, eta hunqui vkan çuten guciac, fenda citecen.

CAP. XV.

1 Guignonen doctrinaz. 12 Scandalitizatzea. 13 Landare erroctaric idoquitren denaz. 18 Cere nehor fetsutzen duen. Chananearen alabá sendatu. 24 Christ norgatic igorri içan den. 26 Haurren oguiaz. 28 Fedea. 30 Christec eriac sendatzen. 36 Çazpi oguietxo miraculua.

1 *

RDUAN ethorten dirade Iesufgana Ierusalemetar Scriba et Phariseu batzu, dioitela,

Marc. 7. 1.

2

Cergatic hire discipuluéc iragaiten dute aitzinecoen ordenançaz? ecen

eztitic ikurzen bere escuac oguia iaten dutenean.

3 Eta hanc ihardesten cuela erran ciecén, Eta çuec cergatic iragaiten duçue Iaincoaren manamendua çuen ordenançaz?

4 Ecen Iaincoac manatu vkan du, dioela, *Ohoraitzac eure aita eta ama. Eta, *Aita edo ama maradicaturen duena, herioz hil bedi.

Exo. 20. 12.
Deut. 5. 16.
Eph. 6. 2.
Exo. 21. 17.
Leuit. 20. 9.
Pro. 20. 20.

5 Baina çuec dioçue, Norc-ere erranen baitrauca aitari edo amari, Eneganic den dono gucia probetchaturen çaic : ohora ezpadeça-ere bere aita edo bere ama hoguen gabe date.

6 Eta ezdeustu vkan duçue Iaincoaren manamendua çuen ordenançaz.

7 Hypocritác, vngui prophetizatu vkan duçu eçaz Efaiafec, dioela.

Éta. 29. 13. 8* Populu haur ahoz hurbiltzen çait eta ezpainéz ohoratzen nau : baina hauén bihotza vrrun da eneganic.

9 Baina alferretan ohoratzen naute, iracasten dituztela doçtrinatzát guiçonén manamenduac.

Marc. 7. 14. 10* Eta populua beragana deithuric erran cieçén, Ençun eçaçue eta adi eçaçue.

11 Eztu ahoan fartzen denac fatfutzen guiçona : baina ahotic ilkiten denac fatfutzen du guiçona.

12 Orduan hurbilduric bere discipuluéc erran cieço-
ten, Eçagutu duc nola Phariseuac propos hori ençunic
fçandalizatu içan diraden?

Joan. 15. 1. 13* Eta harc ihardelten çuela erran ceçan, Ene Aita
ceruëtacoac landatu eztuen landare gucia erroetaric
idoquiren da.

Luc. 6. 39. 14 Vçitzaçue, *itfuric itfuen guidari dirade : baldin
itfuac itfua guida badeça, biac hobira eroriren dirade.

Marc. 7. 17. 15* Orduan ihardelten çuela Pierrifec erran cieçon,
Declara ieçaguc çomparatione hori.

16 Eta Iesufec erran ceçan, Oraino çuec-ere adi-
mendu gabe çarete?

17 Oraino eztuçue aditzen ecen ahoan fartzen den
gucia, fabelera ioaiten dela, eta retreitera egoizten
dela?

18 Baina ahotic ilkiten diradenac, bihotzetic parti-
tzen dirade, eta hec fatfutzen dute guiçona.

Gen. 6. 5, eta 8. 21. 19* Ecen bihotzetic partitzen dirade pensamendu

gaichtoac, hiltzecác, adulterioac, paillardicác, ohoin-
queriác, testimoniage falluac, gaitzerraitecác.

20 Hauc dirade guiçona fatfutzen dutenac : baina
escuac ikuci gaberico iateac, eztu guiçona fatfutzen.

21 * Eta ilkiric handic Iesus ioan cedin Tyreco eta Marc. 7. 24.
Sidongo comarquetarat.

22 Eta huná, emazte Chanancabat aldiri herarie
ilkiric, oihuz iar cedin, ciotfola, Auc pietate niçaz
Dauíd-en seme Jauná, ene alaba duc deabruaz gaizqui
tormentatua.

23 Baina harc etzieçon ihardets hitziç. Orduan hur-
bilduric bere discipuluéc othoitz ceguioten, cioitela.
Emoc congir : ecen oihuz diaoc gure ondoan.

24 Eta harc ihardesten çuela erran ceçan, *Eznaiz Lehen. 10. 6.
igorri Israeleco etheco ardi galductara baicen.

25 Eta harc ethorriric adora ceçan hura, cioela,
Jauna, aiuta neçac.

26 Eta harc ihardesten çuela erran ceçan, Eztungauça
bidezcoa haourrén oguiaren hartzea, eta chakurrey
egoiztea.

27 Baina harc erran ceçan, Hala duc, Jauna, baina
chakurrec-ere bere nabuñén mahainetic erorten dira-
den appurretarie iaten dié.

28 Orduan ihardesten çuela Iesufec erran cieçon,
O emaztea handi dun hire fedea : eguin bequin nahi
dunán beçala. Eta senda cedin haren alabá orduandanic.

29 Eta partituric handic Iesus ethor cedin Galileaco
itfas aldera : eta iganic mendira, iar cedin han.

30 Orduan ethor cedin harengana anhitz gendetze, çutela berequin * mainguric, isfuric, muturic, hebainic, eta anhitz berceric : eta eçar citzaten Iesufen oinetara, eta fenda citzan.

31 *Hala* non populuac mirets baitzeçan çacuf-quianean mutuac minçarzen, hebainac fendaturic, mainguâc çabiltzala, itluéc ikusten çutela : eta glorifica ceçaten Ifraeleco Iaincoa.

Marc. 8. 1. 32* Orduan Iesufec beregana deithuric bere discipuluac erran ceçan, Compassione dut populu huneçaz : ecen ia hirur egun du enequin dagoela, eta eztute cer ian deçaten : eta eztitut baruric igorri nahi, bidean flaca eziticeçat.

33 Eta bere discipuluéc diotfote, Nondic guri hambat ogui defertuan hunambat genderen reffasliatzeco ?

34 Eta diofte Iesufec, Cembat ogui diruçue ? Eta hec erran cieçoten, Cazpi, eta arraintcho batzu.

35 Orduan mana ceçan populu lurrean iartera.

36 Eta harturic çazpi oguiac eta arrainac, gratiac rendaturic hauts citzan, eta eman cietzén bere discipuluey : eta discipuluéc populuari.

37 Eta ian ceçaten guciéc, eta reffafia citecen : eta goiti citzaten çathi soberatuetaric çazpi fasqui betheric.

38 Eta ian çutenac ciraden, laur milla guiçon, emaztea eta haourrac gabe.

39 Orduan congit emanic gendetzeari, igan cedin vnci batetara : eta ethor cedin Magdaleco bazterretara.

CAP. XVI.

4 Ionasen signoa Phariseuey emaiten. 6 Hayén altchagarria. 13 Gendéc Christez duten reputationea. 16 Christ promettatu içan cena, nola Iesus den. 17 Fedea Iaincoaganic heldu. 18 Harriaren gainean Eliçâ. 19 Gakoac. Lotzea. Lachatzea. 21 Christec aitçinetic bere herioa erraiten. 23 Pierris Sathan deilhu. 24 Christ iarreiqui nahi çayonac cer eguileco. 25 Viçitçearen gaitzea edo eridettea.

1*

TA ethorric Phariseuéc eta Sadduceuéc, tentatzen çutela requiri ceçaten cembeit signo ceruic eracuts liecén.

Marc. 8. 12.
Luc. 12. 54.
Lehen. 12.
39-

2

Baina harc ihardesten çuela erran cieçén, Arratsean erraiten duçue, Dembora eder *egui- nen du* : ecen gorri da ceruü.

3 Eta goicean *diocue*, Egun tempestate *egui- nen du* : ecen cerua orzgorri gaitz da. Hypocritic, ceruären iru- diaz, iugeatzen daquiçue, eta demboretaco signoéz ecin diroçue?

4* Generatione gaichtoa edo adulteroa signo esquez dago, eta signoric etzayo hari emanen Ionas prophetaren signoa baicen. Eta hec vtziric ioan cedin.

Lehen. 12. 39.
Ionas. 2. 1.

5* Eta ethorri ciradenean haren discipuluac berce aldera, ahanz cequién ogui hartzera.

Marc. 8. 14.
Luc. 12. 1.

6 Eta Iesufec erran cieçen, Gogoançue eta beguira çaitetzte Phariseuén eta Sadduceuén altchagarritic.

7 Eta hec iharduquiten çutén bere artean, cioitela, *Hori dio*, ceren oguiric hartu eztugun.

8 Eta Iesufec eçaguturic erran cieçén, Cer diharducaçue ceurón artean, fede chipitacoác, ceren oguiric hartu eztuçuen?

Lehen. 14. 17.
Ioan, 6. 69. 9 Oraino eztuçue aditzen, eta etzarete guehiagóric orhoit *borz milla *guiçonén* borz oguiéz, eta cembat falqui goititu cintuzten?

Lehen. 15. 34. 10* Ezeta laur milla *guiconen* çazpi oguiéz, eta cembat falqui goititu cintuzten?

11 Nola eztuçue aditzen ecen eztrauqedala oguiz erran, beguira cindeizten Pharifeuén eta Sadduceuén alchagarritic?

12 Orduan adi ceçaten ecen eztuela erran, beguira litecen ogui alchagarritic, baina Pharifeuén eta Sadduceuén doçtrinitic.

Marc. 8. 27.
Luc. 9. 18. 13* Eta ethorri cenean Iesus Cefareaco bazter Philipperenetara, interroga citzan bere discipuluac, erraiten çuela, Ni nor naicela dioite *guiçonéc*, *guiçonaren Semea*?

14 Eta hec erran ceçaten, Batzuc, Ioannes Baptiffa : eta bercéc, Elias : eta bercéc, Hieremias, edo Prophetetic bar.

15 Diofte, Eta çuec nor naicela dioçue?

Ioan. 6. 69. 16 Ihardesten çuela Simon Pierrifec érran ceçan, *Hi aiz Chriff Iainco viciaren Semea.

17 Eta ihardesten çuela Iesufec erran cieçón hari, Dohatfuc aiz Simon Ionaren semea : ecen haraguiac ez

odolac eztrauc *hori* reuelatu, baina ene Aita ceruëtan denac.

18 Baina are nic erraiten drauat, ecen hi aicela *Pierris, eta Harri hunen gainean edificaturen dudala Ioan. 1. 42. neure Eliçá : eta ifternuco borthác etzaizcala hari garaithuren.

19* Eta hiri emanen drauzquiat ceruëtaco refumaren Ioan. 20. 21. gakoac, eta cer-ere lothuren baituc lurrean, lothua içanen duc ceruëtan : eta cer-ere lachaturen baituc lurrean, lachatusa içanen duc ceruëtan.

20 Orduan mana citzan exprefluqui bere discipuluac nehorri ezlerroten, hura ceta IESVS CHRIST.

21 Orduandanic has cedin Iesus bere discipuluey declaratzen, ecen behar çuela ioan Ierufalemera, eta anhitz fuffritu Ancianoetarie eta Sacrificadore principal-etarie, eta Scribetarie, eta heriotara eman *behar ceta*, eta hereneco egunean, refufcitatu.

22 Eta hura appartaturic has cequión Pierris reprochatzen, ciocla, Eurorçaz auc pietate, Iauna : etzaic hiri hori helduren.

23 Eta hanc itzuliric erran cieçón Pierrifi, Guibelerat adi eneganic Satan, empatchu atzait : ecen eztituc aditzen Iaincoaren *diraden* gauçac, baina guiçonén *diradenac*.

24* Orduan Iesufec erran cieçén bere discipuluey, Baldin nehor ene ondoan ethorri nahi bada, renuntia beça bere buruáz, eta har beça bere cruzea, eta ber-rait niri. Lehen. 10. 58.
Marc. 8. 34.
Luc. 9. 23.
eta 14. 27.

Marc. 8. 33.
Luc. 9. 24.
eta. 17. 33.
Lehen. 10.
39. Ioan. 12.
25.

25* Ecen norc-ere nahi vkanen baitu saluatu bere vicia, galduren du hura : eta norc-ere galduren baitu bere vicia ene causaz, eridenen du hura.

26 Ecen cer probetchu du guiconac baldin mundu gucia irabaz badeça, eta bere arima gal badeça? edo cer emanen du guiconac bere arimaren recompensamendutan?

Pfal. 62. 12.
Rom. 2. 6.
Apo. 22. 12.

27 Ecen guiconaren Semea ethorriren da bere Aitarren glorián bere Aingueruëquin : * eta orduan rendaturen drauca batbederari bere obrén araura.

Marc. 9. 1.
Luc. 9. 27.

28* Eguiaz diotfuet, badirade hemen present diradentearic batzu, herioa dastaturen eztutenic, guiconaren Semea bere resumara ethorten ikus diroiteno.

CAP. XVII.

2 Christ transfiguratu. 5 Hura ençuteco. 11 Elias. 13 Ioannes Baptista. 15 Lunaticoa sendatu. 17 Apostoluen incredulitateca. 20 Fedearen botherea. 21 Oratíonea eta barura. 22 Christec bere passíonea aitzinetic erraiten. 25 Tributa pagatzen.

Marc. 9. 2.
Luc. 9. 28.

1*

TA sey egunen buruán, har citzan Iesufec Pierris eta Iacques eta Ioannes haren anayea, eta eraman citzan appart mendi gora bate-tara.

2 Eta tranffigura cedin hayén aitzinean, eta argui cedin haren beguithartea iguzquia beçala, eta haren abillamenduac churi citecen arguia beçala.

3 Eta huná, ikus citzaten Moyfes eta Elías harequin minço ciradela.

4 Eta ihardesten çuela Pierrifec erran cieçón Iesufi, Jauna, on duc gu hemen garén : nahi baduc, eguin ditzagun hemen hirur tabernacle, bat hire, eta bat Moyfelen, eta bat Eliafen.

5 Oraino hura minço cela, huná, hodey argui batec estal citzan hec : eta huná voz bat hodeyetic, cioela,

*Haur da ene Seme maitea, ceinetan neure atseguin ona hartzen baitut : huni beha çaquizquiote :

Lehen 3. 17
2. Pier. 7.
17.

6 Eta *hori* ençunic discipuluac eror citecen, bere beguithartén gainera, eta icit citecen haguiz.

7 Orduan ethorriric Iesufec hunqui citzan hec, eta erran cieçén, Iaiqui çaitetzte, eta etzaretela beldur.

8 Eta goitituric bere beguiac nehor etzeçaten ikus Iesus bera baicen.

9 Eta menditic iauften ciradela, mana citzan Iesufec, cioela, Nehori ezterroçuela vilionea, guiçonaren Semea hiletaric refuscita daiteno.

10* Eta interroga ceçaten bere discipuluéc, cioitela, Cergatic beraz Scribéc erraiten dute* ecen Elias behar dela lehen ethorri?

Marc 9. 11.
Mala. 4. 5.
Lehen 11.
14.

11 Eta ihardesten çuela Iesufec erran cieçén, Elias ethorriren bada lehen, eta bere staturaco ditu gauçaguiac :

12 Baina erraiten drauçuet ecen Elias ia ethorri dela, eta hura eztute eçagutu vkan, baina eguin dute harçaz

nahi vkan duten gucia : hala guçonaren Semeac-ere
suffrituren du hetaric.

13 Orduan adi ceçaten discipuluéc ecen Ioannes
Baptistáz erran cerauela.

Marc 9. 17.
Luc 9. 18.

14 *Eta ethorri ciradenean populuagana, ethor cedin
harengana guçombat, haren aitzinean belhauricatzen
cela,

15 Eta cioela, Iauna, auc pietate ene semeaz, ecen
lunatico duc eta gaizqui tormentatzen : ecen maiz erorten
duc fura, eta maiz vrera.

16 Eta presentatu diraueat hura hire discipuluey,
eta ecin sendatu dié.

17 Eta ihardesten çuela Iesufec erran ceçan, O natione
finheste gabea eta bihurriá, noizdrano finean çuequin
içanen naiz? noizdrano finean suportaturen çaituztet?
ekardaçue hura huna.

18 Eta mehatcha ceçan deabrua Iesufec, eta ilki ce-
din harenganic : eta fenda cedin muthilla orduandanic.

19 Orduan ethorric Iesufgana appart discipuluéc
erran cieçoten, Cergatic guc ecin campora egotzi vkan
dugu hura?

Luc 17. 6.

20 Eta Iesufec erran ciecen, Çuen finheste gabeaga-
tic : *ecen eguiaz diotfuet, baldin mustarda bibibat *den*
becembat fede baduçue, erranen draucaçue mendi huni,
Iregan adi hemendic hara : eta iraganen da, eta etzaiçue
deus impossibleric içanen.

21 Baina *deabru* mota haur ezta ilkiten orationez eta
barurez baicen.

22 *Eta hec Galilean vfatzen çutela, erran ciecén Iesufec, Içanen da, guiçonaren Semea liuraturen baita guiçonon esçuetara :

Berriz 20. 18.
Marc. 9. 31.
Luc 9. 44.
eta, 24.7.

23 Eta hilen dute hura : baina hereneco egunean refuscitaturen da : eta triste citecen haguiz.

24 Eta ethorri içan ciradenean Capernaumera, ethor citecen Pierrifgana didrachmác recebitzen cituztenac, eta erran cieçoten, Çuen magistruac didrachmác ezitu pagatzen ?

25 Dio, Bay. Eta etchean farthu içan cenean, aitzin cequión Iesvs, cioela, Simon cer irudi çaic ? Lurreco reguéc norenganic hartzen dituzté tributac eta taillac ? beré haourretaric, ala bercetacoetaric ?

26 Diotfa Pierrifec, Bercetacoetaric. Diotfa Iesufec, Beraz libre dituc haourrac.

27 Baina scandaliza ezitzagunçat, itfaffora ioanic, egotzac amuä : eta lehen iganen den arraina har eçac, eta haren ahoa irequiric eridenen baituc staterabat : harturic hura eman iecéc enegatic eta hiregatic.

CAP. XVIII.

1 Ceruëtaco resumán nor guehién. 4 Humilitatea. 5 Chihiaren recebitzea Christen icenean. 6 Ez nehor scandalizatzeo. 10 Chihiac ez menospreciatzeo. 11 Certara Christ ethorri. 12 Ardi errebelatua. 15 Correçtione fraternala. 17 Excommuniçationea. 21, 35 Barkatzea. 23 Bere erbitzariey contu esquez dauen reguearen comparationea.

Marc 9. 13.
Luc 9. 46.

1°

RDU hartan berean ethor citecen Iesufgana discipuluac, cioitela, Nor da handiena ceruëtaco resumán?

2

Eta deithuric haourtchobat beregana Iesufec, eçar ceçan hura hayén

artean.

Berr 19. 14.
1. Cor. 14.
20.

3

*Eta erran ceçan, Eguiaz erraiten drauçuet, baldin conuerti ezpaçaitetzte, eta haourtchoac beçalaca ezpaçaitetzte, etzarete farthuren ceruëtaco resumán.

4 Norc-ere bada bere buruä humiliaturen baitu haourtcho haur *den* beçala, hura da handiena ceruëtaco resumán?

5 Eta norc-ere recebituren baitu hunelaco haourtchobat ene icenean, ni recebirzen nau.

Marc 9. 42.
Luc 17. 1.

6

*Baina norc-ere scandalizaturen baitu ni baithan sinheften duten chipi hautaric bat, hanc hobe luque vrka lequiön bere leppoan alto-errota harribat, eta hunda ledin itfas hundarrean.

7

Malediçtione munduari scandaloén caufaz : ecen

necessario da scandaloac datocen, badaric-ere maledic-
tione guizon hari, ceinez scandalo ethorten baita.

8 *Baldineta eure escuac edo eure oinac trebuca eraciten bahau, trenca eçac hura eta iraitzac eureganic, hobe duc hire, mainguric edo escuba koitzdun vicitzean far adin, ecen ez bi escuac edo bi oinac dituala suco gehennara iraitz adin. Lehen 5. 30.
Marc 9. 43.

9 Eta baldin eure beguiac trebuca eraciten bahau, idolocac hura, eta iraitzac eureganic : hobe duc hire, begui batarequin vicitzean far adin, ecen ez bi beguiac dituala suco gehennara iraitz adin.

10 Beguirauçue menosprecia ezteçaçuen chipi hautaric bat : *ecen erraiten drauçuet hauen Aingueruëc bethiere dacusfatela ene Aita ceruëtan denaren beguithartea. PGal. 34. 8.

11 *Ecen ethorri içan da guizonaren Semea galdu cenaren saluatzera. Luc 19. 10.

12 *Cer irudi çaiçue? baldin guizon batec chun ardi baditu, eta hetaric bat errebela badadi, eztitu lauroguey eta hemeretziac vtziten, eta mendietara ioanic eztu errebelatu cena bilhatzen? Luc 15. 4.

13 Eta baldin guertha badadi eriden deçan hura, eguiac erraiten drauçuet ecen bozcario guehiago duela harçaz, ecen ez lauroguey eta hemeretzi errebelatu etziradenez.

14 Halaber ezta çuen Aita ceruëtan denaren vorondatea chipi hautaric bat gal dadin.

15 *Eta baldin hire anayec hire contra faltatu badu, oha eta reprehendi eçac hura, hire eta haren beraren Luc 17. 3.
Leui. 19. 17.
Eccl. 19. 13.
Iac. 5. 19.

artean : baldin behatzen baçaic, irabaci duc eure anayea.

16 Baina baldin behatzen ezpaçaic, har itzac eure-
 Deu. 19. 15. quin oraino bat edo biga : * biga edo hirur tessimonioren
 Ioan 8. 17. ahoan hitz gucia fermu dençat.
 2. Cor. 13. 1. Heb. 10. 28.

17 Eta baldin hæy behatzen ezpaçaye erróc Eliçari :
 2. Cor. 5. 9. eta baldin Eliçari behatzen ezpaçayó, albeiheduca * pa-
 2. The. 3- gano eta publicano beçala.
 14.

18 Eguiaz erraiten drauçuet, * cer-ere lothuren bai-
 Ioan 20. 23. tuçue lurrean, lothua içanen da ceruän : eta cer-ere
 lachaturen baituçue lurrean, lachatua içanen da ceruän.

19 Berriz diotçuet ecen baldin çuetaric biguec con-
 fenti badeçate lurraren gainean, esca ditecen gauça
 gucia eguinen çayela ene Aita ceruëtan denaz.

20 Ecen non baitirade biga edo hirur bilduric ene
 icenean, han naiz hayén artean.

21 Orduan harengana hurbilduric Pierrifec erran
 ceçan, Jauna, cembatetarano bekatu eguinen du ene
 Luc. 17. 4. contra ene anayec, eta barkaturen draucat? * ala çaz-
 pitarano?

22 Diotçó Iesvsęc, Eztiöffát çazpitarano, baina çazpi-
 tan hiruroguey eta hamarretarano.

23 Halacotz da comparatu ceruëtaco refumá beré
 cerbitzariequin contu eguin nahi vkan duen regue bate-
 quin.

24 Eta contu eguiten hasli cenean, presenta cequión
 bat, hamar-milla talent hari çor ceraucanic.

25 Eta ceren harc ezpaitzuen nondic paga, mana ceçan
 haren iaunac fal ledin hura, eta haren emaztea, eta

haourrac, eta cituen gauça guciac : eta çorra paga ledin.

26 Halacotz cerbitzari hunec bere buruã lurrera egotziric supplicatzen çuen hura, cioela, Iauna, auc patientia enegana, eta gucia pagaturen drauát.

27 Orduan compaffione harturic cerbitzari haren iaunac, vtzi ceçan, eta çorra quitta cieçon.

28 Baiña ilkiric cerbitzari hunec eriden ceçan bere cerbitzari quidetaric bat, ehan dinero çor ceraucanic : eta hura hatzamanic ithotzen çuen, cioela, Paga neçac çor duanaz.

29 Eta bere cerbitzari-quideac haren oinetara bere buruã egotziric othoitz eguiten ceraucan, cioela, Auc patientia enegana, eta gucia pagaturen drauat.

30 Baina harc etzuen eguin nahi vkan, aitzitic ioanic eçar ceçan hura prefoinean, çorra paga liroeno.

31 Bada ikulliric haren cerbitzari-quidec cer eguin içan cen, triste citecen haguiz : eta ethorriric declara cieçoten bere iaunari eguin içan cen gucia.

32 Orduan hura deithuric bere iaunac diotfa, Cerbitzari gaitchtoá, çor hura gucia quittatu drauat, ceren othoitz eguin baitrautac :

33 Ez-auena hic-ere eure cerbitzari-quideaz pietate vkan behar, nic-ere hiçaz pietate vkan dudan beçala ?

34 Orduan afferreturic bere iaunac fargeantey hura eman cieçen, hari çor ceraucan gucia paga lieçaqueono.

35 Hala ene Aita ceruëtan denac-ere eguinen drauçue çuey, baldin batbederac bere anayeri gogotic faltac barka ezpadietzoçue.

CAP. XIX.

2 Eriac sendatu. 3, 7 Separationeſco letrá, 12 Chikiratua.
13 Eſcuén impoſitionea. 14 Haur chipiac. 17 Manamenduén
beguiratzea. 21 Perfeñt íateca. 23 Abratſac. 29 Guçia Chriſt-
gatic vtzi duqueenaz.

Marc. 10. 1.

1*

TA guertha cedin, Ieſus propos
hauc acabaturic parti baitzedin
Galileatic, eta ethor baitzedin Iude-
aco bazterretara, Iordanaren berce
aldeaz.

2 Eta iarreiqui cequión gendetze handi, eta senda
citzan han.

3 Orduan ethor citecen harengana Pharifeuac tentatzen
çutela, eta ciotſatela, Vtzi ahal diro guçonac bere emaz-
tea eccinere cauſagatic?

4 Baina hanc ihardeſten çuela erran cieçén, Eztuçue
iracurri *ecen Creaçaleac haſetic eguin cituela arra eta
emea?

5 Eta erran çuela, *Halacortz vtziren ditu guçonac aita
eta ama, eta iunçtaturen cayó bere emazteari, eta íanen
dirade biac haraguibat.

6 Bada guehiagoric eztirade biga, baina haraguibat.
Beraz Iaincoac iunçtatu duena, guçonac ezteçala ſepara.

7 Diotſate, Cergatic beraz* Moyſefec manatu vkan
du ſeparationeco letraren emaitera, eta haren vtzitera?

8 Dioſte, Moyſefec çuen bihotzeco gogortaſſunagatic permittitu drauçue çuen emaztén vtzitera : baina harfetic etzén hala.

9 *Eta erraiten drauçuet ecen norc-ere vtziren baitu bere emaztea, paillardaçagatic baicen, eta berce batequin ezconduren baita, adulterio iauquiten duela : eta vtzi denarequin ezconduren datenac adulterio iauquiten duqueela.

Lehen 5. 32.
Marc 10. 11.
Luc 16. 18.
1. Cor. 7.
11.

10 Diotſate bere diſcipuluéc, Baldin horlaco bada guiçonaren emaztearequilaco beharquia, eztuc on ezconcea.

11 Baina hanc erran cieçén, Eztute guciéc ardielſten hitz haur, baina eman içan çayenéc.

12 Ecen badirade chikiratuac amaren ſabeletic hala iayo içan diradenac : eta badirade chikiratuac, guiçonéz chikiratu içan diradenac : eta badirade chikiratuac ceruëtaco refumagatic bere buruác chikiratu vkan dituztenac. Har ahal deçanac, har beça.

13 * Orduan haourtchoac preſentatu içan çaiçcan eſcuac gainean eçar lierzençat eta othoitz leguiançat : eta diſcipuluec mehatcha citzaten.

Lehen 18. 3.
Marc 10. 13.
Luc 18. 15.

14 Baina Ieſufec dioſte, Vtzitzaçue haourtchoac, eta enegana ethortetic extitzaçuela empatcha : ecen hunelacoén da ceruëtaco refumá.

15 Eta eſcuac gainean eçarri cerauztenean, parti cedin handic.

16 *Eta huná, cembeitec hurbilduric erran cieçón, Magiſtru oná, cer vngui eguinen dut vicitzé eternala dudançat ?

Marc 10. 17.
Luc 18. 10.

17 Eta harc erran cieçón, Cergatic deitzen nauc on? eztuc nehor onic bat baicen, *eta hura*, Iaincoa : baldin vicitzean sarthu nahi bahaiz, beguiraitzac manamenduac.

Exo. 20. 13. 18 Diotsó, Cein? Eta Iesufec erran ceçan* Eztuc hilen, Eztuc adulteraturen, Eztuc ebatfiren, Eztuc testimoniage falsuric erranen.

19 Ohoraitzac aita eta ama, Eta, Onhetfiren duc eure hurcoa eure buruá beçala.

20 Diotsó guiçon gazteorrec, Horiac guciac beguiratu citiat neure gaztetassunetic : cer oraino falta çait?

21 Diotsó Iesufec, Baldin perfect içan nahi bahaiz, oha, sal eçac duana, eta eman iecéc paubrey : eta vkanen duc thesaurbat ceruän : eta athor, arreit niri.

22 Eta ençun çuenean guiçon gazteorrec hitz hori, ioan cedin tristeric : ecen on handiac cituen.

23 Orduan Iesufec erran ciecén bere discipuluey, Eguiacz erraiten drauçuet, ecen abratfa nequez sarthuren dela ceruëtaco refumán.

24 Eta berriz diotsuet, errachago dela cablebat orratzaren chulhotic iragan dadin, ecen ez abratfa Iaincoaren refumán sar dadin.

25 *Gauça hauc* ençunic haren discipuluac spanta citecen haguítz, cioitela, Nor da beraz salua ahal daitenic?

26 Eta Iesufec *hetarat* behaturic, erran ciecén, Guiçonac baithan hori imposible da : baina Iaincoa baithan gauça guciac possible dirade.

Marc 10. 28.
Luc 18. 28.

27 *Orduan ihardesten çuela Pierrifec erran cieçón,

Huná, guc vtzi citiagu gauça guciac, eta iarrei qui gaitzaizquic hiri : cer içanen da beraz gure?

28 Eta Iesufec erran ciecén, Eguiaz diotfuet, ecen çuec niri iarrei qui çai zquidatenóc, regenerationean iarriren denean guçonaren Semea bere maiestatearen thronoan, *iarriren çaretela çuec-ere hamabi thronoén gainean, iugeatzen dituçuela Ifraeleco hamabi leinnuac. Luc 22, 30.

29 Eta norc-erc vtzi baituque etcheric, edo anayeric, edo arrebaric, edo aita, edo ama, edo emaztea, edo haourric, edo landaric ene icenaren caufaz, ehunetan hambat recebituren duela, eta vicitze eternala heretaturen.

30 *Baina anhitz lehen *diradenac*, içanen dirade azquen : eta azquenac, lehen. Berr. 20. 16.
Marc 10. 31.
Luc 13. 30.

CAP. XX.

1 Languileac mahastira alocatzen. 15 Begul malignoa. 18 Bere paßlonca Iesufec aitçinetie declaratzen. 20 Zebedeoren emaztearen requeßá. 28 Christ gure ministre eta redemptore. 30 Ifu bi arguitzen.

1

CEN, comparatu da ceruëtaco refumá aitafamilia batequin, cein ilki içan baita arguiaren beguian languile alocatzera bere mahasticotzat.

2

Eta languilequin accordaturic dinero batetan eguneco, igor citzan bere mahastira.

3 Eta ilkiric hirur orenén inguruán, ikus citzan berce alfer ceuden batzu plaçán.

4 Eta erran cieçén, Çoazte çuec-ere *ene* mahastira, eta bide datena emanen drauçuet.

5 Eta hec ioan citecen. Berriz ilkiric sey eta bedratzi orenén inguruán, eguin ceçan molde berean.

6 Eta hameca orenen inguruán ilkiric, eriden citzan berce alfer ceuden batzu, eta diofte, Cergatic hemen çaudete eguin gucian alfer?

7 Diotfate, Ceren nehorc ezpaiquaitu alocatu. Diofte, Çoazte çuec-ere *ene* mahastira, eta bide datena recebituren duçue.

8 Eta arrastu cenean, erran cieçón mahasti iabeac bere recebidoreari. Dei itzac languileac, eta paga iecéc alocairuá, hassiric azquenetic lehenetarano.

9 Eta ethorri ciradenean hameca orenen inguruán *alocatuac* recebi ceçaten dinero bana.

10 Eta ethorriric lehenéc-ere, vste vkan dute guehiago recebituren çutela : baina recebi ceçaten hec-ere dinero baná.

11 Eta recebitu çutenean, murmuratzen çuten aita-familiaren contra,

12 Cioitela, Azquen hauc orembat eguin dié *lançau*, eta gure bardin eguin dituc, ekarri baitugu egunaren cargá, eta beroa.

13 Eta hanc ihardesten çuela hetaric hati erran cieçón, Adisquideá, eztrauät hiri bidegaberie eguiten : ez aiz dinero batetan enequin accordatu?

14 Har eçac hire dena, eta habil : baina nahi diaro-
cat azquen huni eman, hiri bay becembat.

15 Ala eznaiz haiçu nahi dudanaren eguitera neure
onéz? ala hire beguia gaichto da, ceren ni on bainaiz?

16 *Hala içanen dirade azquenac, lehen : eta lehenac, Loben 19, 30.
Marc 10.
11, Luc 13.
30, Berr, 22,
14.
azquen : eeen anhitz dirade deithuac, baina guti elegi-
tuac.

17 Eta Iesufec Ierufalemera igaiten har citzan
hamabi discipuluac appart bidean, eta erran cieçen,

18 *Huná, igaiten gara Ierufalemera, eta guiçonaren Marc 16, 32.
Luc 18, 31.
Semea liuraturen çaye Sacrificadore principaley eta
Scribey, eta hura condemnaturen dute hiltzera :

19 *Eta hura dute liuraturen Gentiley, efcarnia, eta Ioan 18, 32.
açota, eta crucifica deçatençat : baina hereneco egunean
refuscitaturen da.

20 *Orduan ethor cedin barengana Zebedeoren femen Marc 16, 33.
amá bere femequin, gurtzen, eta cerbait efcatzen çayola.

21 Eta harc erran cieçón, Cer nahi dun? Diotfó,
Ordena eçac iar ditecten ene bi feme hauc, bata hire
efcuinean, eta bercea ezquerrean, hire refumán.

22 Eta ihardelten çuela Iesufec erran ceçan, Ezta-
quiçue ceren efquez çaudeten : edan ahal diroçue nic
edateco dudan copa? Eta batheya ahal çaitzquete ni
batheyaturen naicén baptifmoaz? Diotfote, Bay.

23 Orduan diofte, Ene copá edanen baduçue eta ni
batheyaturen naicén baptifmoaz batheyaturen baçarete :
baina ene escuinean edo ezquerrean iartea, ezta ene emai-
teco, baina emanen çaye ene Aitaz appainduric dauëney.

Marc 10. 41.
Luc 22. 25.

24 *Eta *hura* ençunic *berce* hamarrac bekaitz citecen bi anayéz.

25 Iesufec bada hec beregana deithuric, dio, Badaquiçue ecen nationetaco principiéc seignoriatzen dutela hayén gainean : eta handiéc autoritatez ufatzen dutela hayén gainean.

26 Ordea ezta hala içanen çuen artean : baina nor-ere handi nahi içanen baita çuen artean, biz çuen muthil :

27 Eta nor-ere nahi içanen baita çuen artean lehen içan, biz çuen cerbitzari.

28 Hala nola guiçonaren Semea ezpaita ethorri cerbitzatu içatera, baina cerbitzatzera, eta bere viciaren rançoinetan anhitzengatic emaitera.

Marc 10. 46.
Luc 18. 35.

29 *Eta hec Iericotic partitzen ciradela, gendetze handi iarreiqui cequiön.

30 Eta huná, bi itfu bide bazterrean ceudenec, ençunic ecen Iesus iragaiten cela, oiuhu eguin ceçaten, cioitela, Auc pietate guçaz Daud-en seme Iauná.

31 Eta gendetzeac mehatchatzen cituen hec ichil litecençát, baina hec oiuhu guehiago eguiten çuten, cioitela, Auc pietate guçaz Daud-en seme Iauná.

32 Eta gueldituric Iesufec dei citzan, eta erran ceçan, Cer nahi duçue daguiçuedan?

33 Diotfote, Iauna, gure beguiac irequi direcen.

34 Eta compassione harturic Iesufec hunqui citzan hayén beguiac : eta bertan ikuftea recebi ceçaten hayén beguiéc, eta hari iarreiqui cequizquiön.

CAP. XXI.

7 *Christec Ierufalemen bere sartzea eguiten. 12 Saltzaleac eta erosleac templetic egoitzen. 14 Eriac sendatzen. 16 Bere recebitzaleac sustengatzen. 19 Ficotzea eyhartzen. 22 Fedearen indarra orationean. 25 Ioannesen Baptismoa. 31 Iaincoaren vorondatea eguiten dutenac. 32 Iudu incredulac. 33 Mahasti alocairulan emanaren comparationea. 42 Har cantoin nabuffia. 43 Iuduac iraitzen, eta Gentilac recebitzen.*

1* **E**TA Ierufaleme aldera ciradenean, Marc 11. 1.
Luc 19. 29. eta ethor citecenean Bethphagera,

Oliuatzetaco mendi aldera, orduan Iesufec igor citzan bi discipulu,
2 Erraiten cerauela, Çoazte çuen aurkaco burgura, eta bertan eridenen duçue asto emebac eslecatura, eta vmebat harequin : lachaturic ekar ietzadaçue.

3 Eca baldin nehorc deus badarraçue, erraçue ecen Iaunac behar dituela : ecen bertan igorriren ditu hec.

4 Bada haur gucia eguin içan da Prophetáz erran cena compli ledinçat, cioela,

5 * Erroçue Siongo alabari, Huná, eure reguea ethorten çain manforic, eta asto emearen, eta vztarricoaren vme arraren gainean iarria. Esa. 62. 11.
Zacha. 9. 9.
Ioan 12. 15.

6 Discipuluac bada ioan citecen, eta eguin ceçaten Iesufec ordenatu cerauën beçala.

7 Eta ekar citzaten alfoa eta vmea, eta eçar citzaten

hayén gainean bere abillamenduac, eta iar eraci ceçaten hayén gainean.

8 Eta gendetzé handic heda citzaten bere abillamenduac bidean, eta bercéc adarrae piccatzen cituzten arboreratic, eta bidean hedatzen.

9 Eta aitzinean ioaiten eta iarreiquiten cen populua oihuz cegoen, cioela, Hofanna Daud-en semeá : benedicatu *dela* Iaunaren icenean ethorten dena, Hofanna leku gorenetan *aicená*.

10 Eta farthu cenean hura Ierufalemen, ciuitate gucia moui cedin, cioela, Nor da haur ?

11 Eta populuac erraiten çuen, Haur da Iesus Prophetá Galilean *den* Nazareteco.

Marc 11. 11.
Luc 19. 45.
Ioan 2. 15.
Deu 14. 25.

12 *Eta far cedin Iesus Iaincoaren templean, eta egotz citzan campora * templean saltzen eta eroften ari ciraden guciac : eta cambiadorén mahainac itzul citzan, eta vïso colombác saltzen cituztenen cadirác.

Esa. 56. 7.
Marc 7. 13.
Luc 19. 46.
Iere. 7. 11.

13 *Eta diofte, Scribatua da, Ene etchea oratione-taco etche deithuren da : *baina çuec hura gaichtaguin lece eguin duçue.

14 Orduan ethor citecen harengana itluac eta mainguác templean : eta fenda citzan hec.

15 Baina ikuffiric Sacrificadore principaléc eta Scribéc *harc* eguin cituen miraculuac, eta haourraco oihuz ceudela templean, eta erraiten çutela, Hofanna Daud-en semeá : gaitzi cequién.

16 Eta erran cieçoten, Badançue haue cer dioitén ? Eta Iesufec erran cieçén, Bay : eztuçue egundano ira-

curri, * Haourrén eta edosquiten dutenén ahotic com- Pſal. 8. 3.
plitu vkan due laudorioa.

17 Eta hec vtziric, ilki cedin hiritic campora Betha-
niarat : eta oltatu har ceçan han.

18 Eta goicean hirirát itzultzen cela, goſſe cedin.

19 * Eta ikuffiric ficotzebat biderean gainean, ethor Marc 11. 13.
cedin hartara, eta etzeçan deus hartan eriden hoſtoric
baicen : eta diotſa, Guehiago fruçturic hireganic for
etzadila ſeculan. Eta eyhar cedin bertan ficotzea.

20 Eta hori ikuffiric diſcipuluéc mirets ceçaten, cioi-
tela, Nolatan bertan cyhartu içan da ficotzea?

21 Eta ihardeſten çuela Ieſufec erran cieçén, Eguiaz
erraiten drauçuet, baldin fedé baduçue, eta duda ezpa-
deçaçue, ez ſolament ficotzeari *eguin içan çayona*
eguien duçue, baina are baldin mendi huni badarroçue,
Khen adi, eta iraitz adi itſaffora eguien da.

22 * Eta cerere galde eguien baituçue orationean Lehen 7. 7.
ſinheſten duçuela, recebituren duçue. Marc 11. 24.

23 * Eta ethorri cenean templerá, Sacrificadore prin- Joann 13. 7.
cipalac eta populoço Ancianoac, hura iracaſten ari cela, 1. Joann 3.
ethor citecen harengana cioitela, Cer authoritatez gauça 22. Marc
horiec eguiten dituc? eta nort hiri eman drauc authori- 11. 27. Luc
tate hori? 20. 1.

24 Ihardeſten çuela Ieſufec erran cieçén, Interroga-
turen çaituztet nic-ere çuec gauça batez, cein badarra-
daçue nic-ere erranen drauçuet, cer authoritatez gauça
hauc eguiten ditudan.

25 Ioannesen Baptiſmoa nondic cen? cerutic ala gui-

çonetarie? Eta hec baciharducaten berac baithan, cioi-
tela, Baldin erran badeçagu, Cerutic : erranen draucu,
Cergatic bada hura eztuçue sinherfi?

Lehen 14. 1.
Marc 6. 20.

26 Eta baldin badarragu, Guiçonetarie : beldur gara
commúnaren : * ecen guciéc daducate Ioannes Prophe-
tatan.

27 Eta ihardesten ceraucatela Iesufi, erran ceçaten,
Etzeaquiagu. Erran cieçén harc-ere, Eztrauçuet nic-
ere erraiten cer autoritatez gauça hauc eguiten ditudan.

28 Baina cer irudi çaiçue, Guiçon batec cituen bi
seme : eta hurbilduric lehenagana, erran ceçan, Semé
habil, egun travailla adi ene mahastian :

29 Harc ihardesten çuela erran ceçan, Eztiat nahi :
baina guero vrriquituric, ioan cedin.

30 Guero hurbilduric berceagana, erran cieçón hala-
ber. Eta harc ihardesten çuela erran ceçan. Ni *nithoac*
iauna, Eta etzedin ioan.

31 Bi hautaric ceinec eguin çuen *berce* aitaren voron-
datea? Diocfate, Lehenac. Diofste Iesufec, Eguiaz errai-
ten drauçuet ecen publicanoac eta paillardác aitzincen
çaiçquiçuela Iaincoaren refumara.

32 Ecen ethorri da Ioannes çuetara iustitiazco
bideaz, eta eztuçue hura sinherfi : baina publicanoéc
eta paillardéc sinherfi vkan dute : eta çuec *horí* ikuffiric,
etzarete emendatu guero, haren sinhestera.

Marc 12. 1.
Luc 20. 9.
Esa. 5. 1. 5.
Ierc. 2. 21.

33 * Berce comparationebat ençuçue. Cen aita familia-
bat, ceinec landa baitzeçan mahastibat, eta hura heffiz
ingura baitzeçan, eta hartan hobibat eguin ceçan

lacotzát, eta edifica ceçan dorrebat, eta aloca ciecén laborariey : eta camporat ioan cedin.

34 Bada fructuén fafoina hurbildu cenean, igor citzan bere cerbitzariac laborarietara, fructuén recebitzera.

35 Eta laboriaréc harturic haren cerbitzariac, bata çaurt ceçaten, eta bercea hil, eta bercea lapida.

36 Berriz igor-ceçan berce cerbitzariric lehenac baino guehiago, eta hæi halaber eguin ciecén.

37 Azquenean igor ceçan hetara bere semea, erraiten çuela, Ondraturen dute ene semea.

38 Baina laboriaréc ikuffiric semea erran ceçaten bere artean, * Haur da primua, çatozte, hil deçagun haur, eta gatchetzan hunen heretageari.

Berr. 26. 3.
eta 27. 2.
Ioan 11.
53.

39 Eta harturic hura iraitz ceçaten mahastitic campora, eta hil ceçaten.

40 Dathorrenean bada mahasti iabeac cer eguinen drauè laborari hæy :

41 Diotfate, Gaichto hec gaizqui defeguinen : eta bere fafoinean fructuac renda dietzoyoten berce laborariri bere mahastia alocaturen.

42 Diofte Iesufec, Egundano eztuçue iracurri Scripturetan, * Edificaçaléc arbuyatu duten harria cantoin buru eguin içan da : Haur launaz eguin içan da, eta da gauça miragarria gure beguén aitzinean ?

Efa. 28. 16.
Pfal. 118.
22. Ag. 4.
11. Rom.
9. 33. 1.
Pier. 2. 7.

43 Halacotz diotfuet ecen edequiren çaiçuela Iaincoaren resumá, eta emanen çayola, hartaco fructuac eguinen dituen populari.

44 Eta harri haren gainera eroriren dena, çathicatur-
ren da : eta noren gainera eroriren baita, hura du che-
haturen.

45 Eta ençun citzatenean Sacrificadore principaléc
eta Phariseuéc haren comparationeac, eçagut ceçaten
ccen heçaz minço cela.

46 Eta hatzaman nahi çutelaric, populuaren beldur
içan ciraden, çeren Propheta beçala hura baitzadu-
caten.

CAP. XXII.

*2 Ezteyén comparationea. 9 Gentilén vocationea. 11 Ezteyelaco
arropá. 17 Tributac nóri emáiteco. 23 Resurreccióncaç Christ
interrogatzen. 32 Iaincoa, vicién Iainco. 36 Legueco mana-
mendu handia. 37 Iaincoaganateo eta hurcoaganateo amorioa.
41 Iesusce Phariseuac Christes interrogatzen.*

ORDUAN Iesus ihardesten çuela, ber-
riz minça cequién comparationez,
cioela.

*Comparatu da ceruétaco resumá,
bere Semearen ezteyac eguin cituen

regue batequin.

3 Eta igor-citzan bere cerbitzariac ezteyeta
gomitatuén deitzera : baina etziraden ethorri nahi içan.

4 Berriz igor ceçan berce cerbitzariric, cioela, Erre-
gue gomitatuey, Huná, apprestatu dut neure barazcaria,
ene ccenac eta haraquey guicenduac haraqueítatu
dirade, eta gucia prest da : çatozte ezteyeta.

Luc 14. 16.
Apoc. 19. 9.

5 Baina hec conturic eguin gabe ioan citecen : bata bere bordarat, eta bercea bere merkatalgoarát.

6 Eta bercéc hatzamanic haren cerbitzariac iniuria eta hil citzaten.

7 Eta regue ençunic *hori* afferré cedin : eta igorric bere gendarmefac, defeguín citzan guicerhaile hec, eta hayen hiria erra ceçan.

8 Orduan diofte bere cerbitzariey, Ezteyac preft badirade, baina gomitatu ciradenac, eztirade digne içan.

9 Çoazte bada bide cantoinetara, eta eridenen ditucuen guciac dei itzaçue ezteyetara.

10 Eta cerbitzari hec ilkiric bidetara, bil citzaten eriden cituzten guciac, hambat gaichtoac nola onac : eta bethe cedin ezteyén lekua, mahainean iarriric ceudenéz.

11 Eta farthu cenean regue mahainean iarriric ceudenén ikullera, ikus ceçan han guiçombat eztey arropaz veztitua etzenic.

12 Orduan diotfa, Adifquideá, nola huna farthu aiz eztey arropá eztuala? Eta ahoa boça cequión.

13 Orduan erran ciecén reguec cerbitzariey, Oinetan eta efcuetan eitecaturic, ken eçaçue, eta egotçaçue campoco ilhumbera : *han içanen da nigar eta hortz garrafcots.

Lehen 8. 17.
eta 13. 42.
Berr. 23.
50.

14 Ecen anhitz dirade deithuac, eta guti elegituac.

15 * Orduan appartaturic Pharifeuéc confeillu har ceçaten nola hura hatzaman liroitén hitzean.

Marc 12. 13.
Luc 20. 20.

16 Eta igorten dituzte harengana bere discipuluac Herodianoequin, dioitela, Magiftruá, baceaquiagu eguiati

aicela, eta Iaincoaren bidea eguiazqui iracasten duála, eta nehoren anfiaric eztuála : ecen ezago guiçonén apparentiara behá :

17 Errague bada, cer irudi çaic? bidezco da Cefari tributaren emaita, ala ez?

18 Eta eçaguturic Iesufec hayen malitiá, dio, Cergatic tentatzen nauçue hypocritac?

19 Eracustaçue tributeco monedá. Eta hec presenta cieçoten dinerobat.

20 Eta erraiten draue, Norena da imagina haur eta scribua?

Rom. 17. 21 Diotfate, Cefarena. Orduan erraten draue, * Renda ietzoçue beraz Cefaren diradenac, Cefari : eta Iaincoaren diradenac, Iaincoari.

22 Eta hori ençunic, mirets ceçaten : eta hura vtzi-ric ioan citecen.

Marc 12. 18. 23 * Egun hartan ethor citecen harengana Sadduceuac, * resurrectioneric eztela dioitenac, eta interroga ceçaten,

Luc 20. 27. Añ. 26. 8. Deut. 25. 5. 24 Cioitela, Magiftruá, Moyfesc erran dic, * Baldin norbeit hil bada haourric vkan gabe, haren anayeac aliançagatic harturen du haren emaztea, eta leinu eguinen drauca bere anayeri.

25 Eta cituán gure artean çazpi anaye : eta lehena ezconduric hil ciedián : eta leinuric etzuenaren gainean, vtzi cieçoan bere emaztea bere anayeri.

26 Eta halaber bigarrenac eta hirugarrenac, çazpi-garrenerano.

27 Eta gucién ondoan hil ciedián emaztea-ere.

28 Resurrecciónean bada, çazpietic ceinen emazte içanen da? ecen guciéc vkan dié hura.

29 Eta ihardesten duela Iesufec dioste, Hurs eguiten duçe Scripturác eta Iaincoaren verthutea iaquin gabéz.

30 Ecen resurrecciónean eztu neñore emazteric hartzen ez emaiten ezconçaz : baina diráde Iaincoaren Aingue-ruác ceruán beçala.

31 Eta hilén resurrecciónean den becembatean, ezta-çue iracurri cer Iaincoaz erran içan çaiçuen, dioela,

32 * Ni naiz Abrahamen Iaincoa, eta Ifaac-en Iaincoa, eta Iacob en Iaincoa? Iaincoa, ezta hilén Iaincoa, baina viciena.

Exod. 3. 6.
Marc 12.
26.

33 Eta hori ençunic gendetzeac spanta citecen haren doçtrináz.

34 * Pharifeuac bada, ençunic ecen Sadduceuac ichildu cituela, bil citecen elkargana.

Marc 12. 28.

35 Eta interroga ceçan hetaric batec, Legueco doçtorac, tentatzen çuela hura, eta cioela,

36 Magistruá, cein da manamendu handia Leguean?

37 Eta Iesufec erran cieçón, * Onhetsiren duc eure Iainco Iauna eure bihotz guciáz, eta eure arima guciáz, eta eure penfamendu guciáz.

Deut. 6. 5.
Luc 10. 27.

38 Haur duc manamendu lehena eta handia.

39 Eta bigarrenac hura irudi dic, * Onhetsiren duc eure hurcoa eure buruá beçala.

Leui. 19. 18.
Marc 12. 31.

40 Bi manamendu hautaric Legue gucia eta Prophe-tác dependitzen dituc.

Marc 12. 55.
Luc 20. 41.

41 *Eta bildu ciradenean Phariseuac, interroga citzan Iesufec,

42 Cioela, Cer irudi çaiçue Christez? noren seme da? Diotfate, Dauid-en.

43 Eta dioste, Nola beraz Dauid-ec Spirituz deitzen du hura Iaun? dioela,

Pfal. 110. 1.

44 *Erran drauca, Iaunac ene Iaunari, Iar adi ene escuinean, eçar ditzaquedano hire etfayac hire oinen seabella.

45 Beraz baldin Dauid-ec deitzen badu hura Iaun, nola da haren seme?

46 Eta nehore ecin ihardets cieçoyon hitzic : ez nehor etzequión ventura guehiagoric egun harçaz harat interrogatzera.

CAP. XXIII.

2 Iracastunetarie cer hartu behar den. 4 Carga piçuen emaitiaz. 5 Phariseuéc cergatic obrac eguiten. 8 Doçtor bakoitza Christ. 9 Iaincoa gure Aita. 10 Doçtorac. 13 Ceruñtaco resumaren erflea. 16 Templeaz iuratzea. 23 Mentaren detchematzea. Iugemendua. Misericordia. 27 Sepulchre çhurituac. 31 Iuduec hil Prophetac. 36 Iuduén destrucciónea.

Esd. 8. 4.

1 RDUAN Iesus minça cequien gendetzey eta bere discipuluëy,
2 Cioela, *Moysesen cadirán iarten dirade Scribác eta Phariseuac :
3 Cerere bada erranen baitrauçue beguira deçaçuen, beguira eçaçue eta eguiçue : baina

hayén obrén araura eztaguiçuela : ecen erraiten duté,
eta ez eguiten.

4 * Ecen carga piçuat eta iassan ecin daitezquenac Luc 11. 46.
Mat. 23. 10.
biltzen dituzté, eta eçarten guiçonén soinetara : baina
bere erhiaz hunqui nahi eztituzté.

5 Eta bere obra guciac eguiten dituzté guiçonéz ikus
ditecençát : ecen çabaltzen dituzté bere * philaçterioac, Deut. 6. 8
eta 22. 12
Nom. 15.
18.
eta luçatzen dituzté bere veztiméndetaco bazterrac.

6 * Eta on darixté lehen placey banquetetan, eta lehen Marc 12. 38.
Luc 11. 43.
eta 20. 46.
cadirey fynaguetan.

7 Eta salutationey merkatuetan, eta guiçonéz deithu
içateari Magiftruá, Magiftruá.

8 Baina çuec etzaitzeltela dei Magiftru : ecen bat da
çuen doçtora, Christ : eta çuec gucioc, anaye çarete.

9 * Eta çuen aita ezteçaçuela nehor dei lurrean : ecen Mala. 1. 6.
bat da çuen Aita, ceruétan dena.

10 Eta etzaitzeltela dei doçtor : ecen bat da çuen doc-
tora, Christ.

11 Baina çuen artean handièn dena, biz çuen cer-
bitzari.

12 * Ecen bere buruá goraturen duena, beheraturen Luc 14. 11.
eta 18. 14.
da : eta bere buruá beheraturen duena, goraturen da.

13 Baina malediçtione çuen gainean Scriba eta Pha-
rifeu hypocritác : ceren erften baituçue ceruétaco re-
sumá guiçonén aitzinean : ecen çuec etzarete fartzen,
eta farizen diradenac eztiuçue vtziten fartzera.

14 * Malediçtione çuen gainean Scriba eta Pharifeu Marc 12. 40.
Luc 20. 47.
hypocritác, ecen iresten dituçue *ema* alhargunén etcheac;

are luçaqui othoitz eguin irudiz : halacotz duçue condemnatione handiagoa recebituren.

15 Malediçtione çuen gainean Sriba eta Parifeu hypocritác, ecen itfalfoa eta leihorra inguratzen dituçue profelytobat daguiçuençát, eta eguin denean, gehennaco seme eguiten duçue dobláz ceuroc baino areago.

16 Malediçtione çuen gainean guidari itfuác, ceinéc baitioçue, Norc-ere iuraturen baitu templeaz, ezta deus : baina norc-ere iuraturen baitu templeco vrrheaz, çordun da.

17 Erhoác eta itfuác, cein da handiago vrrhea, ala vrrhea sançtificatzen duen templea?

18 Eta *erraiten duçue*, norc-ere iuraturen baitu aldareaz, ezta deus : baina norc-ere iuraturen baitu haren gainean den oblationeaz, çordun da.

19 Erhoác eta itfuác, cein da handiago oblationea, ala oblationea sançtificatzen duen aldarea?

20 Beraz aldareaz iurutzen duenac, iurutzen du harçaz, eta haren gainean diraden gauça guciéz.

1. Reg. 8. 13.
2. Chron.
6. 2. 21 * Eta norc-ere iurutzen baitu templeaz, iurutzen du harçaz, eta hartan habitatzen denaz.

22 Eta iurutzen duenac ceruáz, iurutzen du Iaincoaren thronoaz eta haren gainean iarriric dagoenaz.

Luc 11. 42. 23 * Malediçtione çuen gainean Sriba eta Pharifeu hypocritác : ecen detchematzen dituçue menta eta anifa eta cuminoa, eta vtziten dituçue Legueco gauça piçua-goac, *hala nola*, iugemendua eta misericordia eta leyal-tatea : gauça hauc eguin behar ciraden, eta hec ez vtzi.

24 Guidari itfuác, eltzoa irazten duçue : eta camelua iresten.

25 * Malediçtione çuen gainean Scriba eta Pharifeu Luc 11, 59. hypocritác : ecen coparen eta plataren campoco aldeá chahutzen duçue : baina barnetic dirade arrauberiáz, eta ecceffez betheac.

26 Pharifeu itsuá, chahu eçac lehenic coparen eta plataren barnecoá, hayén campocoá-ere chahu dadinçát.

27 Malediçtione çuen gainean Scriba eta Pharifeu hypocritác : ecen sepulchre churituac irudi duçue, hec campotic eder eracusten dirade : baina barnetic hilén heçurrez eta farfutañun oroz betheac dirade.

28 Halaber çuec-ere campotic guiçoney eracusten çarete iusto, baina barnean hypocrifiaz eta iniquitatez betheac çarete.

29 Malediçtione çuen gainean Scriba eta Pharifeu hypocritác : ecen Prophetén sepulchreac edificatzen dituçue, eta iustoén monumentac ornatzen.

30 Eta dioçue, Baldin gure aitéñ egunetan içan baçuina, ezquinén hayén lagun içanen Prophetén odollean.

31 Halatan testificatzen duçue ceurón buruén contra, ecen Prophetác hil dituztenén feme çaretela.

32 Çuec-ere betha eçaçue çuen aitéñ neurria.

33 Saguéac, vipera cañtác, nola itzuriren çaiçquióte gehennaco iugemenduari?

34 Halacotz huná, nic igorten ditut çuetara Prophetác

eta Çuhurrac, eta Scribác eta hetaric *batzu* hilen dituçue eta crucificaturen : eta hetaric batzu açotaturen diruçue çuen synagoguetan, eta perfecutaturen hiritic hirira :

35 Dathorrençát çuén gainera lurraren gainean issuri içanden odol iusto guçia, * Abel iustoaren odoletic, Zacharia Barachiaren semearen odoleranocoa, cein hil vkan baituçue templearen eta aldarearen artean.

Gen. 4. 8.
Heb. 11. 4.

36 Eguiaz diotfuet, ethorrigo dirade gauça hauc guçiac natione hunen gainera.

Luc 11. 34.
4. Exdr. 1.
30.

37 *Ierusalem, Ierusalem, Prophetác hiltzen eta hire-gna igorriac lapidatzen dituaná, cembatetan bildui nahi vkan ditut hire haourrac, oilloac bere chitoac hegalen azpíra biltzen dituen beçala, eta ezpaituc nahi vkan?

38 Horrá, guelditzen çaiçue çuen etchea defert.

39 Ecen badiotfuet, eznauçue ikusiren hemendic harát derraqueçueno, Benedicatu *dela* Iaunaren icen-ean ethorten dena.

CAP. XXIII.

2, 15 Iuduén destructionea. 3 Christen aduentmendua. 5, 24 Christ falsuac. 6, 29 Munduaren finco signoac. 12 Iniquitatea, Charitatea. 13 Perseueraturen duena. 14 Euangelioaren predicatonea. 31 Aingueruéc bilduren elegituac. 32 Ficotzearen comparatonea. 35 Iaincoaren hitza eguiatzco. 37 Nozren egu-nac. 39 Dilubloa. 42 Veillatzeco. 43 Gauazco ohoina. 45 Cer-bitzari leyala. 48 Cerbitzari gaichtoa.

1 **E**TA templetic ilkiric Iesus retiratzen cen : eta hurbildu ičan çaiçcan bere discipuluac templeco edificioén hari eracultera. Marc. 13. 1.
Luc. 21. 5.

2 **E**ta Iesusec erran cieçén, Eztacus-quiçue gauça hauc guciac? eguiaz erraiten drauçuet, *ezta gueldituren hemen harria harriaren gainean, defegu- Luc. 19. 44.

3 Eta hura iarriric cegoela Oliuatzetaco mendi gainean, ethor cequizquión discipuluac appart, cioitela, Erraguc, noiz gauça hauc içanen dirade? eta cer signo hire ethortearenic eta munduaren finarenic içanen da?

4 Eta ihardesten çuela Iesusec erran cieçén, *Beguirauçue nehore seduci etzaitzaten. Ephes. 5. 6.
Colos. 2. 18.

5 Ecen anhitz ethorriren dirade ene icenean, erraiten dutela, Ni naiz Christ : eta anhitz seducituren duté.

6 Eta ençunen dituçue guerlác eta guerla horfac : beguirauçue trubla etzaitzeten : ecen gauça hauc guciac eguin behar dirade, baina ezta oraino içanen fina.

7 Ecen alchaturen da nationea nationearen contra, eta resumá resumaren contra : eta iñanen dirade iñurriteac, eta goffeteac, eta lur ikarazteac lekutic lekura.

8 Baina hauc guciac dolore hatseac *dirade*.

Lehen 10. 17.
Luc 21. 12.
Joan 15. 20.
eta 16. 2.

9 Orduan liuraturen çaituzte afflictionetara, eta hilen çaituzte, eta gende guciéz gaitz etfiac iñanen çarete ene icenagatic.

10 Eta orduan scandalizaturen dirade anhitz, eta batac bercea tradituren du, eta batac bercea gaitzetfiren du.

11 Eta anhitz propheta falsu alchaturen dirade eta feducituren dute anhitz.

12 Eta ceren multiplicaturen baita iniquitatea, hozturen da anhitzen charitatea.

13 Baina norc perseueraturen baitu finerano hura saluaturen da.

14 Eta resumaco Euangelio haur predicaturen da mundu vniuerfoan, natione guciery testimoniagetan : eta orduan ethorrico da fina.

Marc 13. 14.
Luc 21. 30.
Dan. 9. 27.

15 * Dacuffaçuenan bada defolationearen abominacionea, *Daniel prophetáz erran iñan dena, leku fainduan dagoela (iracutzen duenac adi beça.)

16 Orduan Iudean *diratenéc*, ihes albeileguita mendietarát :

17 Eta etchè gainean *datena*, ezalbeiledi iaust deusen bere ethetic eramaitera :

18 Eta landán *datena*, ezalbeiledi guibelarat itzul bere abillamenduén hartzera.

19 Dohain-gaitz emazte içorrén eta eredoşquiten duqueitenén egun heran.

20 Ochoitz eguiçue bada çuen ihes eguitea ezten neguän, * ezeta Sabbath *egunean*.

Aç. 1. 12.

21 Ecen tribulatione handia orduan içanen da, nolacoric ezpaita içan munduarén hatsetic oraindrano, ez içanen.

22 Eta baldin laburtu içan ezpalirade egun hec nehor falua ezlaite, baina elegituacgatic, egun hec laburturen dirade.

23 Orduan baldin nehorc badarraçue, * Huná hemén

Marc 13. 21
Luc 17. 23.

Christ, edo han : ezalbeitzineçate finhets.

24 Ecen altchaturen dirade christ falsuac, eta propheta falsuac, eta eguinen duté signo handi eta miraculu : bay possible baliz, elegituen-ere seducigarri.

25 Huná, aitzinetic erran drauçuet.

26 Beraz baldin nehorc erran badieçaçue, Hará, defertuan da, etzaitetzela ilki, Hará, gambratchoetan da : ezteçaçuela finhets.

27 Ecen hala nola chistmista ilkiten baita Orientetic, eta eracusten Occidenterano : hala içanen da guiçonaren Semearen ethortea-ere,

28 * Ecen non-ere içanen baita farrasquia, hara bilduren dirade arranoac-ere.

Luc 17. 37.

29 * Eta bertan egun hetaco tribulationearen ondoan, iguzquia ilhunduren da, eta eztu emanen ilharguiac bere erguia, eta içarrac eroriren dirade cerutic, eta ceruètaco verthuteac ikaraturen dirade.

Marc 13. 24.
Eze. 32. 7.
Esa. 13. 10.
Joel 2. 31.
eta 3. 15.

30 Eta orduan aguerturen da guiçonaren Semearen
fignoa ceruän : eta orduan plaignituren dirade lurreco
Apoc. 1. 7. leinu guciac, * eta ikuffiren dute guiçonaren Semea dator-
quela ceruco hodeyetañ bothere eta gloria handirequin.

1. Cor. 15.
51. 1. Thes.
4. 6. 31 *Eta igorriren ditu bere Aingueruac trompeta
foinu handirequin, eta bilduren dituzte haren elegituac
laur haicetaric, ceruën bazter batetic hayén bere baz-
terrerano.

32 Bada ficotzétic ikas eçaque comparationea, ia haren
adarra ninicatzen denean eta hostatzen, badaquiçue ydá
hurbil dela.

33 Hala çuec-ere dacufquiçuenean gauça hauc guciac,
albeitzinequite écen borthan hurbil datela.

34 Eguiaz erraiten drauçuet, eztela iraganen mende
haur, gauça hauc gucioc eguin daitezqueno.

Marc 13. 31. 35 *Ceruä eta lurra iraganen dirade, baina ene hitzac
eztirade iraganen.

36 Baina egun harçaz eta orenaz den becombatean,
nelhorc eztaqui, ez ceruétaco Aingueruéc-ere, ene Aitac
berac baicen.

37 Baina nola *baitziraden* Noeren egunac, hala içanen
da guiçonaren Semearen ethortea-ere.

Luc 17. 26. 38 *Ecen hala nola dilubioaren *aitzineco* egunetan iaten
baitzuten eta edaten, ezconcen baitziraden eta ezconçaz
emaiten, Noe arkán far cedin egunerano.

39 Eta ezpaitzeçaten eçagut dilubioa ethor cedino, eta
guciac eraman citzaqueeno : hala içanen da guiçonaren
Semearen ethortea-ere.

40 * Orduan biga içanen dirade landán : bata recebituren da, eta bercea vtziren. Luc 17. 36.

41 Biguec ehoren dute errotán : bata recebituren da, eta bercea vtziren.

42 * Veilla eçaque bada, ecen eztaquiçue cer orduz çuen Marc 13. 33. launa ethorteco den.

43 * Eta hura iaquiçue, ecen baldin baleaqui aitafamiliac cein goait aldiz ohoina ethor leiten, veilla liroela, eta ezliroela bere etchea çulhatzera vtzi. Luc 12. 39.
1. Thes. 5. 2.
Apo. 16. 15.

44 Halacotz çucc-ere çaudete prest : ecen vste eztuçuen orduan guiçonaren Semea ethorriren da.

45 * Eta cein da cerbitzari leyala eta çuhurra, nabuffiac muthillén compainiaren gaineco eçarri duena, hæy demborán vitança deyençat? Luc 12. 42.

46 Dohastu *da* cerbitzari hura bere nabuffiac dathorrenean, hala eguiten eridenen duena.

47 Eguiaz erraiten drauçuet, ecen bere on gucién gaineco hura eçarriren duela.

48 Bada baldin erran badeça cerbitzari gaichto harc bere bihotzean, Luçatzen du ene nabuffiac ethortera :

49 Eta has badadi cerbitzari lagunén cchatzen, eta iaten eta edaten hordiequin :

50 Cerbitzari haren nabuffia ethorriren da harc vste eztuen egunean, eta eztaquian orenean :

51 Eta bereciren du hura, eta hypocriten contuan eçarriren : * han içanen da nigar eta hortz garrafscots. Lehen 13. 42,
Berrix 25. 30.

CAP. XXV.

1 Hamar virginác, 13 Veillatzeo, 15 Cerbitzaríoy eman içan
caizten talentac, 18, 24 Cerbitzarí gaichloa, 31 Azquen indi-
cioa, 34 Jaincoaren benedicatuac, 35 Mifericordiaze obrac,
41 Maradicatuac.

I RDUAN comparaturen da ceruëtaco
refumá hamar virgina bere lampác
harturic sfofoaren aitzinera ilki dira-
denequin :

2 Eta hetaric borçac ciraden çuhur,
eta borçac erho.

3 Erhoéc, bere lampén hartzean, etzeçaten har olioric
berequin.

4 Baina çuhurréc har ceçaten olio bere vncietan bere
lampequin.

5 Eta nola sfofoac ethortera berancen baitzuen,
guciac logale citecen, eta loac har citzan.

6 Eta gau-herditan oiñu eguin cedin, Huná, sfofoa
heldu da, ilki çaitetze haren aitzinera.

7 Orduan iaiqui citecen virgina hec guciac, eta appain
citzaaten bere lampác.

8 Eta erhoéc çuhurrey erran ciecén, Iguçue çuen
oliotic : ecen gure lampác iraunguicen dirade.

9 Baina ihardets ceçaten çuhurrec, cioitela, Ez, bel-
durrez asco eztugun gure eta çuen : baina aitzitic
çoazte saltzen dutenetara, eta eroffaçue ceurondaco.

10 Eta hec croftera ioaiten ciradela, ethor cedin

spofoa : eta preft ciradenac far citecen harequin eztey-
etara, eta erts cedin borthá.

11 Guero bada ethorten dirade berce virginac-ere
dioitela, iauna, iauna, irequi ieçaguc.

12 Baina harc ihardeften duela, dio, Eguiaz diotfuet,
etzaituztet eçagutzen.

13 *Veilla eçaçue bada : ecen eztaquiçue guiçonaren Lehen 24. 43.
Marc 13. 33
Luc 19. 12
Semea ethorriren den eguna ez orena.

14 Ecen *gauça haur* guiçombat beçala *da*, ceinec leko-
rerat ioaitcan dei baitzitzan bere cerbitzariac, eta bere
onac eman baitzietzén.

15 Eta batari eman cietzón borz talent, eta berceari
biga, eta berceari bat : batbederari bere anciaren
araura : eta ioan cedin lekorrerat bertan.

16 Eta ioan cedin borz talentac recebitu cituena, eta
traffica ceçan heçaz, eta eguin citzan berce borz talent.

17 Halaber biga *recebitu* cituenac-ere, irabaz citzan
berce biga.

18 Baina bat recebitu çuenac ioanic aitzur ceçan
lurrean, eta gorde ceçan bere nabuffiaren diruá.

19 Eta dembora handiaren buruán ethorten da cerbit-
zari hayén nabuffia, eta contu eguiten du hequin.

20 Orduan ethorriric borz talentac recebitu cituenac
prefenta cietzón berce borz talent, cioela, Nabuffiá,
borz talent eman drauzquidac, huná, berce borz talent
irabaci citiat heçaz.

21 Erran cieçón bere nabuffiac, Vngui, cerbitzari oná
eta leyalá : gauça gutian içan aiz leyal, anhitzaren gai-

neco eçarriren aut : far adi eure nabussiaren alegrañan.

22 Guero ethorriric bi talentac recebitu cituenac-ere diotfa, Nabussiá, bi talent eman drauzquidac, huná, berce biga irabaci citiat heçaz.

23 Erran cieçón bere nabussiac, Vngui, cerbitzari oná eta leyalá, gutiaren gainean iñan aiz leyal, anhitzaren gaineco eçarriren aut : far adi eure nabussiaren alegrañan.

24 Baina ethorriric talentbat recebitu çuenac-ere diotfa, Nabussiá, eçagutzen nián ecen guiçon gogorra incela, erein eztuán lekuan elkarganatzen duala.

25 Hunegatic beldurrez ioanic gorde diát hire talenta lurrean : huná, baduc eurea.

26 Eta ihardesten çuela bere nabussiac erran cieçón, Cerbitzari gaichtoá eta lachoá, bahaquian ecen biltzen dudala erein eztudan lekuan : eta elkarganatzen dudala barreyatu eztudan lekuan.

27 Beraz behar erauën eman ene diruá cambiadorey, eta ethorriric nic recebitu bainuqueen neurea lucururequin.

28 Edequi eçoçue bada huni talenta, eta emoçue hamar talentac dituenari.

Lehen 13. 12.
Marc 4. 25.
Luc 8. 18.
uta 19. 26.

29 * Ecen duen guciari emanen çayó, eta hambat guehiago ykanen du : baina deus eztuenari, duena-ere edequiren çayó.

Lehen 8. 12.
eta 12. 13.

30 Eta cerbitzari alferra* egotzaçue lekoreco ilhumbera : han iñanen da nigar eta hortz garrafscots.

31 Bada guiçonaren Semea dathorreñean bere glorián, eta Aingueru faindu guciac harequin, orduan iarriren da bere gloriaren thronoan.

32 Eta bilduren dirade haren aitzinera natione guciac, eta bereciren ditu batac bercetarie, artzainac ardiac akerretarie beretzen dituen beçala.

33 Eta eçarriren ditu ardiac bere efcuinean, eta akerrac bere ezquerrean.

34 Orduan erranen draue Reguec bere efcuinecoey Çatozte ene Aitaren benedicatuác, hereta eçaçue munduaren foundationetic preparatu çaiçuen refumá.

35 * Ecen goffe içan naiz eta eman drautaçue iatera : Esa. 58. 7.
Ezech. 18. 7. egarri içan naiz, eta eman drautaçue edatera : arrotz nincen, eta recebitu nauçue,

36 Billuci, eta veztitu nauçue : *eri, eta viñitatu nauçue: Ecclef. 7. 39. prefoindeguian nincén, eta enegana ethorri içan çarete.

37 Orduan ihardetsiren draucate iustoéc, dioitela, launa, noiz ikussi augu gofferic, eta bazcatu augu : edo egarriric eta edatera eman drauagu?

38 Eta noiz ikussi augu arrotz, eta recebitu augu? edo billuci, eta veztitu augu?

39 Edo noiz ikussi augu eri, edo prefoindeguian eta ethorri gara hiregana?

40 Eta ihardesten duela Reguec erranen draue, Eguiaz diotñuet, ene anaye chipién hautarie bati eguin draucaçuen becembatean niri eguin drautaçue :

41 Orduan erranen draue ezquerrecoy-ere, *Mara- Pfal. 6. 9.
Lehen 7. 24.
Luc 11. 27. dicatuác, parti çaitetzte eneganic seculaco fura, deabñuari eta haren aingueruëy preparaturic dauenera.

42 Ecen goffe içan naiz, eta eztrautaçue eman iatera : egarri içan naiz, eta eztrautaçue emán edatera.

43 Arrotz nincén, eta eznauçue recebitu : billuci, eta eznauçue veztitu : eri eta prefoindeguian, eta eznauçue vifiratu.

44 Orduan hec-ere ihardetsiren draucate, erraiten dutela, Iauna, noiz ikussi augu gosse edo egarri, edo arrotz, edo billuci, edo eri, edo prefoindeguian, eta ezaugu cerbitzatu ?

45 Orduan ihardetsiren drauc, erraiten duela, Eguiaz diotfuer, chipien hautarie bati eguin eztraucaçuen becembatean, niri-ere eztrautaçue eguin.

Ioan 5. 29.

46 * Eta ioanen dirade hauc tormenta eternalera : baina iustoac vicitze eternalera.

CAP. XXVI.

1 Iesufec aitçinetic erraiten nola hil behar çuen. 3 Haren contra confeillu eduqueiten. 14 Iudafec hura saltzen. 17 Christec Bazcoa iaten. 26 Cenaren institutionea. 30 Cauticoa ian ondoan. 31 Apostoluen scandaltzatea. 34, 70 Pierrisen vkatzea. 37 Trijste Christ. 40 Discipuluac lo. 41 Veillatzeo eta otholtz eguiteco. Spiritua eta haragui. 48 Iudafec Christ traditzen. 57 Christ Caiphasgana eraman içan. 59 Testimonio falsuac. 63 Iesufec Christ dela aihortzen. 67 Iesus thustatzen eta buffetatzen.

1 **E**TA guertha cedin acabatu cituenean Iesufec propos hauc guciac, erran baitziecén bere discipuluey.

Marc 14. 1.
Luc 22. 2.

2 * Badaquiçue ecen bi egunen buruån Bazco eguiten dela, eta guiçonaren Semea tradituren dela crucifica dadinçat.

Ioan 11. 47.

3 * Orduan bildü içan dirade Sacrificadore principalac

eta Scribác eta populuco Ancianoac Sacrificadore principal Caiphas deitzen denaren falara.

4 Eta conseillu eduqui ceçaten fineciaz Iesufen hartzamaiteco eta hiltzeco.

5 Baina erraiten çuten, Ez bestán, tumultoric eztençát populuaren artean.

6 *Eta Iesus Bethanian Simon forhayoaren ethean Marc 14. 3.
Ioan 12. 3. cela,

7 Ethon cedin harengana emaztebat, boeytabat vnguentu precio handitacoric çuela, eta hura ceçan, hura iarriric egon eta, haren buru gainera.

8 Eta *hori* ikussiric, haren discipuluey gaitzi cequien cioitela, Certaco da goastu haur?

9 Ecen vnguentu haur *precio* handitan saldu ahal çatequeen, eta eman paubrey.

10 Eta *hori* çagaturic Iesufec diofte, Cergatic fatigatzen duçue emazte haur? ecen obra ombat enegana obratu du.

11 *Ecen bethiere paubreac vkanen dituçue çuequin: Deu. 15. 11. baina ni eznauçue bethi vkanen.

12 Ecen hunec vnguentu hunen ene corputz gainera hullea ene ohorztecotzát eguin du.

13 Eguiaz erraiten drauçuet, non-ere predicaturen baita Euangelio haur mundu gucian, hunec eguin duenare contaturen da hunen memoriotan.

14 *Orduan ioan içan da hamabietaric bat Iudas Isca- Marc 11.
Luc 22. 4. riot deitzen cca, Sacrificadore principaletara.

15 Eta diofte, Cer eman nahi drauçue, eta nic

hura çuey liuraturen baitrauçuet? Eta hec assigna cietzótén hoguey eta hamar diru *peça*.

16 Eta gueroztic aicina bilha çabilan, hura tradi leçançat.

Marc 14. 12.
Luc 22. 7.

17 * Eta altchagarri gaberico oguién bestaco lehen *egunean* ethor citecen discipuluac Iesufgana, ciotfatela, Non nahi duc appain diaçágun iatera Bazcoa?

18 Eta harc erran ciecén, Çoazte hirira edoceingana, eta erroçue, Magistruac cioc, Ene demborá hurbil duc, hi baithan eguinen diat Bazcoa neure discipuluequin.

19 Eta discipuluéc eguin ceçaten Iesufec ordenatu cerauen beçala, eta appain ceçaten Bazcoa.

20 Bada arrastu cenean, iar cedin mahainean hama-biequin.

Marc 14. 18.
Luc 22. 4.
Ioan 13. 27.

21 * Eta hec alha ciradela, erran ceçan, Eguiaz erraiten drauçuet, ecen çuetaric batec tradituren nauela.

22 Orduan triste citecen haguitz, eta has cequiön hetaric batbedera errairen, Ala ni naiz, Iauna?

23 Baina harc ihardesten çuela erran ceçan, Norc eçarten baitu enequin eçcua trempatzeco platean, harc tradituren nau.

24 Segur, guiçonaren Semea badoa harçaz scribatua den beçala : baina malediçtione guiçon haren gainean ceinez guiçonaren Semea traditzen baita : on çuqueen guiçon harc baldin forthu içan ezipaliz.

25 Eta ihardesten çuela Iudafec, ceinec hura traditzen baitzuen, erran ceçan, Magistruá, ni naiz? Diotfa, Hic erran duc.

26 * Eta hec alha ciradela har ceçan Iesufec oguia, eta 1. Cor. 11. 24. gratiác rendaturic, hauts ceçan, eta eman ciecén bere discipuluey, eta erran, Har eçaçue, ian eçaçue, haur da ene gorputza.

27 Eta harturic copá, eta gratiác rendaturic, eman ciecén, erraiten çuela, Edan eçaçue hunetariç gucióc.

28 Ecen haur da ene odol Testamentu berricoa anhiçengatic iffurten dena bekatuén barkamendutan.

29 Eta badiotfuet, ecen eztudala edanen hemendic harát aihen fructu hunetariç, çuequin berriric neure Aitaren refumán hura edanen dudan egunerano.

30 Eta canticoa erranic ioan citecen Oliuatzetaco mendirát.

31 * Orduan dioste Iesufec, Çuec gucióc gau hunetan Marc 14. 27.
Ioan 16. 32.
eta 18. 8.
Zach. 13. 7. scandalizaturen çarete nitan : ecen scribatua da, Ioren dut artzaina, eta barreyaturen dirade arthaldeco ardiac.

32 Baina refuscita nadin ondoan, çuen airtzinean Marc 14. 28.
eta 16. 7. ioanen naiz Galileara.

33 Eta ihardesten duela Pierrifec diotfa, Guciac hitan scandaliza baditez-ere, ni iagoitic eznaitec scandaliza.

34 * Diotfa Iesufec, Eguiaz erraiten drauat, ecen gati Ioan 13. 18. hunetan oillarrac io deçan baino lehen hiruretan vkaturen nauála.

35 Diotfa Pierrifec, Are baldin hirequin hiltzera behar badaquit-ere, ez aut vkaturen. Halaber discipulu guciçc-ere erran ceçaten.

36 * Orduan ethor cedin Iesus bequin Gethsemane Marc 14. 32.

deitzen den leku batetara : eta diofte discipuluey, Iar çaitetze hemen, harache ioanic othoitz daididano.

37 Eta harturic Pierris eta Zebedeoren bi femeac, has cedin tristletzen eta guciz keichatzen.

38 Orduan diofte Iesufec, Alde gucietaric triste da ene arima heriorano : çaudete hemen, eta veilla eçaçue enequin.

39 Eta aitzinachiago ioanic, ahozpez iar cedin, othoitz eguiten çuela, eta cioela, Ene Aitá, baldin possible bada, iragan bedi eneganic copa haur : guciagaticre ez nola nic nahi baitut, baina nola hic.

40 Guero ethorten da discipuluetara, eta erideiten ditu lo daunçala : eta diofa Pierrisi, Horrela orembat ecin veillatu duçue enequin?

41 Veilla eçaçue eta othoitz eguiçue, far etzaitetzen tentationetan : ecen spiritua prompto da, baina haraguia flacu.

42 Berriz bigarren aldian ioan cedin, eta othoitz eguin ceçan, erraiten çuela, Ene Aitá, baldin possible ezpada copa haur iragan dadin eneganic, hura edaten dudala baicen : eguin bedi hire vorondatea.

43 Guero itzuliric erideiten ditu berriz lo daunçala : ecen hayen beguiac forthatuac ciraden.

44 Eta vtziric hec, berriz ioan cedin, eta othoitz eguin ceçan heren aldian, hitz berac erraiten cituela.

45 Orduan ethorten da bere discipuluetara, eta diofte, Lo eguiçue gaurguero, eta reposa çaitetze : huná, hurbildu da orena, eta guiçonaren Semea liurutzen da gaichtoén escuetara.

46 Iaiqui çaitetzte, goacen : huná, hurbildu da ni traditzen nauena.

47 * Eta hura oraino minço cela, huná, Iudas hama-bietarie bat, ethor cedin, eta harequin gendetze handia ezpatequin eta vhequin, Sacrificadore principalén eta populuco Ancianoén partez

Marc 14. 43.
Luc 22. 47.
Ioan 18. 3.

48 Eta hura traditzen çuenac, eman cerauen feignale, cioela, Nori-ere pot eguinen baitraucat, hura da : çatchetzate hari.

49 Eta bertan hurbilduric Iefufgana, erran ceçan, Magistruá, Vngui hel daquiála. Eta pot eguin cieçón.

50 Orduan Iefufec erran cieçón, Adisquideá, certan aiz hemen? Orduan hurbilduric eçar citzaten efcuac Iefufen gainean, eta lot cequizquión.

51 Eta huná, Iefusequin ciradenetarie batec, auançaturic efcua, idoqui ceçan bere ezpatá, eta ioric Sacrificadore principalaren cerbitzaria, edequi cieçón beharria.

52 Orduan diotfa Iefufec, Itzul eçac eure ezpatá bere lekura : * ecen ezpata harturen duten guciac, ezpataz hilen dituc.

Gene. 9. 6.
Apoc. 13. 10.

53 Vfte duc ecin othoitz daidiodala orain neure Aitari, eta baitinguzquet bertan hamabi legione baino guehiago Aingueru?

54 Nolatan beraz compli litezque * Scripturác, *diote-*

Efa. 53. 10

nean, ccen hunela behar dela eguin? 55 Ordu hartan berean erran cieçén Iefufec gendetzey, Gaichtaguin baten ondoan beçala ilki içan çarete ezpate-

quin eta vhequin, ene hartzamaitera : egun oroz çuen artean iarten nincén, iracasten ari nincela templean, eta eznauçue hatzaman.

Lamen. 4. 20. 56 * Baina haur gucia eguin içan da, compli litecençat Prophetén Scripturác. Orduan discipulu guciéc, hura abandonnaturic, ihes eguin ceçaten.

Marc. 14. 53.
Loc. 22. 54.
Ioan. 18. 24. 57 * Baina Iesus, hatzaman çutenéc, eraman ceçaten Caiphás Sacrificadore subiránoaganá, non Scribác eta Ancianoac bilduac baitziraden.

58 Eta Pierris iarreiçuiten çayón vrrundanic Sacrificadore subiranoaren falarano, eta barnera farthuric, iar cedin cerbitzariequin, fina ikus leçançát.

Marc 14. 55. 59 * Eta Sacrificadore principalac eta Ancianoac eta conteillu gucia testimoniage falsu bilha çabiltzan Iesufen contra, hil eraci leçatençát :

60 Eta etzeçaten eriden : eta anhitz testimonio falsu ethorri bacen—ere etzeçaten eriden *moldeçoric*. Baina finean ethorric bi testimonio falsue erran ceçaten,

Ioan 2. 19. 61 Hunec erran du, * Defeguin ahal dirot Iaincoaren templea, eta hirur egunez hura reedifica.

62. Orduan iaiquiric Sacrificadore subiranoac erran cieçón, Eztuc deus ihardesten? cer *da* hauc hire contra testificatzen dutena?

63 Eta Iesus ichilic cegoen. Orduan ihardesten duela Sacrificadore subiranoac diotfa, Adiuratzten aut Iainco viciaren partez, erran dieçaguán, eya hi aicenez Christ Iaincoaren Semea.

64 Diotfa Iesufec, Hic erran duc : baina are dio-

tsuet, Hemendic harat ikuffiren duçue *guiçonaren Semea Lehen 16. 27.
Rom. 14. 10.
1. Thef. 4.
16. iarriric dagoela *Iaincoaren* botherearen escuinean, eta ceruco hodeyetan ethorten dela.

65 Orduan Sacrificadore subiranoac erdira citzan bere abillamenduac, erraiten çuela, Blasphematu du, cer guehiago testimonio behar dugu? huná, orain ençun vkan duçue hunen blasphemioa.

66 Cer irudi çaiçue? Eta hec ihardesten çutela, erran ceçaten. Hil mereci du.

67 * Orduan thu eguin cieçoten beguithartera, eta buf-feta ceçaten, eta hercéc cihorréz vkaldi eman cieçoten, Efa. 30. 6.

68 Cioitela, Christ, prophetiza ieçague, nor den io auena?

69 * Eta Pierris iarriric cegoén lekorean falán : eta ethor cequión nescatobat, cioela, Hi-ere Iesus Galileano-arequin incén, Marc 14. 66.
Luc 22. 55.
Ioan 18. 16.

70 Baina hare vka ceçan gucién airzinean, cioela, Etzeaquinat cer dionán.

71 Eta hura corralerat ilkiten cela ikus ceçan berce *nescato* batec : eta erran cieçén han ciradency, Haur-cre Iesus Nazarenorequin cen.

72 Eta berriz vka ceçan iuramendurequin, *cioela*, Etzeçagut guiçona.

73 Eta appur baten buruán ethor citecen present içan ciradenac, eta erran cieçoten Pierrisi, Eguiazqui hi-ere hetaric aiz : ecen eure minçatzeac-ere declaratzen au.

74 Orduan has cedin madaricatzen eta arnegatzen,

ciola, Ezteçagut guiçona. Eta bertan oillarrac io ceçan.

75 Orduan orhoit cedin Pierris Iesufec erran ceraucan hitzaz, ceinec erran baitzeraucan, Oillarrac io deçan baino lehen, hiruretan vkaturen nauc. Eta camporat ilkiric nigareguin ceçan mingui.

CAP. XXVII.

2 *Christ Pilatgana eraman içan. 5 Iudafec bere buruä vrkatu. 16, 21 Barabbas. 26 Christ açotatu eta crucificatzeço liuratu. 29 Elhorriç coroatu. 30 Thußatu eta efcarniattu. 34, 48 Vina-grez eta behaçunex eradan. 38 Bi gaitçtaguinequin crucificatu. 45 Herri gucia ilhundu. 46 Christoc crutzean othoitç eguin. 50 Spiritua rendatu. 51 Haren herioco miraculuac. 54 Centenera. 60 Iosephoc Christ ohortçe. 64 Sepulchreço goardac.*

Marc 15. 1.
Luc 22. 66.
Ioan 18. 28.

I*

VERO goiça ethorri cenean, con-feillu eduqui ceçaten Sacrificadore principal eta populuco Anciano gu-ciéc Iesufen contra, hura heriotara eman leçatençat.

2 Eta estecaturic eraman ceçaten, eta liura cieçoten Pontio Pilate gobernadoreari.

3 Orduan Iudafec, hura traditu çuenac, çacuffanean hura condemnatu cela vrriquituric, itzul cietzén hoguey eta hamar ðiruäc Sacrificadore principaley eta Ancianoey.

4 Cioela, Bekatu eguin dut, odol innocentaren traditzeaz. Baina hec erran ceçaten, Cer dohacu guri? hic dacuffäla.

5 Eta diruãc iraitziric templean, retira cedin, eta ioanic * vrka ceçan bere buruã.

Act. 1. 18.

6 * Orduan Sacrificadore principalec diruãc harturic erran ceçaten, Ezta fori hauc thefaurean eçar ditecen, ecen odol precioa da.

7 Eta confeillu harturic, cros ceçaten heçaz topinaguile baten landá efrangeren ohortz leku.

8 Halacotz deithu içan da landa hura, * odol-landa, egungo egunerano.

Act. 1. 19.

9 Orduan compli cedin Hieremias prophetáz erran içan cena, cioela, * Eta hartu vkan dituzté hoguey eta hamar diruãc, estimatu içan denaren precioa, cein estimatu içan baita Israeleco haourréz :

Zach. 11. 12.

10 Eta eman dituzte hec tupinaguile baten landaren erosteco, Jaunac niri ordenatu cerautan beçala.

11 * Eta Iesus eraman cedin Gobernadorearen aitzinera, eta interroga ceçan Gobernadoreac, cioela, Hi aiz Iuduén Reguea? Iesufec erran cieçón, Hic dioc.

Marc. 15. 2.
Luc. 23. 3.
Ioan. 18. 33

12 Eta accusatu içanic Sacrificadore principaléz eta Ancianoéz, deus etzéçan ihardets.

13 Orduan diotfa Pilatec, Eztañuc cembat gauça hire contra testificatzen duten?

14 Eta etzieçón ihardets hitz batetara-ere : *hala* non miresten baitzuen Gobernadoreac haguitz.

16 Bada bestán costamatu çuen Gobernadoreac populuari beréc nahi çutén prefoner baten largatzera.

16 Eta orduan baçutén prefoner notablebat, Barabbas deitzen cenic.

17 Bildu ciradenean bada hec, erran ciecén Pilatec, Cein nahi duçue larga dieçaçue dan? Barabbas, ala Iesus, deitzen dena Christ?

18 Ecen haceaquian inuidiaz hura liuratu çutela.

19 Eta hura alki iudicialean iarriric cegoela, igor cieçón bere emazteac, cioela, Ezuála hic deus iusto horrequin, ecen anhitz iragan diat egun ametsetaric horrengatic.

Marc 15. 11.
Luc 23. 18.
Joan 18. 40.
Act. 3. 14.

20 *Orduan Sacrificadore principaléc eta Ancianoéc burutan eman cieçoten populuari Barabbafen esca litecen, eta Iesus hil eraci leçaten.

21 Eta ihardesten çuela Gobernadoreac erran ciecén, Biotaric cein nahi duçue larga dieçaçuedan? Eta hec erran cieçoten, Barabbas.

22 Erran ciecén Pilatec, Cer eguinen dur beraz Iesufez Christ deitzen denaz? Diotsate guciéc, Crucifica bedi.

23 Eta Gobernadoreac dioste, Baina cer gaizqui eguin du? Orduan hec ohu guehiago eguiten çutén, erraiten çutela, Crucifica bedi.

24 Eta ikussiric Pilatec ecen etzuela deus probetcharzen, baina tumultoa handitzenago cela, vr harturic ikuz citzan escuac popularen aitzinean, cioela, Innocent naiz ni iusto hunen odoletic : çuec ikussaçue.

25 Eta ihardestén çuela populu guciac erran ceçan, Horren odola dela gure gainean eta gure haourren gainean.

26 Orduan larga cieçén Barabbas : eta Iesus açotaturic liura ciecén crucifica ledinçat.

27 *Orduan gobernadorearen gendarmeféc eramanic Iesus pretiora, bil ceçaten haren aitzinera banda gucia. Marc 15. 16.
Ioan 19. 1.

28 Eta billuci çutenean eman cieçoten foinera escarlatzco mantobat.

29 Eta elhorrizco coroabat plegaturic eçar ceçaten haren buru gainean, eta canaberabat haren escuinean : eta haren aitzinean belhauricatur truffatzen ciraden harçaz erraiten çutela, Vngui hel daquiala, Iuduen Regueá.

30 Eta thu eguinic haren contra, har ceçaten canabera hura, eta haren buruári ceraunfaten.

31 Guero harçaz truffatu ciradenean, eraunz cieçoten mantoa, eta vezti ceçaten bere abillamenduez : eta eramane ceçaten crucificatzera.

32 *Eta ilki ciradenean eriden ceçaten guiçon Cyreniano Simon deitzen cembat : haur bortcha ceçaten haren crutzearen eramaitera. Marc 15. 21.
Luc 23. 26.

33 *Eta ethorri ciradenean Golgotha deitzen den lekura (cein erran nahi baita hambar nola bur-heçur lekua), Marc 15. 22.
Luc 23. 33.
Ioan 19. 18.

34 Eman cieçoten vinagre edatera behaçunarequin nahastecaturic : eta dastatu çuenean etzuen edan nahi vkan.

35 *Eta crucificatu çutenean parti citzaten haren abillamenduac, çorthe egotziric : compli ledinçát Prophetáz erran cena, *Partitu vkan dituzte ene abillamenduac, eta ene arroparen gainean çorthe egotzi vkan duté. Marc 15. 24.
Psal. 22. 19.

36 Eta iarriric ceudela beguiratzen cutén hurá han.

37 Eta eçar ceçaten haren buru garayan haren causá scribaturic, HAVR DA JESVS IVDVEN REGVEA.

38 Orduan crucificatu içan dirade harequin bi gaichraguin bata escuinetic eta bercea ezquerretic.

39 Eta iragaiten ciradenéc iniuriatzen çuten hura, bere buruác higuitzen cituztela,

Ioan 7. 19. 40 Eta cioitela, * Hic templea defeguiten duanorrec, eta hirur egunez edificatzen, empara eçac eure buruá : baldin Iaincoaren Semea bahaiz, iausts adi crutzetic.

41 Halaber Sacrificadore principaléc-ere truffatzen ciradela Scribequin eta Ancianoequin, erraiten çutén,

42 Berceac emparatu ditu, bere buruá ecin empara diro : baldin Israeleco Regue bada, iausts bedi orain crutzetic, eta finherfiren dugu hori.

Pfal. 22. 9.
Sapie. 2. 18. 43 * Fida da Iaincoa baithan, empara beça orain, baldin haren gogaraco bada : ecen erran du, Iaincoaren Semea naiz.

44 Hura bera, harequin crucificatu ciraden gaichtaguinec-ere reprotchatzen ceraucaten.

45 Baina sey orenetarie bedratzi orenetarano lur guciaren gainean ilhumbe eguin cedin.

Pfal. 22. 1. 46 Eta bedratzi orenén inguruän oihuz iar cedin Iesus ocengui, cioela, * Eli, Eli, lama sabachthani ? erran nahi baita, Ene Iaincoa, Ene Iaincoa, ceren abandonnatu nauc ?

47 Eta han present ciradenetarie batzuc hori ençunic, cioiten, Elias deitzen du hunec.

48 Eta bertan laster eguinic hetaric batec, * eta Pfal. 69. 21.
 spongiabat harturic vinagrez betheric, eta eçarriric
 canabera baten inguruän, edatera eman cieçón.

49 Eta bercéc erraiten çuten, Vtzac, dacuffagun,
 eya ethorriren denez Elias horren emparatzera.

50 Eta orduan Iesufec berriz ocengui oihu eguinic,
 spiritua renda ceçan.

51 *Eta huná, templeco velá erdira cedin bi çathi- 2.Chron. 3. 14.
 tara, garaitic behererano, eta lurra ikara cedin, eta
 harriac, erdira citecen.

52 Eta monumentac irequi citecen, eta anhitz Saindu
 lo ceunçanén gorputzac iaiqui citecen.

53 Eta monumentetaric ilkiric haren resurreçtione
 ondoan, far citecen ciuitate saindura, eta aguer cequiz-
 quien anhitzi.

54 Eta Centenera, eta harequin Iesufen beguirale
 ceudenac, *lur* ikaratzea eta eguin içan ciraden gauçac
 ikuffiric, ici citecen haguitz, erraiten çutela, Eguiazqui
 Iaincoaren Semea cen haur.

55 Han ciraden halaber anhitz emazte vrrundanic
 beha ceudela, cein iarreiqui içan baitzaizcan Iesufi
 Galileatic, hura cerbitzatzen çutela.

56 Hetaric cen, Maria Magdalena, eta Maria Iaques-
 fen eta Iosefen ama, eta Zebedeoren semen amá.

57 *Eta arrastu cencan, ethor cedin guiçon abratsbat Marc 15. 42.
 Luc 23. 50.
 Ioan 19. 38.
 Arimathatic, Ioseph deitzen cenic, hura-ere Iesufen
 discipulu içan cen.

58 Haur ethor cedin Pilatgana, eta esca cequión

Iesufen gorputzaren : orduan mana ceçan Pilatec renda ledin gorputza.

59 Eta gorputza harturic Iosephec mihiffe churi batetan barna eçar ceçan.

60 Eta eçar ceçan bere monument berri arroca batean ebaquia çuenean: eta harri handitat monument borthara itzuliric, ioan cedin.

61 Eta Maria Magdalena eta Maria bercea ciraden han iarriac sepulchre aurkán.

62 Eta biharamunean, cein baita *Sabbathoaren* preparatione ondoan, bil citecen Sacrificadore principalac, eta Phariseuac Pilatgana,

63 Erraiten çutela, Iauna, orhoitu gaituc nola abufari hare vici cela erran ceçan, Ondoco heren egunean refuscitaturen naiz.

64 Mana eçac bada beguira dadin sepulchrea heren egunerano, haren discipuluéc gauáz ethorriric, hura ebats ezteçaten, eta populuari derrotten, Refuscitatu da hiletaric : eta *halaç* baitate azquen errorea lehena baino gaichtoago.

65 Eta erran ciecén Pilatec, Badituçue goardac : çoazte, segura çaitetzte daquiçuen beçala.

66 Hec bada ioanic segura ceçaten sepulchrea, harria ciguilaturic, goardequin.

CAP. XXVIII.

1 Emazteac sepulchrera ethorri. 2 Lurra ikaratu, eta Aingueruã cerutic iaustsi. 6 Christ resuscitatu. 9 Emaztey bidera ilki. 18 Discipuluey agueru, eta heçaz adoratu 19 Bere Apostoluac predicatzen eta batheyatzen artzera igorri.

1 *

TA Sabbath azquencean alleco lehen arguitu behar cen *egunean*, Maria Magdalena eta Maria bercea ethor citecen sepulchrearen ikustera.

Marc 16. 6.
Ioan 20. 11.

2 Eta huná, lur ikaratze handibac eguin cedin: ecen Iaunaren Aingueruã iausts cedin cerutic, eta ethorriric aldara ceçan harria borthatic, eta iarriric cegoen haren gainean.

3 Eta cen haren ikartzea chistmita beçala, eta haren abillamendua churi elhurra beçala.

4 Eta haren beldurrez, ici citecen goardác, eta hilac beçalaca citecen.

5 Baina ihardesten çuela Aingueruãc erran ciccén emaztey, Çuec eztuçuela beldurric: ecen badaquit Iesus crucificatu içan denaren bilha çabiltzatela:

6 Ezta hemen: ecen resuscitatu içan da, erran çuen beçala: çatozte ikusfaçue Iauna eçarri içan cen lekua.

7 Eta bertan ioanic erreçue haren discipuluey, ecen resuscitatu dela: eta huná, çuen aitzinèan doa Galileara: han hura ikussiren duçue. Huná, erran drauçuet.

8 Eta bertan partituric monumentetic iciapen eta bozcario handirequin, lafter eguin ceçaten haren discipuluey declaratzera.

9 Baina hec haren discipuluey declaratzera cioacela, huná, Iesus aitzinera ethor cequien, cioela, Vngui hel daquiçuela. Eta hec hurbilduric lot cequiztén haren oiney, eta adora ceçaten hura.

10 Orduan diofte Iesufec, Eztuçuela beldurric : çoazte, declara icceçue ene aneyey, doacen Galileara : eta han ikuffiren nauté.

11 Hec partitu eta, huná, goardetarie batzu ethor citecen hirira, eta declara cietzén Sacrificadore principaley eguin içan ciraden gauça guciac.

12 Orduan bilduric Ancianoequin, eta conseillu harturic, diru somma ona eman ciecén gendarmeley :

13 Cioitela, Erraçue, Haren discipuluéc gauaz ethorric, hura ebatfi vkan duté gu lo gaunçala.

14 Eta baldin hori gobernadoreac ençun badeça, guc finhets eraciren draucagu, eta eguitecotarie idoquiren çaituztegu.

15 Eta hec diruá harturic eguin ceçaten iracatfi içan ciraden beçala : eta publicatu içan da propos haur Iuduén artean egungo egunerano.

16 Baina hameca discipuluac ioan citecen Galilearát, mendira, non ordenatu baitzarauen Iesufec,

17 Eta hura ikuffiric adora ceçaten : eta batzue duda ceçaten.

18 Eta hurbilduric Iesus minça cequién, cioela,

* Eman ičan çait niri bothere gucia ceruån eta lurrean. Ioan 17. 2.
Hebr. 2. 8.

19 * Çoazte bada eta iracats itzaçue gende guciac : Marc 16. 15.
batheyatzen dituçuela Aitaren eta Semearen eta Spiritu
fainduaren icenean :

20 Iracasten dituçuela *nic* manatu drauçuedan gucia-
ren beguiratzen : eta huná, ni çuequin naiz bethiere
munduaren finerano. Amen.

ERRATA

Ch.	Vers.	Au lieu de :	Lisez :
V.	32.	Note	Marc, 16.
V.	32.	—	Luc, 10.
V.	44.	etc.
VI.	14.	guiconey.
VII.	Sommaire.	hartoca.
VII.	2.	Note	Marc, 14.
VII.	14.	hersia eta
IX.	1.	cedi —
X.	Sommaire.	dissentionez
X.	8.	sorhayac
X.	15.	iudicioso
X.	17.	zaiteste
X.	22.	icenegatic
X.	26.	estalaric
XI.	8.	vestitu
XII.	36.	guiconec
XII.	37.	aita
XIII.	6.	ezpaituten
XIII.	32.	hacia
XIII.	35.	ledençat
XIII.	43.	beren
XIII.	41.	landa
XIII.	52.	duten
XIII.	57.	scandalisatzen
XIV.	9.	iarreric

ERRATA.

Ch. Vers.	Au lieu de :	Lisez :
XIV. 17.	airain.	arrain.
XIV. 19.	gratia, renda . . .	gratiac renda.
XIV. 19.	citanceta	citzan eta.
XIV. 23.	arraztu.	arresta.
XV. Sommaire . . .	scandalizatzeaz. . .	scandalizatze,
XV. 1.	et.	eta.
XV. 2.	ertitic.	ertitie.
XV. 3.	cuela	çucla.
XV. 10.	beragana.	beregana.
XV. 19.	paillardiac.	paillardiac.
XV. 33.	ressasiatzeco. . . .	ressasiatzeco.
XV. 34.	cazpi.	çazpi.
XV. 38.	emastea.	emasteac.
XVI. 10.	guiconen.	guiconén.
XVI. 17.	dohatsuc.	dohatsu.

PUBLICATIONS DE M. VAN EYS

EN VENTE

CHEZ MAISONNEUVE ET C^o

Essai de grammaire de la langue basque. Deuxième édition. *Amsterdam*, 1867, in-8°, broché. . . . (Épuisé.)

Dictionnaire basque français. Paris, 1874, in-8°, broché, à 2 colonnes, 25 fr. 00

Le verbe auxiliaire basque. Paris, 1874, in-8°, broché. 3 fr. 75

Étude sur l'origine et la formation des verbes auxiliaires basques. Paris, 1875, in-8°, broché. 5 fr. 00